Fericitul Arhimandrit Sofronie Saharov

Despre rugăciune

„Pentru un smerit purtător al iubirii, e preferabil să fii ucis, decât să ucizi.”
(Cuv. Arhimd. Sofronie)

Arhimandritul Sofronie

Despre rugăciune

Traducere din limba rusă de
Părintele Prof. Teoctist Caia

Schitul Lacu
Sfântul munte Athos
2001

Ediţie electronică:

CĂRȚI ORTODOXE

2015

Această carte poate fi descărcată gratuit și distribuită liber, spre folosul sufletesc al tuturor cititorilor săi, iubitori de Hristos și prieteni ai prietenilor lui Dumnezeu, între care și Cuviosul Arhimandrit Sofronie Saharov, cu ale cărui rugăciuni, nădăjduim să ne întâlnim cu bucurie în *împărăția cea neclătită*.

Copyright © 2015 CĂRȚI ORTODOXE

http://lecturiduhovnicesti.blogspot.ro/

carti.ortodoxe@yahoo.ro

Cărți ortodoxe

Semnat digital de Cărți ortodoxe
Data: 2015.11.29 13:41:28 +02'00'

Cuprins

Scurtă lămurire

Rugăciunea – lucrare fără de sfârșit

Rugăciunea – cale spre cunoaștere

Rugăciunea biruieşte tragismul

Despre slujirea duhovnicească (din însemnările unui duhovnic athonit)

Despre Rugăciunea lui Iisus

Rugăciunea Numelui lui Iisus se folosește în toate împrejurările

În loc de postfață

Scurtă lămurire

Cartea Cuviosului Arhimandrit Sofronie de la Essex, *Despre rugăciune*, ne-a atras atenția de la început. Ea a fost unul din mijloacele prin care Dumnezeu ne-a răspuns la o serie de întrebări și, în același timp, ne-a lămurit anumite trăiri, până la vremea când a îngăduit să putem ajunge la un duhovnic încercat, adevărat Stareț, pogorât parcă din Pateric.

Pentru ajutorul minunat pe care l-am primit în felul acesta de la Iubitorul de oameni Dumnezeu, ne-am dorit întotdeauna ca cei ce Îl caută pe El în duh și în adevăr să se poată hrăni, ca și noi, din mărturisirea vie a Cuviosului Părinte Sofronie. Cerem iertare lui Dumnezeu și tuturor fraților noștri întru Hristos, cărora le-am greșit întârziind cu redactarea acestui ghid practic de rugăciune.

Am folosit textul tradus de Părintele Prof. Teoctist Caia, al ediției tipărite în anul 2001 (Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos), mulțumind lui Dumnezeu pentru florile Sale alese, mădulare cinstite ale Trupului Său, pentru a căror răsplătire cerească și mântuire să ne rugăm, împreună, și noi.

Să ne rugăm neîncetat, după îndemnul Apostolului, pentru noi înșine, pentru aproapele nostru, pentru lumea zidită de Dumnezeu, din nebiruita Sa dragoste pentru om.

Să biruim răul cu binele și să nădăjduim cu tărie că Cel ce a zis: *Pe cel ce vine la Mine, nu îl voi lăsa afară*, ne va aduna laolaltă sub aripile Sale, ca să fim una în Hristos și El în noi, ca bucuria noastră să fie deplină.

Cu rugăciunile Maicii Domnului, cu ale Cuviosului Părinte Sofronie de la Essex și cu ale tuturor Sfinților, să ne ajute Dumnezeu să ne întâlnim cu bucurie în Rai.

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi și lumea Ta.

Cărți Ortodoxe

1 octombrie, 2015,
La prăznuitea Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului

Rugăciunea – lucrare fără de sfârşit

Rugăciunea este o lucrare nesfârşită, mai presus decât orice artă sau ştiinţă. Prin rugăciune, intrăm în legătură cu Fiinţa Cea fără de început sau, altfel spus: însăşi viaţa lui Dumnezeu intră în noi prin acest canal. Rugăciunea este un act de înaltă înţelepciune care întrece orice frumuseţe şi vrednicie.

În rugăciune, aflăm sfânta încântare a duhului nostru. Dar căile acestei lucrări sunt complicate. De mii de ori, încercăm nazuinţi fierbinţi către Dumnezeu şi tot de atâtea ori, căderi repetate din lumina Lui. Adeseori şi în multe feluri, simţim neputinţa minţii noastre de a se ridica spre El; câteodată, parcă stăm la hotarul nebuniei şi, cu durere în suflet, Îi spunem totul despre starea noastră nenorocită: „Tu mi-ai dat porunca Ta – să iubesc – şi eu o primesc cu toată fiinţa mea; dar, iată, eu nu aflu întru mine însumi puterea de a dobândi această dragoste… Tu eşti dragoste; vino Tu Însuţi şi Te sălăşluieşte întru mine, şi săvârşeşte tot ceea ce ne-ai poruncit, deoarece porunca Ta este mai presus de puterile mele. Duhul meu se istoveşte în căutarea Ta. Nu poate duhul meu să pătrundă în tainele vieţii Tale… vreau ca întru toate să săvârşesc voia Ta, dar zilele mele se scurg în contradicţii fără de ieşire. Mă înspăimânt la gândul că Te voi pierde, pentru acele gânduri rele care se încuibează în inima mea; iar această frică mă răstigneşte. Vino, deci, şi mă mântuieşte pe mine, cel ce mă afund, precum l-ai mântuit pe Petru care a cutezat să vină întru întâmpinarea Ta pe apele mării” (Mt. 14: 28-31).

Din vreme în vreme, ni se pare că efectul rugăciunii este prea molcom, neproporţionat cu scurtimea existenţei noastre; şi, atunci, un strigat irumpe din piept: „Grabeşte-Te!” Nu întotdeauna El răspunde degrabă la chemarea noastră. Se întâmplă cu noi ca şi cu un oarecare fruct dintr-un pom. El lasă sufletul nostru să fie pârjolit de soare, să suporte vânturile reci şi arzătoare, torente de ploaie şi să se istovească de sete. Dar, dacă noi nu scăpăm din mâini poala hainei Lui, atunci vom putea avea rezultate bune. Este de trebuinţă să stăruim în rugăciune pe cât este cu putinţă, vreme cât mai îndelungată, pentru ca puterea Lui nebiruită să pătrundă întru noi şi să ne împotrivim tuturor influenţelor distrugătoare. Şi, atunci când această putere va creşte în noi, atunci şi bucuria nădejdii în biruinţa finală va străluci întru noi.

Rugăciunea reface în noi, necontenit, acea suflare dumnezeiască pe care „Dumnezeu a suflat-o în faţa lui Adam” şi prin puterea căreia „Adam a devenit duh viu” (1 Cor. 2: 7). Prin rugăciune, duhul nostru renăscut începe să se minuneze de marea taină a Existenţei.

Şi o încântare deosebită, asemenea unui torent puternic, inundă mintea noastră: „Existenţa! Ce taină minunată… Cum este cu putinţă?… Minunat este Dumnezeu şi minunată este zidirea Sa.” Trăim sensul cuvintelor lui Hristos: „Eu am venit ca oamenii să aibă viaţă şi s-o aibă din belşug” (In. 10: 10). Din belşug! şi acesta este un lucru prea adevărat. Dar, iară şi iară, vorbim despre acelaşi lucru: viaţa aceasta este paradoxală, aşa cum paradoxală este învăţătura Domnului: „Foc am venit să arunc pe pământ şi cât aş vrea să fie acum aprins” (Lc. 12: 49).

Nouă, tuturor fiilor lui Adam, ne este de trebuinţă să trecem prin acest foc ceresc, care arde rădăcinile patimilor aducătoare de moarte. Altfel, nu vom putea vedea acest Foc care trece în

lumina noii vieţi, deoarece, în căderea noastră, arderea anticipează iluminarea şi nu invers. De aceea, să mulţumim Domnului şi pentru efectul arzător al iubirii Sale.

Noi nu cunoaştem multe şi multe le cunoaştem în parte (I Cor. 13: 9), dar acum ne este cunoscut că, pentru noi, nu este altă cale de a deveni „fiii învierii" (Lc. 20: 36), fiii lui Dumnezeu, pentru a împărăţi împreună cu Cel Unul Născut. Dar, oricât de dureros ar fi procesul refacerii noastre şi prin oricâte noianuri de chinuri şi agonii ne-ar purta Dumnezeu, totul devine o binecuvântare. Dacă, pentru a dobândi o erudiţie în cele ale ştiinţei, este necesară o muncă tensionată şi îndelungată, atunci, pentru câştigarea rugăciunii, trebuie să perseverăm cu mult mai mult.

Când Evanghelia şi Epistolele Sfinţilor Apostoli vor deveni o realitate de fiecare zi, atunci vom începe cumva să vedem cu claritate cât de naive erau închipuirile noastre anterioare despre Dumnezeu şi despre vieţuirea în Dumnezeu. Tainică este înţelepciunea dată nouă de descoperirea dumnezeiască: ea covârşeşte de departe imaginaţia omenească. „Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe el" (I Cor. 2: 9). Chiar şi cea mai mică atingere de noi a Duhului lui Dumnezeu este o slavă cu neasemănare mai mare decât conţinutul vieţii fără Dumnezeu.

Rugăciunea autentică, cea care ne uneşte cu Cel de Sus, nu este altceva decât lumina şi puterea care se pogoară asupra noastră din ceruri. Prin esenţa ei, ea transcende planul nostru uman. În lumea aceasta, nu există pentru ea izvor de energie. Dacă eu mă hrănesc bine pentru ca trupul meu să fie puternic, atunci carnea mea se răzvrăteşte şi cerinţele ei se măresc, ea nu vrea să se roage. Dacă eu îmi smeresc trupul cu post peste măsură, atunci, după un oarecare timp, printr-o dureroasă abţinere, se creează un teren prielnic pentru rugăciune, dar trupul slăbeşte şi refuză să urmeze duhului. Dacă eu mă aflu într-o societate de oameni de bună condiţie, încerc, câteodată, sentimente de mulţumire sufletească; altădată, împărtăşesc o nouă experienţă psihică sau intelectuală; dar foarte rar se întâmplă să primesc un impuls pentru rugăciune adâncă. Dacă sunt dăruit mintal pentru o muncă intelectuală serioasă sau pentru creaţia artistică, atunci succesele mele pot fi prilej de slavă deşartă şi este cu neputinţă să aflu adâncul inimii, locul rugăciunii duhovniceşti. Dacă eu sunt bine situat materialiceşte şi preocupat de folosirea puterii prin bogăţie sau să traduc în realitate ceva din ideile mele, să-mi satisfac gusturile duhovniceşti sau estetice, în felul acesta, sufletul meu nu se trage către Dumnezeu aşa cum L-am cunoscut noi prin Hristos. Dacă plec în pustie, lepădându-mă de toate averile mele, chiar şi atunci rezistenţa tuturor energiilor cosmice îmi va paraliza rugăciunea. Şi aşa mai departe.

Adevărata rugăciune este legătura cu Duhul Dumnezeiesc, Care Se roagă întru noi; El înalţă duhul nostru la starea de contemplare a veşniciei. Asemenea harului care se pogoară de Sus, rugăciunea depăşeşte firea noastră pământească. Rugăciunii, i se împotriveşte trupul stricăcios, neputincios să se înalţe în sfera duhului; i se împotriveşte intelectul, care este neputincios să încapă neîncăputul, este zguduit de incertitudini şi respinge tot ceea ce depăşeşte priceperea lui. Rugăciunii, îi stă împotrivă mediul social în care vieţuim şi care orânduieşte viaţa prin alte mijloace, diametral opuse rugăciunii. Rugăciunea nu o pot suferi duhurile vrăjmaşe. Dar numai singură rugăciunea poate să regenereze făptura din starea ei de cădere, să biruiască inerţia şi stagnarea, printr-o mare încordare a duhului nostru întru urmarea poruncilor lui Hristos.

Rugăciunea este un lucru deosebit de greu. Stările duhului nostru sunt într-o necontenită schimbare; câteodată, rugăciunea curge în noi ca un râu preaputernic; altădată însă, inima pare a fi uscată. A te ruga – adesea – înseamnă a-I grăi lui Dumnezeu despre starea noastră dezastruoasă: neputinţă, mâhnire, îndoială, frică, tristeţe, deznădejde – într-un cuvânt: despre tot ceea ce ţine de condiţiile existenţei noastre. Să ne exprimăm fără a căuta expresii elegante sau chiar fără o succesiune logică.

Adesea, acest mod de a ne adresa lui Dumnezeu este începutul rugăciunii – conversaţie.

Câteodată, ne vom afla pe valurile iubirii dumnezeieşti, iubire pe care noi o vom înţelege în mod unilateral, ca pe iubirea noastră faţă de El. Cu mine, aşa s-a întâmplat: nu aveam îndrăzneala să gândesc că Făcătorul tuturor poate să Îşi oprească atenţia asupra mea, neînsemnatul şi ticălosul. Şi Îi spuneam: „O, dacă ar fi cu putinţă ca Tu să mă iubeşti pe mine – aşa cum Te iubesc eu pe Tine… Vezi Tu, oare, cum inima mea însetează după Tine ziua şi noaptea? Apleacă-Te spre mine; arată-mi faţa Ta; fă-mă pe mine aşa cum vrei Tu să-i vezi pe cei pe care I-ai zidit; în felul în care Tu, Atotsfinte, poţi să primeşti şi să iubeşti…” Eu nu ştiam ce vorbesc (Lc. 9: 33); nu îndrăzneam să cuget că El Însuşi Se roagă întru mine.

Contemplând sfinţenia şi smerenia lui Dumnezeu, sufletul se minunează şi, plin de evlavie, se pleacă Lui cu dragoste. O astfel de rugăciune se preschimbă uneori în vederea Luminii necreate.

Pentru ca noi să cunoaştem doririle ce-şi au obârşia în Dumnezeu, El, după ce ne cercetează, ne părăseşte pentru o vreme, fapt ce produce asupră-ne o impresie ciudată. În tinereţe, am fost pictor (mă tem că nici până acum nu a murit pictorul din mine). Acest dar firesc a existat înlăuntrul meu. Eu puteam să obosesc, să nu am puterea să lucrez, să nu fiu inspirat; dar ştiam că acest dar este în firea mea. Însă, atunci când Dumnezeu ne părăseşte, se face simţită o oarecare rupere în însăşi fiinţa noastră; şi sufletul nu poate şti – se va întoarce, vreodată, sau nu Cel Care a plecat. El este Altul după firea Sa; El S-a ascuns, iar eu am rămas gol; şi această goliciune o îndur cu greu, ca şi moartea. Revenirea Lui mi-ar părea ceva minunat, scump inimii, depăşind cea mai cutezătoare închipuire. Şi, iată, eu sunt din nou în acea stare care mai înainte mi se părea normală, mulţumitoare, dar care acum mă înspăimântă şi mi se pare prea apropiată de starea animalică. Am fost introdus în casa marelui Împărat, ştiam că mă înrudesc cu Dânsul şi, iată, acum nu sunt decât un pribeag fără căpătâi.

Prin schimbarea stărilor sufleteşti, noi cunoaştem deosebirea dintre darurile fireşti şi acelea care vin ca binecuvântare de la Cel de Sus. Printr-o rugăciune de pocăinţă, m-am învrednicit de întâia cercetare. Iar printr-o rugăciune cu mult mai fierbinte, nădăjduiesc să mă cerceteze din nou – şi, într-adevăr, El soseşte. Adesea şi chiar în mod obişnuit, El Îşi schimbă modul de a veni. Astfel, neîncetat eu mă îmbogăţesc cu noi cunoştinţe pe planul Duhului: uneori în suferinţă, alteori în bucurie, dar cresc. Şi creşte aptitudinea mea de a petrece în sfera mea tainică răstimpuri din ce în ce mai îndelungate.

Stai tare cu mintea la Dumnezeu şi vine clipa când Duhul nemuritor se va atinge de inimă. O, aceasta este atingerea Sfântului Sfinţilor şi ea nu se poate asemăna cu nimic; ea extaziază duhul nostru pe tărâmul Existenţei necreate şi atinge inima cu o iubire ce nu se poate asemăna cu cea

pe care oamenii o înţeleg prin acest cuvânt. Lumina acestei iubiri se răsfrânge asupra întregii făpturi, asupra întregii omeniri. Această iubire se face simţită şi inimii fizice, dar, de felul ei, este duhovnicească, necreată.

Duhul Dumnezeiesc şi de Viaţă Făcător ne cercetează când ne aflăm în stare de deschidere smerită faţă de El. El nu sileşte libertatea noastră, ci ne înconjoară cu dragostea Sa blândă; El Se apropie de noi atât de încet, încât putem chiar să nu-L observăm prea repede. Nu trebuie să aşteptăm ca El să năvălească înlăuntrul nostru fără voia noastră. O, nu; El respectă omul, Se smereşte în faţa lui: iubirea Lui este smerită; El ne iubeşte pe noi nu de sus, ci : precum o mamă blândă îşi iubeşte pruncul bolnav. Când noi ne deschidem către El inima, dobândim simţământul puternic şi de neînvins că El este ruda noastră şi sufletul se pleacă în faţa Lui într-o iubire smerită.

Iubirea Dumnezeiască ce poartă întru sine caracterul adânc al veşniciei nu poate să nu sufere în lumea aceasta. Inimii îndulcite de fapte ascetice şi de prezenţa harului, îi este dat să trăiască, măcar în parte, dragostea lui Hristos, care cuprinde întreaga zidire într-o nesfârşită milă faţă de toată făptura. Acum, eu sunt prizonierul lui Hristos-Dumnezeu. Mă recunosc pe sine-mi, cel chemat din nimicnicie. Dar, cu toate acestea, noi aşteptăm de la Dumnezeu milă şi respect. Şi, deodată, Atotputernicul ni Se descoperă în smerenia Sa de nedescris. Această vedere mişcă sufletul, frânge mintea şi noi, vrând-nevrând, ne plecăm în faţa Lui. Şi, oricât ne-am strădui să ne asemănăm Lui în smerenie, ne vedem nevrednici să atingem această calitate dumnezeiască.

Smerenia lui Hristos este o putere nebiruită. În chenoza ei şi pentru a ne sluji, smerenia lui Hristos nu cunoaşte limite; ea rămâne în mod constant, în esenţa ei, măreţie dumnezeiască. Exprimată în limbajul nostru, ea se înfăţişează în mod contradictoriu. Smerenia este un atribut al Iubirii dumnezeieşti care, în deschiderea ei către făptură, primeşte cu blândeţe toate rănile celor zidiţi de Dumnezeu.

Vederea lui Dumnezeu îl pune pe om în faţa necesităţii de a se autodetermina în relaţia cu El. În esenţă, fiecare acţiune a noastră, negreşit, fie ne apropie de Dumnezeu, fie, dimpotrivă, ne îndepărtează. De aceea, orice început se înfăptuieşte cu frică – numită dumnezeiască. Sufletul se teme nu numai de lucrurile vădit rele, dar şi de gândurile care pot întrista Duhul Sfânt, pe Care el Îl iubeşte. Negrăit de mare este distanţa dintre noi şi Dumnezeu. Ne vedem nevrednici de Sfântul Sfinţilor, inima se frânge, din pricina conştiinţei nimicniciei noastre. Şi nu pricepem prea repede că acest fenomen este deja începutul apropierii de Dumnezeu.

Primul precept al *Fericirilor* – „Fericiţi cei săraci cu duhul…” – în mod organic, ne conduce spre următoarele trepte: spre plâns, blândeţe, sete şi foame de dreptate, spre milostenie, curăţia inimii, spre primele perceperi ale filiaţiei noastre dumnezeieşti; spre ceea ce ne pune într-un conflict dureros cu lumea patimilor, la ruptura de cei ce nu caută Împărăţia dreptăţii, la prigoane şi altele. Când contradicţia dintre duhul nostru creştin şi duhul lumii acesteia atinge apogeul, atunci viaţa celui ce urmează lui Hristos se aseamănă răstignirii, chiar dacă crucea este nevăzută. Timpul acesta este îngrozitor şi, în acelaşi timp, mântuitor: prin suferinţele duhului nostru, nu arareori legate de circumstanţe exterioare, se biruiesc patimile, se înfrânge şi puterea lumii asupra noastră şi chiar moartea: aceasta este asemănarea cu Hristos Cel răstignit.

Cu toate acestea, chiar şi pe această treaptă înaltă, trebuie să păstrăm smerenia duhului. Experienţa arată că, dacă imediat după schimbarea simţământului de *nimcnicie* apare mulţumirea de sine, apoi toată această scară de urcuşuri duhovniceşti se dărâmă şi casa noastră se pustieşte (cf. Mt. 23: 38). Deja Dumnezeu ne-a părăsit. Aşa va fi cât timp nu ne vom smeri din nou cu inima şi nu vom striga către El cu durere. Prin această schimbare de încercări, sufletul dobândeşte taina căilor mântuirii; se înfricoşează de tot ceea ce este potrivnic smereniei; rugăciunea se curăţeşte; mintea şi inima, de asemenea; şi nu se mai pasionează de lucruri străine; omul nu mai doreşte nimic altceva decât pe Dumnezeu. Prin rugăciune, întreaga fiinţă încorporează în cel ce se roagă puterea noii vieţi. Următoarea mişcare ascendentă este începutul cunoaşterii chipului fiinţei nepământeşti.

Existenţa noastră pământească este condiţionată de timp şi spaţiu. Dar ce este timpul? Sunt cu putinţă mai multe definiţii: timpul este *locul* întâlnirii noastre cu Creatorul; timpul este procesul de actualizare a planului dumnezeiesc referitor la făptură: „Tatăl Meu până acum lucrează; şi Eu lucrez" (In. 5: 17). Creaţia încă nu este săvârşită: …„umblaţi cât aveţi Lumină, ca să nu vă prindă întunericul. Căci cel ce umblă în întuneric nu ştie unde merge. Cât aveţi Lumina, credeţi în Lumină, ca să fiţi fii ai Luminii" (In.12: 35-36). Fiecăruia dintre noi, i s-a dat un „timp al său", scurt, dar suficient, pentru câştigarea mântuirii. Ideea creatoare a lui Dumnezeu în relaţia cu creatura încă se înfăptuieşte… "…la Dumnezeu, nici un cuvânt nu rămâne în afara puterii" (Lc. 1: 37). Murind pe Golgota, Domnul a zis: „SAVÂRŞITU-S-A…" Va veni un alt moment, când se vor auzi cuvinte asemănătoare; despre aceasta, stă scris în Apocalipsă: „şi îngerul… şi-a ridicat mâna dreaptă către cer şi s-a jurat pe Cel Ce este Viu în vecii vecilor… că timp nu va mai fi" (Apoc. 10: 5-6).

Cât timp noi vom fi în acest „trup al păcatului" şi, prin urmare, în lumea aceasta, nu va înceta lupta ascetica cu „legea păcatului" care lucrează în trupul nostru (cf. Rom. 6: 6; 7: 23). Văzându-ne neputincioşi în a birui moartea cu propriile noastre forţe, noi cădem într-o oarecare deznădejde privitoare la mântuirea noastră. Oricât ar fi de straniu însă, noi trebuie să trăim această stare împovărătoare, să o încercăm de sute de ori, pentru ca ea să se întipărească adânc în conştiinţa noastră. Ne este necesară această experienţă a iadului. Când purtăm în sinea noastră acest chin zeci de ani, atunci el devine parte integrantă a duhului nostru, o cicatrice de neuitat pe trupul vieţii noastre. Şi Hristos a păstrat rănile cuielor răstignirii, chiar după Înviere: …„a venit Iisus şi a stat în mijlocul lor, şi le-a zis: Pace vouă!… şi le-a arătat mâinile şi coasta Sa" (In. 20: 19-20).

Din experienţa chinurilor iadului, trebuie să se nască rugăciunea pentru întreg neamul omenesc, ca pentru tine însuţi (Mt. 22: 39). Orice stare a noastră, noi o trecem cu duhul, din cadrele strâmte ale individualităţii noastre, către întreaga „omenire"; în acest fel, orice experienţă a noastră devine mărturie despre cele săvârşite prin veacuri în lumea omenească, iar experienţa duhovnicească, contopită cu aceasta, primeşte un caracter de realitate palpabilă. Domnul ne-a descoperit nouă sensul autentic al poruncii: „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi", în nemărginirea ei dumnezeiască. Dimensiunea anterioară, în limitele legii lui Moise, a acestei porunci, nu privea decât poporul evreu: „Să nu te răzbuni cu mâna ta, ci să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (Lev. 19: 18). Hristos o extinde la toţi oamenii, pentru toate timpurile: "Aţi auzit că s-a zis: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi şi să urăşti pe vrăjmaşul tău. Iar Eu vă zic vouă: Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă

urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc, ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri" (Mt. 5: 43-45). Fiul Cel Unul-Născut al Tatălui Ceresc ne-a dat nouă această cunoaştere în Sfânta Scriptură, prin discuţia cu învăţătorul de lege (Lc. 10: 27), iar în viaţa noastră, prin Duhul Său Cel Sfânt, El Însuşi a împlinit aceasta cu desăvârşire în grădina Ghetsimani şi pe Golgota. Şi noi, intrând în duhul acestei porunci, ne vom asemăna cu Dumnezeu.

Eu de multe ori am ajuns la deznădejde, din pricina incapacităţii mele de a petrece necontenit în duhul poruncilor lui Hristos. În aceste ceasuri amare, gândeam: „Însuşi Domnul a spus că El nu este din lumea aceasta" (In. 8: 23). El S-a coborât din ceruri (In. 3: 13), iar eu, întreg, sunt din lumea aceasta; din pământul pe care îl calc cu picioarele mele. El, „fiind din ceruri" şi trăind cu noi, nu S-a despărţit de Tatăl; şi cum ar fi cu putinţă ca eu să fiu ACOLO UNDE ESTE EL? El este sfânt, iar eu nu pot să mă smulg din „trupul" lui Adam cel universal, care, în căderea sa, a prefăcut în iad această lume care „zace sub puterea celui rău" (I In. 5: 19) şi unde zac şi eu cu lumea.

Ce înseamnă a nu fi din lumea aceasta? Nimic altceva decât „a te naşte de sus". Eu nu mai vedeam sfârşitul amărăciunii mele: să renunţ la căutarea unirii cu El – cu neputinţă; să mă osândesc pe sine-mi la despărţirea de Lumina Lui – este iadul care mă frânge de groază. Amar mie! – celui născut în păcate. Şi cine mă va mântui pe mine de bezna întunericului? Cine va preface firea mea, astfel încât ea să devină vrednică a nu se mai despărţi de Cel Ce este Lumină, în Care nu este nici urmă de întuneric?

Eu sunt născut în păcate. Fără îndoială că am moştenit o uriaşă moştenire: CĂDEREA LUI ADAM; cădere înmulţită apoi, prin veacuri, de fiii lui; cădere la care şi eu adaug câte ceva în fiecare zi. Eu plâng în hohote, văzându-mă aşa. Şi, când hohotele de plâns mă extenuează, mă aduc în pragul morţii şi eu atârn, fără niciun ajutor, deasupra beznei întunericului, atunci, într-un chip inexplicabil vine, dintr-o altă lume, o iubire gingaşă şi, împreună cu ea, o Lumină. Desigur, aceasta este o naştere de Sus; încă nedeplină, dar este o eliberare din puterea morţii întunericului, este începutul nemuririi. Da, nouă ne stă în faţă încă o muncă îndelungată, pentru ca darul dumnezeiesc să crească în noi. Şi, când el (acest dar minunat) începe să se pârguiască şi cu mireasma să pătrundă în porii „trupului păcatului" (Rom. 6: 6), atunci ne părăseşte frica morţii şi noi ne eliberăm de „robie" (cf. Evr. 2: 15) şi, în libertatea sfântă câştigată, vom dori tuturor binele.

La rugăciunea cu milostivire faţă de oameni, ne inspiră dragostea lui Hristos. La ea, împreună participă şi sufletul, şi trupul. A purta durerile păcatelor fratelui în asemenea rugăciune înseamnă să iei parte cu Domnul la patimile Lui mântuitoare… Hristos a suferit „…pentru păcatele noastre; El, Cel drept, pentru cel nedrept… lăsându-ne pildă, ca să păşim pe urmele Lui" (I Petr. 3: 18; 2: 21). A te răstigni împreună cu El este un dar al Duhului Sfânt. Tatăl nostru Cel Ceresc este binevoitor faţă de noi când suntem bolnavi, văzând pătimirile fraţilor noştri. În duhul poruncii: *iubeşte pe aproapele ca pe tine însuţi*, noi trebuie să ne compătimim unul pe altul, pentru a se crea o răspundere colectivă care să ne unească pe toţi în faţa lui Dumnezeu, Creatotul nostru.

În rugăciunea fierbinte a sufletului nostru pentru mântuirea oamenilor, se cuprinde puterea făcătoare de viaţă şi bucuria sfântă. Caracterul nepământesc al vieţii creştine constă în faptul că

îmbină în mod minunat şi durerea, şi bucuria, şi înalţimea, trecutul şi prezentul, adâncimea şi viitorul istoriei multiseculare a pământului. Precum soarele trimite razele sale în toate direcţiile, umplând de lumină şi de căldură spaţiul înconjurător, aşa şi Lumina şi căldura iubirii lui Hristos rup toate zăgazurile şi duc duhul nostru în nemărginire. Care poet poate găsi cuvintele vrednice să exprime uimirea mulţumitoare pentru viaţa dată nouă? În ea, moartea se prelungeşte în viaţa veşnică prin înviere: „…cine îşi va pierde sufletul pentru Mine îl va afla" (Mt. 16: 25). „Adevărat zic vouă că, dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur; iar dacă va muri, aduce multă roadă. Cel ce îşi iubeşte sufletul îl va pierde; iar cel ce îşi urăşte sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viaţa veşnica" (In. 12: 24-25).

Procesul de însuşire a Revelaţiei dată de Sus omenirii ni se pare un proces prea încet. Şi aceasta, nu numai în viaţa maselor de oameni, ci şi în strădania personală a fiecăruia dintre noi. Iată două indicii:

1) Descoperirea din Horeb: EU SUNT CEL CE SUNT – a pretins de la poporul evreu cincisprezece veacuri, înainte de a apărea un mic numar de oameni capabili să-şi însuşească această împlinire prin Noul Testament (Mt. 5: 17-19);

2) Douăzeci de veacuri s-au scurs din momentul când, în Lumina necreată – pe muntele Tabor şi apoi prin pogorârea Sfântului Duh, a fost dată lumii adevărata Descoperire despre Dumnezeire în Sfânta Treime. Nu uşor asimilăm noi viaţa lui Dumnezeu. Şi cei care au iubit menirea lui Hristos – Mielul lui Dumnezeu – nu pot cuprinde plinătatea binecuvântării care se revarsă peste ei. Cu durere suferă toată viaţa cei ce, într-un fierbinte avânt al credinţei, au luat crucea şi urmează lui Hristos (Mt. 16: 24). Ei s-au întărit în nădejdea că, după ieşirea de aici, vor intra în acea sferă purtătoare de lumină, *unde este El*: „Dacă-Mi slujeşte cineva, să-Mi urmeze şi, unde sunt Eu, acolo va fi şi slujitorul Meu. Dacă-Mi slujeşte cineva, Tatăl Meu îl va cinsti" (In. 12: 26).

Oricât de fierbinte ar fi credinţa creştinului spre a-şi împlini misiunea de a „preface trupul nostru netrebnic" aşa fel, ca să devină „asemănător trupului Domnului" (Filip 3: 21), îi este necesară o osteneală îndelungată în post şi în rugăciune de pocăinţă. În procesul îndelungat al acestei osteneli, ni se descoperă dimensiunea, până atunci nevăzută, a căderii lui Adam. Această vedere nu se dă tuturor în egală măsură. Dar sunt cu putinţă, deşi nu adeseori, cazurile când Duhul lui Dumnezeu îl poartă pe cel ce se căleşte peste abisuri neaccesibile altuia.

Credinţa în Dumnezeul absolut trebuie să fie liberă de orice şovăială. Din anii vieţuirii mele în Athos, nu-mi amintesc vreun astfel de moment când să se fi atins de mintea şi de inima mea vreo îndoială. Dar au fost cazuri când inima, îndurerată de o îndelungă rugăciune, se îndepărta de Dumnezeu. Urmările unor asemenea clipe, cu toate acestea, erau pozitive.

Noi, mai înainte de toate şi mai mult decât orice, Îl iubim pe Hristos. Cu cât iubim mai mult, cu atât suferim mai mult pentru orice încălcare a armoniei. Chiar dată fiind o îndelungată experienţă şi cunoaştere a mecanismului unor astfel de încercări, noi descoperim înşine, nu fără frică, posibilitatea unei noi căderi. De aici, rugăciunea cu plânset din adânc către Dumnezeu: *Vindecă-mă până în sfârşit*. Şi El vindecă. Iar inima cu bucurie mulţumeşte lui Dumnezeu: iubirea, care până atunci părea desăvâşită, s-a înălţat acum calitativ.

Rugăciunea stăruitoare atrage şi inima, şi mintea în mişcarea lor spre veşnicie, încât tot ceea ce aparţine trecutului se uită; În minte, nu mai există niciun gând despre viitorul pământesc, iar în suflet, există o unică grijă: să nu-L pierdem pe ACEST DUMNEZEU; să încetăm a mai fi nevrednici de El. Cu cât este mai puternică aplecarea noastră spre Cel Neţărmurit, cu atât mai înceată ni se pare apropierea noastră de El. Pe de o parte, simţământul chinuitor al nimicniciei noastre, pe de altă parte – contemplarea slavei celei negrăite a Celui Căutat – fac imposibilă o apreciere veridică: ne apropiem noi, oare, de Dumnezeu sau ne îndepărtăm? În contemplarea sfinţeniei lui Dumnezeu, omul creşte mai repede decât progresează în capacitatea sa de a se pune în concordanţă cu poruncile Lui. De aici, impresia că distanţa între noi şi Dumnezeu nu încetează să crească. În munca ştiinţifică, orice nouă descoperire, nefiind ultima, descoperă nevederea noastră anterioară şi, prin aceasta, se lărgeşte domeniul celor nevăzute şi necunoscute, care se află înainte.

Vederea cu mintea a scopului ne poate fi dată într-un moment dintre cele mai scurte, independent de vârsta fizică, dar înfăptuirea practică a ceea ce am anticipat în mod intuitiv poate costa efortul întregii vieţi şi, cu toate acestea, fără succes obligatoriu. În domeniul ştiinţei şi artei, există câteva puncte de sprijin pentru orice raţionament; altfel stau lucrurile în domeniul duhului care a fost atras de Cel fără de început.

Este cunoscut că şi artistul, şi filozoful, şi învăţatul cu adevărat pot să sufere în lupta lor creatoare, cu toate că obiectivul lor, în comparaţie cu al nostru, este neînsemnat.

Când mintea creştinului care se roagă se desparte prin gânduri proaste de petrecerea întru Cel Veşnic, atunci îl cuprinde frica, se înţelege, cea duhovnicească. A se vedea pe sine în robia patimilor josnice care îl distrag de la Dumnezeu – îl supără profund. Din pricina durerii disperate, rugăciunea se localizeaza înlăuntru, în miezul fiinţei noastre şi primeşte formă de spasm: omul întreg se strânge laolaltă, asemenea strângerii puternice a pumnului. Rugăciunea se preface în rugăciune fără cuvinte. Aceasta este una dintre cele mai amare încercări: a-ţi da seama că te afli în groapa întunecată a păcatului, fiind nevrednic de Sfântul Sfinţilor. Şi nu este alt drum mai uşor pentru înfrângerea patimilor.

Orice faptă creştinească se leagă obligatoriu cu truda; iubirea, ca cel mai înalt lucru, cere şi cel mai mare efort. Viaţa creştinului, în fiinţa sa lăuntrică, este urmarea lui Hristos: „Ce ai tu? Tu urmează Mie” (In. 21: 22). Fiecare credincios, într-o oarecare măsură, repetă drumul Domnului, dar nu stă în puterea lui să-şi ia crucea pe umeri, pentru a merge în Ghetsimani şi mai departe, pe Golgota: „… căci fără Mine nu puteţi face nimic” (In. 15: 5). Şi, cui i s-a dat această înfricoşată binecuvântare, acela şi-a anticipat învierea sa; partea altora – credinţa şi milostivirea lui Dumnezeu.

Aşa a binevoit Tatăl nostru Cel ceresc: toţi cei făcuţi din pământ *să-şi poarte crucea*, pentru a moşteni viaţa veşnică (cf. Mt. 16: 24-25). Cei care se sustrag de la purtarea crucii nu vor putea evita robia patimilor „şi vor secera din trup stricăciune” (Gal. 6: 8; Rom. 8: 13). Iubirea faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele este plină de cele mai adânci suferinţe; dar ea este însoţită şi de mângâiere cerească (cf. Mt. 10: 29-39); sufletul vede înviind în el acea pace pe care Domnul a transmis-o Apostolilor înainte de Golgota Sa. Când însă duhul omului se introduce în sfera iubirii purtătoare de lumină a lui Dumnezeu şi Tatălui Nostru, atunci se uită toate durerile şi

sufletul, în mod inexplicabil, se bucură de o fericire desăvârşită (In. 12: 50; 17: 3). Aşa şi femeia „când naşte copilul, nu-şi mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om în lume” (In. 16: 21). Aşa – şi mai vârtos – se bucură creştinul când, în minte şi în adâncul conştiinţei, se recunoaşte pe sine născut în Dumnezeu, pentru veşnicie.

În mod firesc, credinciosul trebuie să păstreze cu grijă adevărul revelat şi dat Bisericii lui, pe cât este cu putinţă, în plinătate şi curăţie. Experienţa multiseculară a Bisericii ne-a demonstrat, în mod convingător, că orice abatere de la calea poruncilor evanghelice ne îndepărtează de acea cunoaştere în care se cuprinde viaţa veşnică (In. 12: 50; 17: 3). Noi nu suntem capabili să atingem desăvârşirea poruncilor, dar depinde de noi să facem dovada unei maxime sârguinţe şi, atunci, restul va desăvârşi El Însuşi. În osteneala noastră de a dobândi iubirea lui Hristos, ni se dă putinţa de a contempla inaccesibilitatea sfinţeniei lui Dumnezeu împreună cu nemărginita Lui smerenie. Puterea poruncilor evanghelice constă în aceea că ele ne introduc în nemărginirea Fiinţei Dumnezeieşti. Sufletul, fericit, se extaziază în faţa lui Dumnezeu; el este încântat în faţa veşnicei Lui măreţii, el este uimit şi de îngăduinţa Sa faţă de noi în actul întrupării. În toate, este Învăţătorul Hristos (Mt. 23: 8). Fără de El, în mod inevitabil, omenirea se pierde în adâncul sumbru al răutăţii sale. Hristos este lumina lumii; prin El, ni s-a descoperit Adevărul şi „din plinătatea Lui şi noi am primit şi har peste har” (cf.In. 8: 12; 16: 17).

Dumnezeu Cel Smerit „Se împotriveşte celor mândri, iar celor smeriţi le dă har” (I Petr. 5: 5; Mt. 23: 12). Harul este viaţa Lui, a lui Dumnezeu şi El dă viaţă Sa celor care tind spre asemănare cu El. „Cine se smereşte pe sine acela se va înălţa.” Având în vedere aceasta, *principiul asceticii noastre este mişcarea spre micşorarea de sine* şi nicidecum zădărnicia mândră către autopreamărire. Calea noastră este calea lucrării apofatice prin *micşorarea* noastră în urmarea lui Hristos, Care S-a micşorat pe Sine şi încă până la moartea pe cruce (cf. Filip. 2: 5-9). Cu cât mergem mai adânc *în jos*, cu atât mai radical ne curăţim de urmările mândrei căderi a protopărintelui nostru, Adam. Şi, când inima noastră devine curată (Mt. 5: 8), atunci Se sălăşluiesc în noi şi Tatăl, şi Fiul, şi Sfântul Duh şi noi ne introducem în realitatea nestrămutată a Împărăţiei lui Dumnezeu, unde măreţia nemărturisită este strâns legată de o smerenie şi de o blândeţe corespunzătoare.

Însăşi întruparea Dumnezeu-Cuvântului este, de asemenea, micşorare, firesc ontologică iubirii dumnezeieşti. Tatăl Se micşorează întreg pe Sine în naşterea Fiului, Şi Fiul nu Îşi însuşeşte nimic şi dă totul Tatălui. Micşorarea noastră se exprimă însă prin aceea că noi lăsăm tot ceea ce ne este drag pe pământ, pentru a împlini porunca: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie. Că cine va voi să-şi scape sufletul îl va pierde; iar cine îşi va pierde sufletul pentru Mine îl va afla” (Mt. 16: 24-25) şi din nou: „Aşadar, oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate fi ucenicul Meu” (Lc. 14: 33).

Şi aceasta este Calea Dumnezeului Celui Viu. „Un învăţător de lege… ispitind pe Iisus, I-a spus: Învăţătorule, ce să fac, ca să moştenesc viaţa de veci? Iar Hristos a zis către el: Ce este scris în Lege? Cum citeşti? Iar el, răspunzând, a zis: Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău, şi din toată puterea ta, şi din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi. Iar El i-a zis: Drept ai răspuns; fă aceasta şi vei trăi” (viaţă veşnică în Dumnezeu) (cf. Lc. 10: 25-37). La întrebarea învăţătorului: „şi cine este aproapele meu?” Domnul a răspuns în parabola samarineanului milostiv, al cărei înţeles esenţial, în timpul acela, se găsea în planul

poruncii: „iubiţi pe vrăjmaşii voştri şi faceţi bine… fără să nădăjduiţi nimic în schimb şi răsplata voastră va fi multă şi veţi fi fiii Celui Prea Înalt” (Lc. 6: 35).

Despre starea duhului nostru, când nouă ni se dă de Sus darul de a iubi pe vrăjmaşi, stareţul Siluan vorbea ca despre experienţa veşniciei dumnezeieşti încă în hotarele acestei vieţi. El vorbea şi scria: „Cine nu iubeşte pe vrăjmaşi acela încă nu L-a cunoscut pe Dumnezeu aşa cum ar trebui să-L cunoască”.

Îndrăznesc să adaug de la mine, întru lămurirea acestui dar: cel care este luminat de Lumina necreată a Duhului Sfânt, care trăieşte înlăuntrul său trecerea „de la moarte la viaţa veşnică”, acela, în mod firesc, trăieşte şi pătimeşte împreună cu cel care este lipsit de acest dar. Fiind în afara morţii, un astfel de om este eliberat de frica necazurilor şi ştie gândul Tatălui către el: „Fiul Meu! Tu întotdeauna eşti cu mine şi toate ale Mele sunt ale tale” (cf. Lc. 15: 31); şi, dacă tot ceea ce are Tatăl ni se dă nouă, atunci pentru suflet devine firesc „să se bucure şi să se veselească atunci când fratele care era mort înviază întru slavă nepieritoare, în Împărăţia Dumnezeului Celui Viu” (cf. Lc. 15: 32).

A fi creştin înseamnă a crede în învierea morţilor şi a nădăjdui în înfierea noastră de către Tatăl ceresc, a primi chipul dumnezeiesc al existenţei, a deveni, prin darul iubirii Părinteşti, ceea ce El Însuşi este după fiinţă în Hristos Iisus, ca Fiu Unul-Născut şi deofiinţă cu Tatăl. Este un mare păcat să diminuăm descoperirea dată nouă despre Om, prin Duhul Sfânt, aşa cum a fost el, Omul, gândit de Dumnezeu înainte de a fi fost zidită lumea văzută. Pedeapsa pentru acest păcat – al necredinţei în înviere – poartă un caracter deosebit: este propria noastră autoosândire: noi renunţăm la darul Ziditorului nostru. Însă pentru ce renunţăm mai mult decât orice şi mai înainte de toate este pentru că Darul Părintesc se dobândeşte cu mare trudă, cu multe suferinţe. Taina aceasta este deosebit de profundă şi cine este în stare să prezinte cu claritate această însărcinare unor oameni care se află la diferite nivele ale conştiinţei şi inteligenţei? Şi cine va putea zugrăvi , în chip cuviincios şi desăvârşit, extazul duhului nostru atunci când, în Lumina Dumnezeirii, ni se deschid căile preaînţelepte ale Dumnezeului Celui Viu?

Dar cum putem noi crede în putinţa învierii pentru veşnicie după moartea trupului nostru? Toate încercările noastre ni se par legate tocmai de acest trup şi de percepţiile lui. Chiar gândirea noastră o percepem ca pe mişcarea unei oarecare energii în creierul şi în inima noastră materială. Nu tuturor li s-a descoperit experienţa rugăciunii adânci, când duhul nostru se eliberează din legăturile materiale, de condiţionările trupului şi spaţiului. Dar, iată, noi credem în ştiinţă cu o credinţă naivă, neprivind la relativitatea ei evidentă. Şi, cu toate acestea, de dragul asimilarii ultimelor ei realizări, încă din fragedă copilărie, îi închinăm zeci de ani de eforturi nu lipsite de suferinţe. În formele ei cele mai înalte, lucrarea duhovnicească merge nemărginit mai departe decât orice ştiinţă omenească, iar în stadiile iniţiale, ea este simplă şi chiar îmbucurătoare. Încerc să lămuresc cauza autentică a refuzului oamenilor de a urma Adevărului lui Hristos.

„…Despre Hristos, se propovăduieşte că El a înviat din morţi: oare de ce mulţi dintre voi vorbesc că nu este învierea morţilor? Dacă nu este învierea morţilor, atunci nici Hristos nu a înviat. Iar dacă Hristos nu a înviat, zadarnică este propovăduirea voastră, zadarnică şi credinţa voastră… De ce noi suntem în primejdie în tot ceasul? Eu mor în fiecare zi…” (I Cor., cap. 15).

„Şi au venit la El Iacov şi Ioan, fiii lui Zevedeu, zicându-I: Învăţătorule, voim să ne faci ceea ce vom cere de la Tine. Iar El le-a zis: Ce voiţi să vă fac? Iar ei I-au zis: Dă-ne nouă să şedem unul de-a dreapta Ta şi unul de-a stânga Ta, întru slava Ta. Dar Iisus le-a răspuns: Nu ştiţi ce cereţi! Puteţi să beţi PAHARUL pe care îl beau Eu şi să vă botezaţi cu botezul cu care Mă botez Eu? Iar ei I-au răspuns: putem. Şi Iisus le-a zis: Paharul pe care Eu îl beau, îl veţi bea şi, cu botezul cu care Mă botez, va veţi boteza" (Mt. 10: 35 – 39).

„Şi El S-a depărtat de ei ca la o aruncătură de piatră şi, îngenunchind, Se ruga zicând: Părinte, de voieşti, treacă acest PAHAR de la Mine… Iar El, fiind în chin de moarte, mai stăruitor Se ruga. Şi sudoarea Lui s-a prefăcut în picături mari de sânge, care picurau pe pământ (Lc. 22: 41 – 44).

Ce este, în esenţa sa, acest PAHAR al lui Hristos? Adâncimea acestei taine se ascunde nouă. În încercarea noastră de a urma lui Hristos pe calea păzirii poruncilor Lui, în mod inevitabil şi neîncetat, bem un oarecare pahar, dar nu pe acela la care a cugetat şi pe care l-a îndurat Hristos în „ceasul acela" şi pe care nu îl putem pătrunde în plinătatea lui. Cu toate acestea, ceva asemănător se petrece şi cu noi, după cum El Însuşi a spus: „Paharul pe care Eu îl beau, îl veţi bea şi voi" (Mt. 10: 39). Tainic este PAHARUL lui Hristos, dar şi paharul nostru se ascunde ochilor străini.

„Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în această viaţă, suntem mai nefericiţi decât toţi oamenii" a spus Pavel (I Cor. 15: 19). Da, acest lucru este adevărat. Dar în ce constă această inexplicabilă, binecuvântată *NEFERICIRE* pentru cei ce nu au urmat lui Hristos? În aceea că, îndeobşte, toate reacţiile Duhului lui Hristos, la tot ceea ce se petrece în jurul nostru, sunt adânc diferite, adesea diametral opuse duhului copiilor lumii acesteia. Iată, de exemplu, Iuda a ieşit din foişorul Cinei, pentru a-L da pe Hristos la răstignire şi, în acel moment, El a deschis gura şi a zis: „Acum a fost preaslăvit Fiul Omului şi Dumnezeu a fost preaslăvit întru El" (In. 13: 31). Şi, astfel, la tot pasul, în Evanghelii, observăm că Domnul trăia într-un alt plan al Existenţei; acolo unde toate aspectele trec printr-o prismă de alt gen. Şi, cine vrea să cunoască măcar o fărâmă din această taină, acela trebuie să ia pe umeri crucea sa şi să se predea în întregime voii Tatălui Ceresc. Nu există altă cale şi nici sfârşit conflictului dintre Hristos şi lumea aceasta.

Adâncă este iubirea şi recunoştinţa mea faţă de Biserică, în sânurile căreia mi S-a descoperit Dumnezeirea lui Iisus Hristos şi chipul în care Şi-a arătat omenitatea. Acest chip al smereniei, micşorării, îl vedem atât în viaţa diferitor oameni, cât şi în noi înşine; deplina lui realizare aparţine veacului viitor; dar nu sunt rare în istorie acele încercări de imitare a acestui chip, care provoacă încântarea sufletului. Este firesc pentru un creştin să fie însetat după asemănarea cu Domnul; să îmbrăţişeze lumea cu iubire, aşa cum o îmbrăţişează şi El; asemenea Lui, să nu aibă vrăjmaşi, adică să fie liber de iadul urii faţă de oricine, în acord cu porunca lui Hristos: „Iar Eu vă zic vouă: iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc, ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri" (Mt. 5: 44-45). Dar nici unul din fiii lui Adam nu poate trăi acestea prin propriile sale puteri. Acest lucru este cu putinţă, nu în alt fel, decât dacă Duhul Sfânt umple inima omului cu veşnicia care Îi este proprie. Fără Duhul Sfânt, nu putem păzi poruncile Dumnezieşti (cf. In 15: 5).

Dar setea după asemănarea cu Domnul este firească creştinului. Cu toate acestea, „strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce spre viaţa dumnezeiască” (cf. Mt. 7: 14). Şarpele, pentru a-şi lepăda pielea devenită netrebuincioasă, trece prin crăpături înguste; tot aşa şi omul, pentru a se mântui, trebuie să treacă prin porţi tare strâmte şi să-şi lepede îmbrăcămintea de piele, dobândită în căderea noastră (cf. Fac. 3: 21).

Cel Care a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa” (In. 14: 6) ne-a dat nouă astfel de porunci: „Dacă vine cineva la Mine şi nu urăşte pe tatăl său şi pe mamă, şi pe femeie, şi pe copii, şi pe fraţi, şi pe surori, chiar şi viaţa sa însăşi, nu poate să fie ucenicul Meu” (Lc. 14: 26-27; Mt. 16: 24-25). Din aceste cuvinte, vedem CINE este Acesta (Mt. 21: 10). Dacă Hristos, în fiinţa Sa IPOSTATICA, nu ar fi fost deofiinţă cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt Dumnezeu şi nu S-ar fi arătat în trupul nostru, ci numai asemenea făpturii noastre create, atunci nu ar fi putut atinge asemenea idei în chip ontologic. Dacă Iisus Hristos nu ar fi fost Dumnezeu după fiinţa Sa, ar fi fost de ajuns doar aceastei porunci să fie inacceptabilă, pentru ca întreaga Evanghelie, în conţinutul ei, să devină inacceptabilă. Două mii de ani de experienţă a Bisericii adeveresc „marea Taină a dreptei credinţe: Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul” (Tim. 3: 16). Acceptat prin credinţă ca Domn fără de început, Hristos devine pentru noi Lumina veşniciei şi cuvintele Lui ne descoperă nouă adâncimile nepătrunse ale Fiinţei Dumnezeieşti.

Prin tainica, pentru mine, Pronie, mi s-a îngăduit să stau la picioarele alesului Dumnezeului Celui Preaînalt – stareţul Siluan. Observându-i lupta ascetică, ascultând cu evlavie învăţăturile lui, şi eu, cel mai neînsemnat dintre oameni, am putut, în parte, să zăresc taina drumului spre mântuire. Acum, la sfârşitul zilelor mele, cutez să dezvălui ceea ce mai înainte ascundeam cu grijă. Eu vorbesc aici în acele limite şi despre acele forme în care mie mi-a fost dat să-L trăiesc pe Dumnezeu.

În alte pagini, voi scrie despre groaznica mea poticnire: despre mândra şi samavolnica mea îndepărtare de Revelaţia dată nouă în Hristos. Dar Tatăl, fie numele Lui binecuvântat întru toţi vecii, mi-a descoperit mie pe Fiul Său, în lumina Sa neapropiată şi, prin aceasta, mi-a dat să-mi simt cu atâta putere păcatul, încât zeci de ani am plâns în hohote; în disperarea mea, cădeam cu faţa la pământ, din pricina neobrăzării mele. Actul îndepărtării mele de Dumnezeu mi s-a arătat în realitatea lui infernală şi am simţit o ruşine ascuţită pentru mine însumi, am devenit detestabil pentru mine însumi, mă disprețuiam şi disprețul meu şi-a găsit un însoţitor înrudit: ura. Eu nu spun că mi-am urât tatăl sau mama, pe celelalte rude sau pe prieteni. Eu aveam ură faţă de mine însumi, iar la alţii eu nici nu mă gândeam. Dorul meu după Dumnezeu îmi pricinuia atâta durere, încât uitam de toate celelalte, petrecând împreună cu El. Eu nu ştiu dacă Domnul mi-a iertat întru totul păcatul meu, dar eu însumi nu-mi pot ierta ceea ce am făcut. Prin tragedia mea personală, eu am trăit tragedia protopărintelui Adam în descendenţa ei seculară. Prin acest canal, mi-a venit rugăciunea pentru întreaga lume.

Eu trăiam spontan, fără să analizez încercările mele. Îmi era nefiresc să mă observ pe mine însumi. Eram, pur şi simplu, la dispoziţia puterii dumnezeieşti ce se găsea în mine. Dar nu am îndrăznit să gândesc că El Însuşi săvârşeşte în mine rugăciunea: eu trăiam această putere ca pe puterea mea proprie. Şi, doar când s-a retras de la mine focul pocăinţei, atunci m-am dumirit că Hristos mi-a dat binecuvântarea de a mă apropia de El.

Numai Dumnezeu Dătătorul de daruri ştie, în mod autentic, în ce mod mi-a picurat bucuria de a-I cunoaşte iubirea. Datorită stareţului Siluan, s-au deschis şi ochii mei duhovniceşti, pentru a vedea că porunca lui Hristos de a-L iubi până la ura de sine – este Revelaţia poruncii iubirii de Dumnezeu; a acelei iubiri cu care ne-a iubit pe noi.

Dacă legea de a iubi pe Dumnezeu din toată fiinţa noastră şi pe aproapele nostru ca pe noi înşine – şi-ar avea obârşia în vreunul dintre prooroci, om după firea sa creată, atunci, în această poruncă, nu am găsi sensul căutat de noi. A păzi poruncile noi nu putem în alt chip, decât „dezbrăcându-ne de omul cel vechi şi îmbrăcându-ne în cel nou" (cf. Col. 3: 9-10; Efes. 4: 24) în Hristos Cel pogorât din Ceruri (cf. I Cor. 15: 47). Când trăim în duhul scrierilor evanghelice, atunci noi deja suntem îndumnezeiţi, pentru că viaţa fără de sfârşit pătrunde în noi. Nouă ni s-a poruncit să iubim. Plinătatea iubirii conduce la aceea că noi iubim până la uitarea de sine. „Până la uitare", adică la ura faţă de sine însuşi.

Conţinutul vieţii omului cu o rugăciune intensă este asemănător oceanului de apă vie în nemărginirea lui. Duhul nostru se îmbogăţeşte neîncetat, nu atât cantitativ, cu noi cuvinte sau noţiuni, ci, mai ales, prin adâncirea în experienţele deja trăite şi dobândite. În paginile anterioare, m-am străduit să duc câteva exemple privind lupta ascetică fină şi, în acelaşi timp, adâncă, cu patimile aducătoare de moarte.

Trecerea noastră, în decurs de ani, chiar de zeci de ani, prin multe stări de suferinţă sau de mângâiere, venite de sus, educă sufletul nostru, făcându-l mai capabil de noi forme de gândire şi de receptare a fiinţei în general; mintea se obişnuieşte să conceapă lumea în mod nevăzut, iar inima – prin rugăciune şi iubire – să poarte în sine lumea în întreg ansamblul ei. Într-un astfel de act de sinteză duhovnicească, se află rugăciunea matură a creştinului, care se înfăţişează lui Dumnezeu cu toată mintea şi cu toată inima sa (cf. Lc. 10: 27).

Este neputincios sihastrul să exprime prin cuvânt tot ceea ce poartă în sine. El adesea se roagă fără cuvinte, dar iarăşi ajunge la o înţelegere globală a celor cunoscute de el sau într-o deplină cufundare în Dumnezeu, până la uitarea de cele pământeşti. Într-o descriere exterioară şi neordonată a stadiilor vieţii duhului omenesc, este vorba despre trecerea treptată de la forma individuală, la chipul ipostatic-personal al fiinţei în Dumnezeul-Cel veşnic. Schiţarea sistematică, analitică, a ascensiunii spre această viaţă ne este cu neputinţă. Nu o vom găsi nici în operele marilor părinţi ai Bisericii noastre. Sistematizarea scolastică a materialului este posibilă până pe o oarecare treaptă în operele teologice conceptuale, dar nicidecum şi niciodată în cuvintele vii, de viaţă autentică ale duhului nostru.

Fie slava Dumnezeului, Mântuitorului nostru, neschimbată întru toţi vecii.

Rugăciunea – cale spre cunoaștere

„Dumnezeule, Tu ai cunoscut nepriceperea mea şi greşelile mele de la Tine nu s-au ascuns” (Ps. 68, 7). Acum, eu trăiesc în nimicnicie. Tu, însă, Hristoase, mă chemi la credinţa şi la primirea Revelaţiei, căci Tatăl ne iubeşte pe noi aşa cum Te iubeşte pe Tine, Fiul Său Cel Unul Născut: „căci Însuşi Tatăl vă iubeşte pe voi, fiindcă voi M-aţi iubit pe Mine… Dar nu numai pentru aceştia mă rog, ci şi pentru cei ce vor crede în Mine prin cuvântul lor, ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis… şi că i-ai iubit pe ei precum M-ai iubit pe Mine” (In. 16, 27; 17, 20-23).

Nemăsurat mai mare este năzuinţa noastră în credinţa lui Hristos. Nu degeaba fericitul Pavel spune că „nebunia lui Dumnezeu este mai puternică decât înţlepciunea oamenilor. Ceea ce judecăţii trupeşti i se pare nebunie desăvârşită – pentru credincioşi este înţelepciunea şi puterea, viaţa şi lumina” (cf. I Cor. 1: 18-38; Col. 2: 14).

Dar dacă, pentru un om oarecare, năzuinţa de a fi creştin este un act care depăşeşte măsura omului obişnuit, ce voi spune eu despre mine? Încă din anii copilăriei, am dobândit conştiinţa nimicniciei mele, eu chiar fiţă de oameni nu sunt prea Dutezător. Si Acu toate acestea, pe mine m-a cercetat o mică lumină şi eu am crezut în Hristos-Dumnezeu, Apoi, a urmat o mai degrabă revărsare de lumină strâns legată de credinţa mea în El şi credinţa mea s-a adâncit cu o nouă cunoaştere.

Oricât aş fi fost eu un *nimic*, Lumina Necreată mi s-a arătat anume pentru credinţa în Hristos. Mintea mea a biruit peretele raţiunii care nu pricepe, nu este capabilă să înţeleagă faptul că Persoana-Ipostas posedă o cunoaştere atotcuprinzătoare, încât nu se poate ascunde de Ea nimic în toată existenţa cosmică: „nici o vrabie nu cade pe pământ fără voia Tatălui vostru… toţi perii capului vostru sunt număraţi… căci nimic nu este acoperit care să nu iasă la iveală şi nimic ascuns care să nu ajungă cunoscut” (Mt. 10: 26) „şi nu este nici o făptură ascunsă înaintea Lui, ci toate sunt goale şi descoperite pentru ochii Lui…” (Evr. 4: 13).

Relaţiile mele cu Dumnezeu poartă un caracter exclusiv personal. În afara relaţiilor personale, nu există noţiunea păcatului; în afară de acestea, nu există iubire între om şi Dumnezeu; în afară de acestea, nici nu poate să existe o cunoaştere fiinţală a lui Dumnezeu; în afară de acestea, totul este înghiţit de moarte, totul se scufundă în cea mai autentică ne-fiinţă.

Cele despre care îmi propun să scriu acum s-au petrecut cu mai bine de o jumătate de veac în urmă. Perioadă tensionată, cu multe probleme în care, cu adevărat, totul îmi era neclar. Şi viaţa cât este de scurtă! Iar Dumnezeu, atât de nemărginit, atât de mare şi atât de departe! Cine mă va învăţa pe mine să merg spre El, pe calea cea mai dreaptă, nepierzându-mi timpul rătăcind pe căi străine? Desigur, eu am căutat un astfel de om sau astfel de oameni care să-mi fie de ajutor, să-mi fie învăţători. Dar faptul că s-a pogorât asupra mea o oarecare putere, până atunci mie nevăzută – rugăciunea, pe care nu o puteam întrerupe nici ziua, nici noaptea – mi-a fost, desigur, în fiecare clipă, singurul meu sprijin. Şi au fost ocazii când, prin rugăciune, primeam povaţă de la

Dumnezeu pentru credinţa mea. Voi aduce câteva exemple ce şi-au pus amprenta asupra mea şi au devenit pietre ale temeliei vieţii mele.

Nedându-mi seama de rolul ce îl joacă adevărurile Dumnezeieşti în soarta omenirii şi, în genere, a tuturor oamenilor, luaţi în parte, eu mă chinuiam în bezna ce mă stăpânea. Eram asemenea copilaşului neajutorat. Încercând nevoia de a înţelege câte ceva, eu deveneam nerăbdător, din pricina durerii sufleteşti, şi aşteptam ajutor de la Dumnezeu. Şi Domnul era binevoitor faţă de neştiinţa mea, nu Se supăra de obrăznicia mea, ci, ca o mamă, mă compătimea şi Se grăbea cu răspunsul. Şi lucrul acesta nu s-a întâmplat o dată, ci de multe ori. Tot aşa S-a comportat şi cu multpătimitorul Iov care îşi exprima în chip vijelios protestele sale.

Iată una din întâmplările mele, petrecută în Franţa, în anii douăzeci, înaintea plecării mele la Athos (1925).

Mă rugam îndelung şi cu lacrimi lui Dumnezeu: „Caută un mijloc şi mântuieşte lumea: pe noi toţi cei răzvrătiţi şi cruzi…". Deosebit de fierbinte era rugăciunea mea pentru cei mici, pentru cei săraci şi împilaţi. Spre sfârşitul nopţii şi, de asemenea, al puterilor mele, pentru un scurt timp, am pierdut rugăciunea şi mi-a apărut în minte ideea: „Dacă eu, cu toată puterea inimii mele, compătimesc omenirea întreagă, cum să-L înţeleg pe Dumnezeu, Care priveşte cu indiferenţă la suferinţe, chinuri, milioane de oameni zidiţi de El Însuşi? De ce stare?" înţeleg violenţa. Şi aşa mă adresam Lui cu întrebarea nebunească: „Unde eşti Tu?" şi, în inima, am auzit aceste cuvinte: *Oare tu te-ai răstignit pentru ei?* Aceste cuvinte blânde, rostite de Duhul în inima mea, m-au cutremurat: Cel Ce S-a răstignit mi-a dat răspunsul ca un Dumnezeu.

Răspunsul scurt al lui Dumnezeu conţine în sine esenţa lucrului. Cuvântul lui Dumnezeu aduce în suflet un nou şi deosebit sentiment al existenţei: inima simte revărsarea vieţii purtătoare de lumină; mintea dobândeşte înţelesuri până atunci ascunse. Atingerea de noi a energiei creatoare Dumnezeieşti ne creează din nou. Cunoaşterea primită de noi pe această cale nu poate fi asemănătoare cu înţelegerea filosofică: împreună cu înţelegerea situaţiei, se comunică întregii fiinţe omeneşti un alt mod de existenţă: vederea lui Dumnezeu se îmbină cu torentul iubirii rugătoare către El.

Ce gândeam eu după ce am primit răspunsul de la Dumnezeu? Iată ce: dacă Dumnezeu este aşa cum ni L-a revelat Hristos Cel răstignit, atunci noi, toţi, şi numai noi suntem vinovaţi de tot răul care umple istoria omenirii. Dumnezeu S-a arătat pe Sine în trupul nostru, aşa cum este El. Noi nu numai că L-am respins, noi L-am omorât, dându-L la moarte de necinste. Eu am văzut, cu duhul, că *pricina chinurilor omeneşti nu este lipsa de compasiune a lui Dumnezeu faţă de noi, ci, în mod exclusiv, reaua întrebuinţare de către oameni a darului libertăţii.* În disputa mea cu Dumnezeu – El a învins. La început, m-a cuprins o ruşine amară pentru gândul meu nebun şi mândru: ca şi cum eu aş fi mai compătimitor decât El. Din pricina ruşinii, mi-a venit o autoosândire la pocăinţă. Apoi, totul a fost biruit de bucurie. Domnul nu numai că nu m-a osândit pentru obrăznicie, dar chiar a revărsat peste capul meu o binecuvântare îmbelşugată. Am înţeles mai târziu că şi acea rugăciune de compătimire nu fusese altceva decât acţiunea Lui în mine.

Să merg mai departe. A descrie experienţele duhovniceşti ce mi-au fost date este o sarcină dificilă. Eu am trăit sfâşierea omului aşezat la hotarul a doua lumi: al lumii acesteia – văzute – şi

al celeilalte, nevăzute, cereşti, care se pătrunde cu mintea. Prin ceea ce vorbesc, că am fost aşezat la hotarul a două lumi, vreau să demonstrez că cele petrecute cu mine m-au depăşit; nu eram eu iniţiatoul, ci Dumnezeul Cel Viu, în mâinile Căruia eu am căzut (cf. Evr. 10: 3). Deşi duhul meu suferea, el era totuşi uimit de slava lui Dumnezeu. Experienţa mi-a arătat cât de inertă este firea noastră în păcat. Chiar astfel de rugăciuni, ca cea arătată mai înainte, nu eliberează imediat firea noastră căzută. La presiunea crescândă a evenimentelor exterioare ale veacului nostru, care căpătau un caracter din ce în ce mai periculos, eu, iară şi iară, mă întorceam la lupta cu Dumnezeu. Acum, eu îmi dau seama că, deşi la suprafaţă viaţa mea s-a scurs fără fapte rele văzute de oameni, dar, în profunzime, duhovniceşte, eu am fost şi sunt întuneric.

Ţinta principală a rugăciunii rămâne în veci neschimbată, dar, nepierzând unitatea nazuinţei iniţiale, în decursul vieţii, ea îşi schimbă neîncetat conţinutul. Câteodată, ea cuprinde întreaga lume, în ansamblul ei; câteodata însă, se concentrează la nevoile momentului dat. Situaţiile diferite pot fi impulsul ei: pocăinţa personală, compasiunea pentru aproapele, rugămintea de a fi iertat, iluminarea în nedumeriri, aducerea de mulţumiri lui Dumnezeu sau încântarea faţă de Dumnezeu-Mântuitorul şi multe altele. Însetez după Dumnezeu, dar Lumina care izvorăşte din El şi puterea Lui, care lucrează în noi, cum să le înfăţişezi? Eu cunosc deplina-mi neputinţă: văd că nu pot evita desele repetări ale aceluiaşi lucru, exagerez în mod obositor sau sunt deosebit de adunat.

Nu o dată, rugăciunea mea (dacă pot numi aşa ceea ce s-a întâmplat cu mine în realitate) a atins o obrăznicie fără seamăn. Continuând să văd cum în întreaga lume domneşte coşmarul violenţelor stăpânitorilor pământului „asupra fraţilor lor" (cf. Mt. 23: 8), întru amărăciunea inimii, ziceam: „dacă Tu ai făcut toate şi fără Tine nimic nu există" (cf. In.1: 3), atunci toţi aceşti mârşavi criminali, capabili să verse sângele a milioane şi milioane de oameni ai planetei de dragul câtorva zile de plăcere perversă în oprimarea acestor sărmani martiri – atunci, nu sunt ei vinovaţi judecăţii şi nu ei sunt răspunzatori… Tu, ca Ziditor a toate, eşti unicul vinovat pentru durerea nemăsurată de pe pământ". Grea mi-a fost această ispită: eram la marginea deznădejdii şi, parcă, a nebuniei şi nu se întrezărea nicio ieşire. Şi din nou m-a cercetat Domnul: lumina Lui s-a atins de inima mea şi gândirea mea a început să curgă pe un alt făgaş: Tatăl L-a trimis pe Fiul Său să mântuiască lumea şi eu L-am omorât. Dar, iată, El a înviat ca un biruitor al morţii şi deja ca un Împărat al veşniciei „înfăptuieşte întru dreptate judecata Sa asupra popoarelor" (Ps. 9, 9; Evr. 10: 31). Asadar? *Nu în hotarele pământeşti se dezleagă problema binelui şi a răului. Cei care merg precum oile la jertfă, nempotrivindu-se răului (Mt. 5: 39), se aseamănă Fiului Părintesc (Is. 53: 7) şi vor învia cu El întru slavă.*

Amar mie, că pentru a doua oară eu m-am luptat cu Dumnezeu din aceeaşi perspectivă. Dar toată viaţa mea ulterioară a avut nevoie de rezolvarea categorică a problemei, devenită apoi problemă cardinală a oricarui creştin: cum să reacţionezi la prigoanele venite din partea stăpânitorilor acestei lumi? Domnul ne-a dat darul de a gândi precum El Însuşi gândeste: apostolul Petru s-a comportat ca un om în grădina Ghetsimani (cf. Mt. 16: 22-23). Dar Hristos i-a zis lui: „Pune sabia în teacă. Nu voi bea, oare, paharul pe care MI L-A DAT TATAL?" (In. 18: 10-11). Aşa mi-a fost povăţuirea căii mele nelegiuite. De sus, prin rugăciune. Aşa mi s-a descoperit sensul Epistolei către Efeseni (cap. 3) despre adâncimea, lăţimea şi înălţimea Proniei Dumnezeieşti faţă de noi. *Viaţa noastră pământească, în esenţa ei, nu este altceva decât un scurt moment dat nouă de Bunul Tată, ca noi să pătrundem cu priceperea noastră în iubirea chenotică*

a lui Hristos. Cel ce nu va păşi pe această cale nu va putea să se umple de toată plinătatea Dumnezeiască. Noi aici atârnăm pe cruci, deşi, încă, nevăzute; dar numai aşa vom putea înţelege măreţia omului şi noianul necurmat al Existenţei Dumnezeieşti. Este cu neputinţă să exprimăm în limbile omeneşti bogăţia trimisă nouă de Tatăl pe calea crucii. Dumnezeu nu este divizibil în Sine. Când El vine la noi, El vine *ÎNTREG* şi aşa cum este El, în existenţa Sa dinainte de veacuri. Noi nu Îl putem cuprinde. El ni Se descoperă nouă prin acel „punct" în care batem: „bateţi şi vi se va deschide" (Lc. 11: 9). El zice o frază blândă, dar nu ne ajunge o viaţă pentru a goli conţinutul ei. Noi percepem cu smerenie Paternitatea Lui; noi vedem că El însetează în a ne împărtăşi Viaţa Lui fără de început; să ne aibă pe noi asemănători până la desăvârşire cu Fiul Său, Care este „pecete asemenea Tatălui". Din nimic, El zideşte dumnezei asemenea Lui. Şi toată fiinţa noastră se pleacă Lui cu umilinţă, dar nu în frică precum unui stăpân aspru, ci în iubire smerită, precum unui Tată.

Dumnezeu m-a păzit de orice legături pe care mi-ar fi fost greu să le rup. Astfel, când am început să simt nevoia de libertate în orice fel de responsabilitate pentru viaţa cealaltă, eu am putut dispune de ea. Eu mulţumesc lui Dumnezeu pentru acea grijă dovedită mie. Eram liniştit la gândul că, dacă voi muri, nimeni nu va pierde nimic. Mare îmi era bucuria: puteam, fără frică, să merg spre orice risc, chiar până la moarte. Mintea mea se scufunda cu toată atenţia înlăuntrul meu şi acolo petrecea, nemângâiată, cu anii. Rugăciunea îşi schimba formele şi puterea: nu întotdeauna mă atrăgea cu aceeaşi putere; câteodată mă îndemna rugăciunii fără să ştiu şi dacă atunci (fiind mică în Franţa, înainte plecării la Athos) aş fi vrut să o opresc, n-aş fi putut. În acele zile binecuvântate, eu eram şi cel mai nefericit de pe pământ şi, deopotrivă, fericit peste măsură.

Câteodată, un foc nevăzut se atingea de sus de capul meu şi cuprindea întregul meu trup, până la picioare; şi rugăciunea fierbinte, cu plânset mare pentru lume, mă cuprindea. Cea mai mare parte a rugăciunii o făceam stând în genunchi, cu fruntea lipită de podea. Când trupul ajungea la epuizare, eu aţipeam, dar în conştiinţa mea clară, nu încetam să mă rog şi mă percepeam pe mine însumi dormind. Doar trezindu-mă puteam înţelege că trupul meu dormise, pentru că, nu întotdeauna îl găseam în poziţia în care mă rugasem mai înainte.

În două rânduri, pe străzile Parisului, din pricina rugăciunii, eu am pierdut putinţa perceperii lumii materiale din jurul meu, Eu am ajuns totuşi cu bine într-un loc unde m-am reorientat. Regret, oarecum, faptul că nu am avut un martor care să fi descris comportarea mea în asemenea momente.

Odată (la Paris), am participat la serata unui binecunoscut poet care a citit din versurile sale. Era de faţă un public rafinat. Totul a fost organizat excepţional de corect din punct de vedere social. La miezul nopţii, mă întorceam acasă şi cugetam pe drum: cum se poate corela această manifestare a creaţiei omeneşti, una dintre cele mai nobile, cu rugăciunea? Intrând în cameră, mi-am început rugăciunea: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte…" Şi, iată, o flacără subţire a aprins, nevăzut şi tandru, pe suprafaţa feţei şi pieptului, ceva uşor ca aerul, în discordanţă totuşi cu Duhul lui Dumnezeu.

Lăuntric, eu am trăit un proces de luptă, surprinzător, între atracţia mea faţă de artă şi – rugăciune. Ultima, rugăciunea, a învins patima pictorului, dar nu uşor şi nici repede. Apoi, la Institutul Teologic, mi-a ajutat să-mi concentrez atenţia asupra obiectelor de studiu. Am fost

nevoit să mă lupt cu această piedică specifică, valoroasă prin ea însăşi. Viaţa mea la Institut mi-a fost favorizată de faptul că eu aveam o cameră a mea, separată, situată deasupra locuinţelor profesorilor şi unde puteam să mă rog în poziţia obişnuită. Şi, cu toate acestea, adăugând şi tot interesul meu faţă de ştiinţele bisericeşti, nevoia mea duhovnicească de a petrece în rugăciune a suferit un regres şi eu am plecat la Athos.

Acolo, la Muntele Sfânt, viaţa mea a reintrat în normal. Aproape în fiecare zi, după Sfânta Liturghie, mă inunda o bucurie pascală. Şi, oricât ar fi de curios, *rugăciunea mea neîncetată, asemenea unui vulcan în erupţie, izvora dintr-o adâncă deznădejde ce mi se cuibărise în suflet.* Două situaţii, ce păreau diametral opuse, s-au încuibat înlăuntrul meu. Scriu adevărul adevărat. Eu însumi nu pricepeam ce se petrece cu mine. Aparent, eu nu eram mai puţin fericit decât majoritatea oamenilor. Mai târziu, m-am limpezit referitor la starea lucrurilor: Domnul mi-a dat mie darul pocăinţei (Lc. 24: 47). Da, acesta era un dar. *Cum s-a slăbit în mine deznădejdea, s-a răcit şi rugăciunea şi moartea mi-a pipăit inima. Prin pocăinţă, existenţa mea atât s-a dilatat, încât atingea şi iadul, şi Împărăţia.* La începutul primului razboi mondial (1914), veştile despre miile de morţi de pe front au absorbit în conştiinţa mea întreaga existenţă cosmică în întunericul nepătruns al absurdului. Nu puteam accepta nici moartea, nici absurdul. Atunci, înlăuntrul meu a pătruns cugetarea-duh: tot ceea ce am cunoscut, tot ceea ce am iubit şi ceea ce viază şi mă inspiră, tot ce este pozitiv şi chiar Însuşi Dumnezeu moare în mine şi pentru mine, dacă eu dispar

eu desăvârsire. Puternică mi-a fost această încercare: ea a luat această formă: omenescul EU poate deveni centrul cuprinzător al întregii zidiri.

Eu trăiam în două lumi: una din ele o percepeam cu ajutorul vederii, auzului şi al altor simţuri trupeşti; în cealaltă lume, eu eram numai cu duhul: acolo, eu eram în întregime „auz, aşteptare"; mi-am încordat „vederea", dar vedeam în alt chip… Aceste lumi atât de diferite nu se despărţeau în rugăciune. Ziua, rugăciunea decurgea în lumea sensibilă; noaptea însă, mă ducea în sfera minţii (nu ştiu cum să denumesc acea nemărginire ce mă cuprindea). Când citeam Evanghelia, atunci toate cuvintele mi se păreau cunoscute, dar ce se ascundea după fiecare cuvânt, în Însăşi Fiinţa Dumnezeiască – nu puteam pătrunde. Un lucru îmi era izbitor de clar: *totul este în Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi numai în El*. Şi eu mă rugam Lui. Îl chemam şi pe Tatăl, pentru ca Duhul, Care de la El purcede, să Se pogoare şi asupra mea şi să mă înveţe tot adevărul (In. 16: 26; 16: 13). Căutarea Dumnezeului Celui Ascuns a găsit ecou în Vechiul Testament: multe cuvinte am găsit acolo pentru a exprima trebuintele mele. Îmi erau familiare izbucnirile pline de indignare ale lui Iov, şi eu gemeam asemenea proorocilor şi culegeam inspiraţie din psalmi, dar, cu adevărat, am învăţat numai din Noul Testament, prin prisma căruia mi-am însuşit toate celelalte, oricare ar fi fost sursa lor. Foamea de a-L cunoaşte pe Dumnezeu îmi era nepotolită: oricât m-aş fi rugat, oricât aş fi suspinat – totuna – eu nu mă săturam. Acesta a fost la Athos „paharul meu": durerea şi bucuria s-au contopit în el, dizolvându-se una pe alta. Pentru mintea mea, nu exista nicio cale: eram eu însumi o mare nedumerire şi durerea m-a cuprins în întregime. În această atmosferă de durere duhovnicească, s-a născut înţelegerea măreţiei Omului. Şi, oare, această sfântă durere nu este unul din canalele prin care Dumnezeu Cel Preaînalt Se comunică nemijlocit făpturii Sale, dându-i treptat cunoaştere nu numai despre existenţa creaţiei cosmice, ci şi despre Sine Însuşi?

În clipa în care Stareţului Siluan i S-a arătat Domnul Cel Viu, atunci i s-a dat să cunoască cu întreaga sa fiinţă „smerenia cea de nedescris a lui Dumnezeu". Cuvântul stareţului a devenit

lucrător pentru mulţi şi chiar pentru mine, cel greu de minte. Astfel, datorită stareţului, eu am clarificat faptul că *la baza tuturor tragediilor neamului omenesc se află căderea în mândrie. Această patimă constituie însăşi esenţa iadului şi, cu adevărat, atinge adâncimile satanice*. Acum, când scriu, îmi amintesc, cu ascuţită ruşine, că acest duh pizmaş şi hulitor de Dumnezeu, cu mult înainte de întîlnirea cu stareţul, mi-a adus acest gând: „De ce Hristos este Unul Născut şi nu eu?…" O singură clipă doar, şi un foc rău mi-a pârlit inima. Dumnezeu m-a salvat. Mai mult decât atât: parcă mi s-a deschis taina tuturor căderilor.

Dumnezeu m-a salvat şi dragostea faţă de El mi s-a adâncit şi mi-a rămas pentru totdeauna în conştiinţă faptul că *nimeni nu se mântuieşte doar cu forţele sale proprii.* Nimeni nu poate fi deplin încredinţat că o intenţie sau alta ce îi vine nu îl stăpâneşte pentru veşnicie. Dumnezeu, în pustie, a ieşit învingător din toate ispitele acestui duh (Mt. 4: 1-11).

Dumnezeu m-a salvat pe mine. Dar eu eram înfricoşat, din cauza faptului că astfel de intenţii încă îmi pot veni. Gândeam întru sine-mi: Nu mai am nădejde de mântuire… Dumnezeu nu mă poate primi pentru veşnicie aşa cum sunt eu (In. 17: 21-13). Da, şi mie îmi era deosebit de greu să fiu cu El, dacă sunt nevoit să lupt în permanenţă cu patimile.

Uimitor de grijulie a fost cu mine Pronia Dumnezeiască: anume, în momentul trebuincios, mi-a îngăduit să mă întâlnesc cu stareţul Siluan. Datorită lui, în viaţa mea interioară s-a produs o cotitură hotărâtoare. El mi-a explicat ce înseamnă *a ţine mintea în iad şi să nu cazi în deznădejde.* Mare recunoştinţă am faţă de Părintele şi Stareţul meu. Şi în trecut am văzut că Domnul mă conducea spre El, dar eram prea prost, să înţeleg această adâncime a lui Dumnezeu. Datorită stareţului Siluan, şi eu am început să cunosc căile Domnului şi, înfiorându-mă, binecuvântez numele Lui.

„Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu…" „Cel ce nu Mă iubeşte nu păzeşte cuvintele Mele." „Cine Mă nesocoteşte pe Mine şi nu primeşte cuvintele Mele are judecător care să-l judece: cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua de apoi" (In. 12: 48; 14: 23; 21: 24).

Şi la Athos, ca şi până la primirea în monahism, rugăciunea mea era întreruptă de gânduri potrivnice lui Dumnezeu. Astfel, într-un moment de sedere chinuitoare în picioare, judecând cuvântul Dumnezeiesc, am simţit neputinţa mea extremă de a petrece în duhul poruncilor Lui cu toate străduinţele mele şi pronunţam cuvinte nebuneşti: „Tu nu eşti îndreptăţit să mă judeci pe mine. Pentru a fi pe deplin îndreptăţit să mă judeci, Tu Însuţi trebuie să ai condiţii egale cu mine. Tu eşti nesfârşit în marea putere a Existenţei fără început, iar eu, în creatura mea, sunt asemenea viermelui."

Rugăciunea mea se adresa în general lui Dumnezeu. Şi, cu toate acestea, eu am primit răspuns în inima mea la această rugăciune: *Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului, pentru că El este Fiul Omului…* (In. 5: 27). De multe ori până atunci, citisem aceste cuvinte, dar nu receptasem în felul acesta tâlcul lor. Mă făcusem de ruşine; îmi era ruşine; eu totdeauna trăisem în condiţii cu mult mai uşoare decât cele în care Şi-a petrecut viaţa Hristos. Cu adevărat, El are dreptul să judece lumea întreagă. Nimeni nu L-a depăşit pe El în patimirile Sale.

În aparenţă, mulţi au suferit şi până acum suferă chinuri îngrozitoare în camerele de tortură ale închisorilor actuale, dar, calitativ, iadul Lui, *iadul iubirii*, este mai dureros decât celelalte.

„Tatăl… toată judecata a dat-o Fiului, pentru că El este Fiul Omului". Dar în ce constă această judecată? În aceea că El a arătat faptul că omului îi stă în putere să păzească porunca Tatălui în orice fel de situaţii s-ar afla în lumea aceasta. Nu avem nici o îndreptăţire să facem trimitere la neputinţa noastră „omenească". Asemenea Lui, cei care L-au urmat pe Hristos, în timpul vieţii Sale pământeşti, au primit dreptul de a judeca, împreună cu El, lumea: „Au nu ştiţi că sfinţii vor judeca lumea?" (I Cor. 6: 2). Apostolul Petru I-a spus Domnului: „Iată, noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie. Ce, oare, va fi nouă?" Iar Iisus le-a zis: „Adevărat zic vouă că voi, cei ce Mi-aţi urmat Mie, la învierea lumii, când Fiul Omului va şedea pe tronul slavei Sale, veţi şedea şi voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel" (Mt. 19: 27-28).

De ce aşa? Răspunsul la această întrebare îl aflăm în Evanghelie: „Părinţii orbului din naştere se temeau de iudeii care hotărâseră „că, dacă cineva va mărturisi că El este Hristos (adică Mesia), să fie dat afară din sinagogă" (In. 9: 22, 34) şi dintre căpetenii mulţi au crezut în El, dar nu mărturiseau, din pricina fariseilor, ca să nu fie izgoniţi din sinagogă" (In. 12: 42). „Vă vor scoate pe voi din sinagogi; dar vine ceasul când tot cel ce vă va ucide să creadă că aduce închinare lui Dumnezeu" (In. 16: 2). În vremea aceea, nu era mic riscul să te expui ostracismului social. Cu toate acestea, Apostolii au acceptat acest lucru, majoritatea dintre ei au fost ucişi din pricina propovăduirii Evangheliei; de aici, „dreptul" lor de a judeca pe cei ce nu au urmat lui Hristos.

„Căci Însuşi Tatăl vă iubeşte pe voi, fiindcă voi M-aţi iubit pe Mine" (In. 16: 27). Îmi amintesc cu tristeţe de anii tinereţii mele, când sensul acestor cuvinte se ascundea de mine. Mă gândesc că de veacuri se repetă aceleaşi lucruri cu cuvintele venite din Ceruri, care nu trezesc ecoul necesar în inimle încremenite, în cugetarea stinsă pentru lumea de sus. Şi au fost destule momente când aceste cuvinte s-au dat de sus oamenilor, asemenea tunetelor care zguduie inimile şi fulgerelor care le iluminează conştiinţa. Ele au venit pe pământ din tainica Împărăţie, ca o descoperire mântuitoare despre înţelepciunea negrăită a Tatălui Ceresc, despre iubirea Lui faţă de noi, despre marea taină a existenţei.

În decursul veacurilor, s-au rostit cuvinte sfinte însă fără o atenţie corespunzătoare şi este posibil că ele să-şi fi pierdut puterea lor iniţială, aceea pe care au avut-o ele fiind mai întâi în conştiinţa profeţilor, apostolilor şi sfinţilor. Se găsesc, oare, alte mijloace de exprimare a sensului adânc al cunoaşterii date nouă despre Dumnezeu? Iubirea faţă de El se descoperă în atâtea forme de energie vitală, pe care nu le poate diminua timpul atotdistrugător.

În faţa ochilor noştri, se săvârşeşte noua minune a creaţiei lumii: crearea dumnezeilor (In. 10: 34; Ps. 8: 6), care încă nu s-a încheiat (In. 5: 17). „Terminarea" este promisă în veacul ce va să vină. Dar şi acum, deja, când lumina necreată se coboară asupra noastră, acest proces duhovnicesc stârneşte uimire în adâncul duhului nostru, înalţă gândul spre Împărăţia făgăduită nouă.

Dobândirea acestei Împărăţii a iubirii Părinteşti este legată de multe suferinţe (Mt. 11: 12; 25: 34). Inima se istoveşte cu adâncă durere, din pricina pierderii suferite de om. Eu vorbesc despre

o durere duhovnicească, metafizică şi vreau ca cititorul să mă înteleagă corect. În cuvintele noastre, există întotdeauna o oarecare instabilitate; odată cu transformarea experienţei, se schimbă şi conţinutul noţiunilor, şi sensul pe care îl au cuvintele cu aceleaşi sunete. Durerile inimii la un sihastru creştin nu sunt un fenomen patologic: ele se ivesc organic, fiind provocate de iubirea împreună-pătimitoare. Ele nu se cultivă, căci aceasta ar fi o deviaţie spre un dolorism sufletesc nesănătos; ele nu sunt o urmare a conflictelor psihologice, nici rezultatul unor sau altor patimi nesatisfăcute; după firea lor, sunt cu totul altceva. Naşterea noastră în Dumnezeu, pentru veşnicie, este legată de multe osteneli. Prorocul Isaia a exprimat minunat acest lucru: „Ca femeia însărcinată şi gata să nască prunc, care se zvârcoleşte şi strigă în durerea ei, aşa am fost noi, Doamne, cu toţii, în faţa Ta! Zămislit-am, dureri de facere am avut şi am născut vânt! Mântuire ţării, noi n-am dat şi în lume nu s-au născut biruitorii ei" (Is. 26: 17-18) (am folosit textul Septuagintei). Apostolul Pavel scrie galatenilor: „O, copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi" (4: 19). Multe exemple asemănătoare se pot aduce din Sfânta Scriptură şi din Operele Sfinţilor Părinţi.

Duhul nostru boleşte, dar această boală se reflectă în tot omul întreg: în inimă, în trup. Omul „întreg" suferă în starea de aşteptare a Dumnezeului Celui Veşnic, dar aceste suferinţe nu ucid, ci ne însufleţesc. Chinurile duhului sunt metafizice: aparţin tărâmului purtător de lumină al nemuririi: prin ele, ne înălţăm dincolo de hotarele materiei, în lumea Luminii necreate (cf. In. 16: 20-23).

Mintea nu poate să se încredinţeze despre Dumnezeirea lui Hristos. Trebuie să faci osteneli covârşitoare, spre a trai potrivit cuvântului Lui. Luând cunoştinţă, în procesul ascetic, de dimensiunea căderii noastre, *noi trebuie să trecem printr-o îndelungată rugăciune de pocăinţă*; numai atunci ni se va da nouă putinţa de a trăi ceea ce vedem în Hristos: cea mai mare deşertare de Sine (Fil. 2: 6). Şi apoi, ne învrednicim de venirea „puterii de Sus" (Lc. 24: 49) sau în chip de limbi de foc, sau în strălucirea Luminii Taborice; atunci ni se descoperă sensul autentic al Evangheliei „buneivestiri".

Cei şapte ani petrecuţi de mine în pustie au fost timpul cel mai prielnic pentru rugăciune. Îmi amintesc: odată, am început Rugăciunea Domnească „Tatăl nostru" şi sufletul meu a încremenit într-o fericită uimire. Să merg mai departe nu puteam. Mintea mi s-a oprit; totul în mine a amuţit.

Şi acum scriu cu tristete despre această minune petrecută cu mine. Ceea ce s-a petrecut cu mine s-a întâmplat o singură dată, dar cu o deosebită putere. Oare nu pentru că structura trupească nu poate suporta atingerea arzătoare a slavei Dumnezeieşti?

După un oarecare timp, ceva asemănător s-a petrecut din nou cu mine, la chemarea Numelui lui Iisus Hristos. În acele clipe, am fost nevoit să încetez a mai pronunţa acest Nume: acţiunea lui era prea puternică; sufletul a rămas fără cuvinte, fără gânduri, era înfiorat de apropierea de Dumnezeu. Atunci, mi s-a deschis taina sfintei slujiri dumnezeieşti. În ziua următoare, am săvârşit Liturghia şi Hristos-Dumnezeu a fost în mine şi cu mine, afară de mine şi în Sfintele Taine, în Trupul şi în Sangele Lui. Şi numele Dumnezeieşti, şi cuvintele textelor liturgice îmi ieşeau din gură precum o flacără. M-am aflat în această stare vreme de trei zile, după care intensitatea trăirii s-a micşorat. Dar amintirea despre cele petrecute, Dumnezeu mi-a gravat-o în mintea şi în inima mea. Şi eu mă rog Lui să nu mă lepede la vremea bătrâneţilor, „nici în ziua morţii mele" (Ps. 70: 10).

Apostolul Pavel ne-a poruncit „să umblăm cu vrednicie, după chemarea cu care am fost chemaţi” (Efes. 4: 1). Dar în ce constă această umblare? Să dăm din nou cuvântul lui Pavel: „Mie, celui mai mic decât toţi sfinţii, mi-a fost dat harul acesta, ca să binevestesc neamurilor bogăţia lui Hristos de nepătruns şi să descopăr tuturor care este iconomia tainei celei din veci ascunse în Dumnezeu, Ziditorul a toate, prin Iisus Hristos… Întru Care avem, prin credinţa în El, îndrăzneală şi apropiere de Dumnezeu, cu deplină încredere… şi Hristos să Se sălăşluiască, prin credinţă, în inimile voastre, înrădăcinaţi şi întemeiaţi fiind în iubire, ca să puteţi înţelege… care este lărgimea şi lungimea, şi înălţimea, şi adâncimea şi să cunoaşteţi iubirea lui Hristos, cea mai presus de cunoştinţă, ca voi să vă umpleţi de toată plinătatea lui Dumnezeu. Iar Celui ce poate să facă, prin puterea cea lucrătoare, în noi, cu mult mai presus decât cerem sau pricepem noi… slava Lui în veacul veacului” (Ef. 3).

Voi continua să vorbesc despre alte câteva fenomene pe care nicicum nu le-aş fi putut aştepta, din pricină că eu sunt aşa cum sunt. Nu o dată mi-a fost dat să contemplez Lumina Dumnezeiască. Ea mă cuprindea blând şi mă umpleam de o iubire nepământească. În anumite împrejurări, lumea exterioară îşi pierdea materialitatea şi devenea nevăzută. Ceea ce se petrecea cu mine aparţinea unui alt plan al existenţei. Când, în chip neştiut de mine, se restabilea perceperea obişnuită, atunci o tristeţe fină îmi străbătea sufletul, datorită întoarcerii la viaţa trupească.

Câteodată, îmi trecea gândul că aş putea să nu mă mai întorc la viaţa trupească; rugăciunea săvârşită în timpul acesta, de acum, poate deveni o stare veşnică a sufletului. Vederea Luminii este strâns legată de harul care ne înviază şi a părăsi pământul într-o astfel de stare este o adevărată binecuvântare. Din „viaţa” Cuviosului Serafim de Sarov, aflăm că el a încetat din viaţă în timpul rugăciunii: sufletul lui a părăsit trupul încă viu; el ţinea în mână o lumânare aprinsă. „Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui” (Ps. 115: 6). Nu printr-o astfel de moarte trebuie să trecem cu toţii din această viaţă? „Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce ascultă cuvântul Meu şi crede în Cel ce M-a trimis are viaţă veşnică şi la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viaţă” (In. 5: 24). „Adevărat, adevărat zic vouă: dacă cineva va păzi cuvântul Meu, nu va vedea moartea în veac” (In. 8: 51).

Rugăciunea este o energie de un gen aparte, ea este contopirea a două acţiuni – a noastră şi a lui Dumnezeu. Astfel, ea este şi în trup, şi în afara trupului – chiar în afara lumii acesteia spaţiale şi temporale. Când noi suntem consternaţi de vederea sfinţeniei lui Dumnezeu şi, în acelaşi timp, în deznădejde pentru marea noastră nevrednicie în faţa lui Dumnezeu, atunci rugăciunea noastră se transformă într-un avânt puternic al duhului, care răscoleşte cercul strâns al materiei. Trupul nostru trebuie să se înduhovnicească (I Cor. 15: 50). „Cât pentru noi, cetatea noastră este în ceruri, de unde şi aşteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos, care va schimba în înfăţişare trupul smereniei noastre, ca să fie asemenea trupului slavei Sale, lucrând cu puterea ce are de a-Şi supune Sieşi toate” (Fil. 3: 20-21). „Aşadar, dacă aţi înviat împreună cu Hristos, căutaţi cele de sus, unde Se află Hristos, şezând de-a dreapta lui Dumnezeu” (cf. Col. 3: 1).

O, minunat este acest dar al rugăciunii! În avântul către Tatăl şi Dumnezeul Preaiubit, ea este de nepotolit; prin ea, noi avem acces la o nouă formă de existenţă, nespaţială, dar care, calitativ, depăşeşte această lume. Sufletul surescitat de o imaginaţie beată sau condus de o filosofie

raţională caută cărări acolo unde ele nu există. O oarecare intuiţie sufletească mişcă sufletul care este legat cu lanţuri nevăzute, dar de nedezlegat, de „legea păcatului” şi care nu se pot desface prin propriile noastre sforţări, ci numai prin acţiunea Atotputernicului Dumnezeu, Mântuitorul nostru. În ce fel ne vom putea închipui lupta sufletului pentru eliberarea sa? Se impune o analogie cu trupul, care, fiind în dureri insuportabile în întregime, în mişcare, străduindu-se să evite durerile – asemenea trupului se mişcă şi sufletul în plânsul rugăciunii, pentru a birui durerea şi a se uni cu Dumnezeu. Din experienţa mea personală, pot să spun că *există două feluri de deznădejde: una cu totul negativă, care pierde pe om şi trupeşte, şi sufleteşte. Cealaltă este binecuvântată.* Despre aceasta, nu voi înceta să vorbesc. Printr-o astfel de deznădejde, mi-a venit şi mie renaşterea întru Lumină. Mie nu-mi este deloc uşor să mărturisesc înaintea oamenilor despre binecuvântarea ce s-a revărsat asupra mea de la Cel Preaînalt. Nu am putut pricepe niciodată de ce tocmai cu mine s-au întâmplat aceste lucruri. Cu mine, cela ce sunt aşa cum sunt eu. La început, lumina, nevăzută încă pentru mine, mi-a dat să văd iadul meu lăuntric, apoi şi toată lumea creată, în existenţa ei temporală, în predispoziţia ei spre pieire. Această vedere cumplită, am purtat-o îndelung întru sine-mi. Eram descurajat de absurditatea lucrurilor ce se petrec în lumea aceasta plină de suferinţe, care ucide orice încercare de viaţă. Dar, oricât ar fi de straniu, noua viaţă bătea însutit din lăuntrul meu. Ca un torent neîntrerupt, rugăciunea îmi inunda inima, atrăgea după sine şi mintea, adesea cu putere crescândă, altădată, însă, în aşa măsură, încât îmi smulgea duhul meu în adâncimea unui alt spaţiu, neasemănător celui pe care îl

receptam în mod obişnuit. În acelaşi timp, eram coborât până la nimicire, dar odată cu aceasta, primeam experienţa incalculabilă în vederea aprofundării a lumii şi chiar a atingerii de veşnicie.

Este chinuitor să-ţi recunoşti neîncetat nimicnicia, din care cauză se întristează şi oasele… Dar, curios, când slăbea această zdrobire sfântă, eu muream duhovniceşte. Am priceput firea acestui fenomen abia mai târziu, când stareţul Siluan mi-a explicat: “Domnul ne educă pe noi în aşa fel, încât să nu pierdem smerenia.” Atunci, în parte, am înţeles taina acestei căi. Mi se întâmpla în trecut, ca pictor, să cer o senzaţie de triumf, de biruinţă şi îmi ziceam: „am obţinut” ceea ce căutam; mă apropiam, probabil, de expresia acelei frumuseţi ce mi se descria mie. Dar această încântare dispărea repede şi eu, din nou, eram chinuit, la vederea nereuşitelor mele. Aşa, şi încă mai mult, se întâmplă cu Dumnezeu: El nu ne dă linişte; mângâie sufletul pentru o clipă, Se atinge cu focul Său de inimă, ne încântă mintea cu vederea Slavei Sale şi, din nou, Se ascunde, pentru a nu crede noi cumva că am atins deplinătatea cunoaşterii Lui. Soarta noastră pe pământ este „de a fi săraci cu duhul”. *Îndată ce ne cuprinde liniştea falsă a mulţumirii de sine, imediat ne părăseşte Duhul Vieţii Care vine de la Tatăl.*

Din experienţa acestor schimbări, mi s-a limpezit structura fericirilor şi anume: *la baza oricărei sporiri duhovniceşti, stă simţământul chinuitor al “nimicniciei” noastre.* Această conştiinţă a nimicniciei este izvorul energiei rugătoare şi împreună formează acea temelie trainică pe care se zideşte întreaga construcţie a mântuirii, chiar până la culmile ei, după care urmează „plata noastră multă în ceruri” (Mt. 5: 3-16). Iarăşi şi din nou: *la temelia tuturor relelor, stă mândria, întru care este moartea şi întunericul.* Caracteristica smereniei este sfânta nepătimire, care îl coboară pe om până la treapta când se recunoaşte mai prejos decât creatura şi, în chip tainic, îl inalţă mai presus decât toată zidirea.

În viaţa sa cea după Dumnezeu, sihastrul creştin nu trebuie să se asemene nici poeţilor, nici filozofilor, nici savanţilor. În chemarea sa către Dumnezeu, el aspiră numai către înainte,

nemaiuitându-se la sine. Ceea ce el trăieşte eficient în rugăciune lasă în fiinţa sa o urmă neştearsă şi se vede ascet doar după trecerea unui timp îndelungat, când atenţia minţii se concentrează la trecut. Atracţia către Dumnezeu, la început, este atât de intensă, încât, în mişcarea sa tensionată către Cel Preaînalt, duhul omului Îl vede numai pe El, Cel Unul. Sufletul care se căieşte şi care se vede pe sine atât de departe de Adevărul căutat devine întreg o rană dureroasă şi imploră pe Domnul Cel Preaiubit să aibă faţă de el milă şi îngăduinţă. Simţământul păcatului care a distrus asemănarea cu Dumnezeu din fiinţa noastră naşte un regret inexprimabil faţă de starea în care noi ne-am aflat atât de mult şi care ne-a făcut cu totul nevrednici de Sfântul Sfinţilor; oare Domnul ne va primi pe noi, desfrânaţii? Sufletul se află, parcă, în faţa Înfricoşatei Judecăţi şi, cu cât este mai zdrobitoare frica de osândire, cu atât rugăciunea de pocăinţă devine mai puternică. În ceasurile de repaus ale şederii trupeşti în faţa lui Dumnezeu, dispoziţia esenţială a duhului nu se schimbă, ci petrece cu toată puterea în acea mişcare către El.

Iată ce s-a întâmplat cu mine în al cincilea an de călugarie: egumenul mănăstirii Sfântul Pantelimon, arhimandritul Misail, m-a chemat la el şi mi-a dat o ascultare – să învăţ limba greacă, deoarece mănăstirea avea nevoie de cunoscători ai acestei limbi a locului, care era necesară în toate contactele cu lumea exterioară, duhovnicească şi oficială. Eu am făcut închinăciunea cuvenită, spre a primi binecuvântare pentru munca ce-mi stătea înainte. Când am ajuns însă lângă uşa cabinetului, el m-a oprit şi mi-a zis: „Părinte Sofronie, Dumnezeu nu judecă de două ori. Dacă dumneavoastră împliniţi ascultarea dată de mine, eu voi avea plată în faţa lui Dumnezeu, iar dumneavoastră veţi petrece în pace.” El vorbea plecându-şi capul spre piept, aşa cum se obişnuieşte la rugăciune şi, în vocea lui, se reflecta seriozitatea pe care o dădea cuvântului său. De la el, m-am îndreptat spre bibliotecă, pentru a lua cărţile necesare studiului limbii greceşti şi m-am întors la chilie; acolo, deschizând gramatica dialectului, mi-am concentrat în mod firesc atenţia la cele citite. Şi ce s-a întâmplat? Am simţit fiziceşte că mintea îmi iese din inimă, se ridică până în partea frontală a craniului şi se mişcă mai departe, în direcţia cărţii. În acel moment, mi-a devenit clar că mintea mea, zi şi noapte, timp de şapte ani, a petrecut în inimă, în rugăciune de pocăinţă. După cuvântul egumenului, eu am rămas liniştit sufleteşte. Zdrobit de boală (de malarie), am biruit totuşi slăbiciunea trupească, pentru a studia limba cât mai multe ore pe zi cu putinţă. Îmi amintesc cum, odată, pe când scriam exerciţiile, istovit fiind, mi-a venit un gând: dacă acum, în clipa aceasta, mă voi auzi strigat la Judecată, ce voi face? Eram liniştit în adâncul inimii: „Mă voi scula în pace şi voi merge la Judecata lui Dumnezeu”.

Acest moment, chiar şi acum, îl remarc în mod deosebit, pentru că nu era defel asemănător cu starea de spirit de mare frică, ce mi-am însuşit-o relativ la judecata viitoare. Prin rugăciunea egumenului, mi s-a dat experienţa păcii acesteia. Noua mea ocupaţie m-a privat de putinţa de a săvârşi rugăciunea precum odinioară, dar harul, într-o formă prea minunată, nu m-a părăsit timp de câteva luni, cât a durat efortul meu de a stăpâni limba greacă. Astfel, Dumnezeu nu m-a părăsit, dar nici inima mea nu s-a depărtat de Dânsul.

Lunile de învăţătură au trecut şi Domnul a binevoit să-mi dea din nou o rugăciune de pocăinţă înfocată. *Pentru a renaşte în Domnul, trebuie să avem frică de noi înşine, de felul nostru de a fi, să avem aversiune faţă de patima mândriei mârşave şi potrivnice lui Dumnezeu, care trăieşte în noi şi care ne-a izgonit cu ruşine din Împărăţia Tatălui luminilor*. Salvarea de această patimă o găsim în porunca lui Hristos: să iubim pe Dumnezeu şi să ne urâm pe noi înşine (cf. Lc. 14: 26). Această temă este deosebit de importantă şi sunt conştient că nu este posibil să epuizez această parte a vieţii duhovniceşti a creştinului, oricât aş scrie eu. Eu am numit

deznădejdea care m-a cuprins pe mine – marele dar de Sus. Am înţeles pe deplin aceasta nu mai devreme decât după scurgerea a treizeci de ani de trudă, poate chiar mai mult. Nu am căutat ajutorul oamenilor, pentru că eram luat ca o frunză uscată de vânt, mă învârtea şi nu -mi dădea posibilitatea să înţeleg sensul celor ce se petreceau cu mine. Nu înţelegeam nimic; nu puteam întreba pe nimeni, pentru că nu puteam formula nicio întrebare. Existenţa cosmică se deschidea vijelios minţii mele, cu o iuţeală ce nu-mi permitea să mă opresc nicăieri cu raţiunea. Era o stare asemănătoare nebuniei, de un fel deosebit, nefiind de resortul şi de competenţa psihiatrilor. Începea procesul îndepărtării mele de lume. Ceva se aşeza între mine şi oameni, îmi pierdusem interesul de a comunica cu ei; dispăruseră, unul după altul, punctele de contact. Lumea artelor: pictura, muzica, poezia, literatura, teatrul şi celelalte, tot ceea ce înainte reprezenta esenţa şi sensul existenţei mele – a început să pălească şi să mi se pară a fi lucruri neserioase, curat amuzament copilăresc şi acesta nu a fost un lucru uşor pentru mine: din când în când, în prima perioadă, eram sfâşiat între două centre: patima de pictor şi rugăciunea. Asta, până când rugăciunea a biruit pe toate celelalte din lumea aceasta. *Rămâne o singură misiune: să-L afli pe adevăratul Dumnezeu, adică pe Ziditorul tuturor făpturilor şi veşnic să trăieşti împreună cu El*.

Nu este, oare, nebună o asemenea cutezanţă pentru un om ca mine? Cu Dumnezeu, nu este deloc uşor şi nici simplu; El este prea mare pentru noi. El este „Foc care mistuieşte”, El este lumina cea neapropiată. El Şi-a aruncat focul pe pământ şi arde inimile noastre. Pe de altă parte, si eu sunt lucrul mâinilor Sale. El S-a îmbrăcat în trupul nostru; pentru ca, prin acest ecran, să-L putem vedea. De aici, nădejdea care duce mai departe decât orice deznădejde. Îndrăzniţi, a spus El (cf. In. 16: 33). Cred că apariţia acestui foc înlăuntrul nostru este suflarea veşniciei Dumnezeieşti. Referitor la aceasta: „La Dumnezeu, nimic nu este cu neputinţă… şi fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul” (Lc. 1: 37-45).

Cunoscând prin mine însumi nestatornicia firii noastre, eu trăiesc statornic în frică. Această frică se numeşte Dumnezeiască. Ea nu se aseamănă cu frica animalică: în ea, se cuprind şi înţelepciunea, şi iubirea, şi puterea. Numai întâlnirea cu marele Dumnezeu, pe Care noi nu-L puem cuprinde şi pe Care noi nu putem să nu-L iubim, ne dă să cunoaştem că suntem foarte departe de ceea ce ne-am propus ca ţel şi sens al întregii noastre existenţe.

Petru, la Cina cea de Taină, a spus cu patos: „Dacă toţi se vor sminti întru Tine, eu niciodată nu mă voi sminti!” Cunoaştem cu toţii ce a urmat după această mărturisire: „Şi Petru şi-a adus aminte de cuvântul lui Iisus, Care zisese: „Mai înainte de a cânta cocoşul, de trei ori te vei lepăda de Mine.” Şi, ieşind afară, a plâns cu amar” (Mt. 25: 33-75).

Scris este: „Iubirea desăvârşită alungă frica… iar cel ce se teme nu este desăvârşit în iubire” (I In. 4: 18). Eu ştiu că nu sunt desăvârşit în iubire, dar aceasta nu mă îndepărtează de faptul că şi eu iubesc pe Dumnezeu. Şi, iată, anume această iubire naşte în mine frica de a nu fi vrednic de răspuns bun la Judecată. Se frâng oasele mele când văd înlăuntrul meu cea mai mică urmă de şovăială. Nu-mi amintesc ca în timpul vieţuirii mele la Athos să se fi atins îndoiala de mine sau de inima mea. Când, însă, m-am întors în Europa, am luat contact cu oamenii de alt duh, care, asemenea unui vânt rece, îmi atingea şi îmi tulbura, în mod neplăcut, inima şi mintea. Această energie, străină Duhului lui Hristos, pentru moment, dezechilibrează pacea interioară şi cheamă mintea şi inima la o oarecare luptă. Cunoscută de mine în pustiu, *în rugăciunea dragostei, am*

biruit influenţele negative întâlnite: „Legea duhului vieţuirii în Hristos Iisus m-a eliberat şi pe mine din puterea duhului lumii acesteia” (cf. Rom. 8: 2).

Petru s-a ridicat, dar eu pot să cred în mine însumi? Cât timp inima mea simte prezenţa lui Dumnezeu, noi petrecem în pace şi suntem încălziţi de iubirea Lui. Dar când lucrarea Lui nu se mai face simţită, atunci mă întristez din nou, văzând neputinţa mea. Lucrarea crucii mă însoţeşte, într-o oarecare măsură, până la bătrâneţe. Mi se pare totuşi că eu am cunoscut posibilităţile omului; şi această cunoaştere în duh îmi oferă libertate la orice fel de întâlnire cu fel de fel de puteri, nemărginit mai puternice decât nimicnicia mea. În acele vremuri sinistre, m-a salvat numele lui Iisus Hristos. Mă rog să se petreacă cu mine aceleaşi lucruri, măcar până la sfârşit şi fără de sfârşit. În orele când Dumnezeu ne dăruieşte odihna, se stârneşte înlăuntrul nostru o rugăciune fierbinte şi, în îmbrăţişarea ei, duhul descoperă cu bucurie înrudirea cu Hristos şi creşte asemănarea cu El. DOMNUL ne-a zidit după „chipul Său” – prin urmare, în El, devenim şi noi „domni”. Întăriţi prin puterea Lui, noi putem contempla tot felul de rău în lumea creată, dar el, răul, îşi pierde puterea asupra noastră. Pentru acest rău, este necesară domnia (stăpânirea) noastră întru „împărăţia cea nestrămutată”.

„Încă o dată voi clătina nu numai pământul, ci şi cerul.” Cuvintele „încă o dată” arată prefacerea „a ceea ce se clatină”, ca element creat, ca să petreacă în *neclintire*. (Evr. 12: 26-27). Încă nu ni s-a descoperit care va fi ultima încercare la care va fi supusă întreaga zidire. Ne trebuie o frică evlavioasă, pentru a străbate toate pragurile ființei zidite și să ne umplem de viaţa necreată, ce se pogoară de la Dumnezeu.

Hristos-Dumnezeu este nemărginit în puterea Sa, Duhul Lui umple orice beznă. Dar şi micşorarea Lui este, pentru noi, de nepătruns. Când, într-o tăcere nevăzută, stăm în faţa lui Dumnezeu într-o deplină dezgolire a fiinţei noastre, atunci adâncurile firii se deschid şi pentru noi înşine. *Printr-o totală concentrare – STRÂNGERE a tot ceea ce se află înlăuntrul personalităţii noastre, ni se oferă posibilitatea să vedem că fiinţa întregii omeniri, la originile ei şi după firea ei, este O FIINŢĂ UNICĂ, UN OM UNIC*. De aici, mişcarea firească a duhului nostru către rugăciunea pentru toţi oamenii, pentru ÎNTREGUL ADAM, ca pentru tine însuţi. De aici, ne vine şi înţelegerea cuvintelor lui Hristos: „Ca toţi să fie una, după cum şi Noi suntem una” (In.17: 21-23).

În rugăciunea de pocăinţă pentru păcatele noastre, noi învăţăm să trăim tragedia întregii omeniri prin noi înşine. Dacă, în virtutea a tot felul de zădărnicii, la tot pasul, eu bolesc cu întreaga fiinţă, dacă, pentru toate căderile mele, mi se ascunde căderea străveche a protopărintelui nostru, care a rupt întreaga omenire de Dumnezeu şi Tatăl nostru, atunci este normal pentru mine ca, în suferinţele mele personale, să cunosc fiinţal suferinţele tuturor oamenilor. Dar, poate şi invers: în bucuria mea, să văd bucuriile întregii lumi. Aşa se învaţă creştinul să împreună-pătimească cu toţi cei ce sunt în suferinţe şi să se bucure cu toţi cei ce petrec în bucurie.

Dacă păcatul, în esenţa sa, este întotdeauna o crimă împotriva iubirii Părinteşti, atunci restabilirea deplină a iubirii pierdute nu este posibilă altfel decât printr-o totală pocăinţă, care să ne descopere, dacă este posibil, până în sfârşit, ce înseamnă această crimă atunci când se impune în planul veşniciei. „Preabunule Părinte, vindecă-mă şi pe mine, leprosul, înnoieşte-mă

pe mine, cel stricat de păcate… Părinte Sfinte, sfinţeşte-mă pe mine: şi mintea, şi inima, şi trupul meu… greşit-am înaintea Ta şi voi muri departe de Tine… primeşte-mă pe mine, după mulţimea îndurărilor Tale şi a milostivirii Tale."

„Iisus i-a spus lui: „De atâta vreme sunt cu voi şi nu M-ai cunoscut, Filipe?" (In.14: 9). Maria Magdalena: „Ea s-a întors cu faţa şi a văzut pe Iisus stând, dar nu ştia că este Iisus. Zis-a ei Iisus: Femeie, de ce plângi? Pe cine cauţi? Ea, crezând că este grădinarul, I-a zis: Doamne, dacă Tu L-ai luat, spune-mi unde L-ai pus şi eu Îl voi lua. Iisus i-a zis ei: Marie! Întorcându-se ea, I-a zis evreieşte: Rabuni! (adică Învăţătorule)" (In. 20: 14-16). Luca şi Cleopa, în drumul lor spre Emaus, nu L-au cunoscut pe Iisus decât atunci când El „a frânt pâinea", le-a dat-o lor şi „s-au deschis ochii lor şi L-au cunoscut" (Lc. 24: 3). Ceva asemănător se va putea petrece şi cu noi: El Se va apropia de noi, va discuta cu noi şi noi nu-L vom recunoaşte pe El, Care este marele Dumnezeu – mare, dar blând şi deosebit de smerit. Dar, când vine momentul şi noi Îl cunoaştem, atunci sufletul nostru Îl va iubi şi inspiraţia culeasă din această cunoaştere ne va umple de fericire. Şi această inspiraţie, obţinută prin cunoaştere, nu ne va părăsi niciodată. Noi vom fi, de multe ori, în diferite încercări şi stări dureroase, dar ea, această minunată inspiraţie, va fi totdeauna cu noi; câteodată, ca o pace liniştită, altădată, ca o flacără arzătoare, uneori, ca un aflux de gânduri purtătoare de lumină sau ca un plâns de bucurie în rugăciune. Şi multe asemenea acestora, căci *nimic în lume nu se poate asemăna cu ceea ce îşi are obârşia în El, Cel Unul.*

Rugăciunea biruieşte tragismul

Eu am făcut cunoştinţa cu noţiunea de tragedie încă din anii copilariei, nu din experienţă, ci din lecturarea cărţilor. Ideea mea despre tragedie era cam aşa: în mintea omului, se deschide ceva care îl atrage în întregime. În timpurile din urmă, acest obiect de atracţie era numit „ideal". Pentru atingerea a ceea ce este admirat în mod intuitiv, omul nu precupeţeşte nicio osteneală, nu se cruţă în suferinţă, în nimic, nici chiar viaţa sa nu o cruţă. Cu toate acestea, când este atins obiectul căutarilor, atunci el descoperă o cruntă înşelare: realitatea nu corespunde cu ceea ce s-a oferit minţii şi, în mod firesc, deziluzia ce urmează după aceasta duce la o grea şi, adesea, chiar monstruoasă moarte. Multe dintre idealuri sunt apanajul oamenilor puternici. Adeseori, acestea sunt pretenţii pentru puterea supremă. Aşa s-a întâmplat cu Boris Godunov. În lupta pentru realizarea dorinţei lui ascunse, şi el, asemenea multor înaintaşi din veacurile trecute, nu s-a dat în laţuri de la săvârşirea acelei sângeroase crime. Atingându-şi însă scopul, el a văzut că ceea ce primise era sub aşteptări: „Am dobândit puterea supremă… dar fericirea e departe de sufletul meu."

Alte căutări – în planul duhului, artei sau ştiinţei sunt cu mult mai nobile. Geniul are descoperiri ale inteligenţei, pe care, adesea, el nu le poate concretiza, deoarece ele depăşesc măsura de realizare în lumea aceasta. Convingându-se de insuficienta sa de a înfăptui desăvârşit vederea sa iniţială, devenită unicul sens al existenţei sale, suferă o profundă sfâşiere sufletească şi moare. Un astfel de deznodământ total se observă adesea la poeţi. Am urmărit şi urmăresc încă, nu fără fiori, destinul lumii. Viaţa omenească, la orice nivel am lua-o, este tragică în manifestările ei. Chiar iubirea este plină de ascuţite contraziceri şi, adeseori, de crize fatale. Astfel, orice fenomen pământesc, chiar de la naşterea sa, are pusă pecetea aneantizării.

Eram încă tânăr (de 18 ani), când mi-a fost dat să trăiesc acele evenimente istorice al căror tragism a depăşit tot ceea ce întâlnisem în cărţi: mă refer la primul razboi mondial şi la revoluţia socială ce a urmat în Rusia, cu toate grozăviile ce sunt legate de astfel de evenimente. Straşnic tablou este căderea unui mare imperiu. Crudă şi nemiloasă este încleştarea „când cei trudiţi şi împovăraţi" se hotărăsc, în deznădejdea lor, să lupte pentru drepturile şi demnitatea lor. Eu am trăit în însăşi vâltoarea suferinţelor a milioane şi milioane de oameni – începuse o luptă îndelungată, pe viaţa şi pe moarte.

Paralel cu aceste evenimente, în mine însumi s-au dărâmat visurile şi nădejdile tinereţii, care, în mod ciudat, s-au unit cu o nouă şi adâncă înţelegere a sensului existenţei. Pieirea şi moartea s-au contopit cu renaşterea. Existenţa este grandioasă în rădăcinile sale şi nesfârşit de măreaţă în ţelurile sale. Dacă noi tindem spre o cunoaştere integrală a tot ceea ce este existenţa, dacă în adâncul conştiinţei nu pierdem din vedere Absolutul, atunci duhul nostru înclină spre acceptarea a tot ceea ce îşi are obârşia în existenţa cosmică creată. Ziditorul lumii acesteia trăieşte veşnic. El stă la temelia existenţei noastre şi puterea Lui este suficientă să ne învieze după moartea noastră. Experienţa morţii ne este necesară, pentru a şti că noi am fost chemaţi prin voinţa Tatălui Ceresc *din nimic*. Ne este necesară autocunoaşterea, pentru ca fiecare pas al nostru să-l facem în deplin acord cu Existenţa adevărată şi neclătinată. O, acest lucru nu este uşor şi nici simplu: de sute de ori se va apropia de noi focul groazei, totul înlăuntrul nostru se va strânge cu mare durere. Dar El a biruit şi ne cheamă să-L urmăm. Şi, urmându-L, desigur, în fiecare etapă încercăm un calvar

corespunzator ei. Duhul nostru se revoltă de frică şi în cugetele noastre este cu putinţă să intrăm în dispută cu El, aruncând asupra Lui vina tuturor suferinţelor noastre. Nouă ne trebuie o credinţă puternică, pentru ca să nu ne dezlipim de El. Dar, dacă noaptea nevederii noastre a fost străpunsă măcar o dată de strălucirea fulgerului, dacă, la lumina acestui fulger dumnezeiesc, ne-a venit hotărârea: sau cu El, în Absolutul Lui, sau mai bine moartea desăvârşită – a treia cale nu există – atunci este posibil să ni se dea şi nouă bucuria biruinţei veşnice.

Dacă Tatăl Ceresc ne-a atras spre Fiul Său, Cel Unul-Născut, arătându-ne nouă, măcar în măsura strâmtei noastre receptibilităţi, înţelepciunea abisală a Cuvântului – Logos – şi înălţimea iubirii Sale, atunci vom avea posibilitatea să vedem că *în Dumnezeu nu există tragedie. Această tragedie este proprie doar oamenilor al caror ideal nu a depăşit nicicând hotarele pământeşti. Hristos nu este nicidecum un tip tragic. Suferinţelor Sale, care cuprind întreg cosmosul, le este străin acest element.* Iubirea lui Hristos, pe întreaga durată a vieţuirii Sale între oameni, a fost plină de suferinţă. „O, neam necredincios şi îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi pe voi?" (Mt. 17: 17). Pentru Lazăr şi surorile Lui, El a plâns (In. 11: 35). S-a întristat, pentru împietrirea inimii iudeilor care au ucis pe prooroci (Mt. 20: 30); în grădina Ghetsimani, sufletul Lui „s-a întistat până la moarte" şi sudoarea Lui era precum picăturile de sânge care picurau pe pământ (Lc. 22: 44). *El a trăit tragedia întregii omeniri, dar această tragedie nu a fost cuprinsă în El.* Acest lucru reiese clar din cuvintele Lui, pe care le-a spus ucenicilor Săi cu puţin timp înainte de rugăciunea din grădina Ghetsimani: „Pacea Mea o dau vouă" (In. 14: 27). Şi, încă: „Dar Eu nu sunt singur, pentru că Tatăl Meu este cu Mine. Acestea vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveţi. În lume, necazuri veţi avea; dar îndrăzniţi: Eu am biruit lumea" (In. 16: 32-33). Şi, iarăşi, cu câteva săptămâni înainte de Golgota: „De atunci, a început Iisus să arate ucenicilor Lui că El trebuie să meargă la Ierusalim şi să pătimească multe, şi să fie omorât, şi a treia zi să ÎNVIEZE (Mt. 16: 21). Şi, altă dată: „Nu Mă plângeţi pe Mine, ci pe voi plângeţi -vă şi pe copiii voştri" (Lc. 23: 28). *Tragismul nu este în El, ci în noi. Asemenea Lui, şi creştinul care a primit, cu toată conştiinţa sa, darul iubirii lui Hristos, deşi, poate, nu a atins deplinătatea, evită tragismul morţii nesăţioase. Printr-o compătimire dureroasă şi o rugăciune cu plângere pentru lume, el nu mai devine jertfa deznădejdii dezolante şi a pieirii irevocabile.* Mult mai clară este vederea atunci când rugăciunea, oricare ar fi ea, intră în torentul rugăciunii Ghetsimanice a lui Hristos; când sunt depăşite limitele înguste ale individualismului, când este străpuns peretele timpului, atunci se dă omului experienţa stării valorice a lui „eu sunt". Percepând întru sine suflarea făcătoare de viaţă a Duhului Sfânt, Care Se roagă în el cu această rugăciune, el presimte biruinţa finală a Luminii. Iubirea lui Hristos, chiar în compasiunea ei cea mai înaltă, care, de altfel, constituie esenţa *iadului iubirii,* în puterea veşnicei ei existenţe, este nepătimitoare. Ea, iubirea, trăieşte în mod autentic tragedia omenirii, deoarece ea, în mod firesc, coparticipă la suferinţele întregii zidiri şi, în special, la cele ale omului. Nu mă pricep cum să procedez pentru a descrie o experienţa duhovnicească de neînchipuit, dar cu totul adevărată şi care poate fi contradictorie pentru logica formală. Harul este extraordinar de bogat în manifestările sale. Vom lua ca exemplu una din cele mai semnificative întâmplari.

În Hristos, noi primim descoperirea despre valoarea netrecătoare a omului. Noi Îl iubim ca pe propria noastră viaţă. Avem clipe când ni se dă putinţa să contemplăm frumuseţea nepreţuită a Chipului Dumnezeului Celui Preaînalt. Cercetând această preţioasă fiinţă în căderea ei, în mod firesc, ni se frânge inima şi ea caută posibilităţi de a salva pe cei iubiţi, întrucât Dumnezeu a vărsat peste noi darul de a cunoaşte cărările Lui. Cuvântul învăţăturilor Bisericii cade prea des

sau pe drum, sau în spini, sau în loc pietros şi sufletul se adresează în rugăciune Celui Care l-a zidit pe om. Ne convingem că Dumnezeu Însuşi nu vrea să încalce libertatea determinării de sine a oamenilor. *În sforţarea de a birui prin rugăciune suferinţele fiinţelor îndrăgite de noi, dar cu inimile împietrite, sufletul încearcă o adâncă şi reală şedere în faţa zidului morţii* – ceva asemănător cu jalea mamei ce ţine în mâini pe pruncul ei pe moarte, rodul pântecelui ei. Simţământul dezolării, al pierzaniei iminente, înghite orice alt simţământ şi sufletul celui ce se roagă *moare* cu cei pentru care se face rugăciunea. Fiul Cel Unul Născut al Tatălui a primit pentru noi moartea. El a murit pe cruce, purtând în Sine moartea noastră, prin iubirea Sa „până la sfârşit". Dar Dumnezeu L-a înviat pe El (cf. I Pt. 1: 2). Aceeaşi făgăduinţă este dată tuturor celor ce cred întru El, în Hristos Dumnezeu (cf. In. 3: 15; 3: 36; 6: 40; 6: 47; 11: 26). Starea oamenilor este mai complicată: noi înşine nu suntem liberi de păcat până în sfârşit, adică purtăm în noi propria noastră moarte. Noi, în rugăciune, nu murim repede trupeşte pentru fraţii noştri şi, în general, pentru lume. Dar, şi mai real, în duh, trăim moartea lor; va veni şi ziua când vom muri şi noi.

Hristos, prin moartea Sa, a călcat moartea lui Adam şi a urmaşilor lui. În aceasta stă chezăşia învierii noastre. Rugăciunea pentru lume este una dintre cele mai împovărătoare şi disperate, în sensul că duhul nostru niciodată nu realizează scopul său cu desăvârşire. Rugându-se pentru sine însuşi, omul poate simţi o afluenţă de iubire şi pace. O astfel de stare poate dura un oarecare timp. *La rugăciunea pentru lume, oricât ar fi de fierbinte şi de îndelungată, sufletul îşi dă seama că un nor greu de vrăjmăşie atârnă asupra pământului – prea mulţi sunt oamenii care au îndrăgit mai mult întunericul urii decât lumina iubirii Dumnezeieşti (cf.In. 3: 19).*

Este straniu şi dureros: lumea, în marea ei majoritate, nu primeşte Duhul lui Dumnezeu şi rugăciunea se întoarce la cel ce se roagă cu sentimentul zădărniciei, dar şi cu o înmulţită întristare. Dar aceasta, desigur, este o senzaţie eronată. Da, schimbarea dorită a atmosferei duhovniceşti a lumii nu s-a petrecut încă, dar, dacă nu ar fi rugători pentru lume, atunci „puterea întunericului" (Lc. 22: 53) s-ar întări printr-o dinamică mult mai mare.

Cei care nu au avut încă experienţa descrisă mai sus, cu toate acestea, vor înţelege uşor dacă s-au rugat pentru lume sau pentru oameni aparte, dragi lor, oameni înviaţi de Dumnezeu. *Inima, prinr-o astfel de rugăciune, intră adesea foarte repede în însăşi viaţa aceluia sau acelora pentru care se roagă şi ştie ce se întâmplă cu ei.* Aceasta poate fi sau bucurie şi linişte, sau nelinişte şi întristare; uneori, întunericul sinistru al iadului şi răul asemenea lui. Cel care se roagă percepe aceste stări ca pe ale sale proprii. Şi aceasta, într-un fel, este o aberaţie, căci, în realitate, prin rugăciune, sufletul vede – trăieşte – se contopeşte cu cei pentru care se roagă. *Dacă acest simţământ împovărător pe care îl încercăm se transforma în bucurie şi linişte, atunci avem un semn bun că rugăciunea noastră a fost ascultată: cel bolnav se va însănătoşi, cel deznădăjduit va primi lumina nădejdii.*

Iar *acest chip de comunicare fiinţală cu oamenii şi chiar cu lumea aceasta este caracteristic rugăciunii adevărate*. Viaţa duhului celui ce se roagă poate şi chiar trebuie să capete dimensiuni cosmice, care cer de la noi împlinirea poruncilor Evangheliei lui Hristos. În El, omul devine cu adevărat universal: nu în sensul sincretismului filosofic, ci după dimensiunea şi scara cuprinderii existenţei reale; după apropierea de ultimele limite ale existenţei vii în duh.

Una din întâmplările cu răspuns prompt la rugăciune, am expus-o în cartea Stareţul Siluan (pag. 110). Însuşi fericitul stareţ mi-a spus că, după citirea scrisorii mitropolitului, s-a adresat în rugăciune Domnului şi chiar de la primul cuvânt a simţit în inimă pace şi bucurie. El, stareţul, imediat a răspuns printr-o scrisoare că „fiica acelei femei-mame trăieşte şi este fericită". Căutările ulterioare au confirmat veridicitatea simţămintelor stareţului. Chiar fiica a spus unei femei din străinătate, care a vizitat-o: „Spuneţi-i mamei că eu sunt bine şi fericită împreună cu soţul meu. Dar o rog tare mult pe mama să nu mai facă un asemenea demers, ca să nu ne faca rău – mie şi soţului."

Se petrecea în epoca lui Stalin, când orice contact cu oameni de peste hotare punea persoana sub observaţie şi în pericol de a fi exilată în Siberia.

Experienţa tragismului soartei pământeşti ne este necesară. Ea ne arată limitele talentelor noastre create în izolarea lor, în necolaborarea cu Dumnezeu. Este firesc ca, după eşecul tuturor eforturilor şi străduinţelor noastre, să ni se deschidă noi orizonturi, deja ale altei lumi, infinit mai înalte. Atunci, în locul „sfârşitului fatal", în majoritatea cazurilor, al geniilor omenirii, apare un început binecuvântat care poate fi pentru om ca Lumina Învierii, ca o intrare în lumea nestricăcioasă, unde nu este loc pentru tagedie, deoarece acolo împărăţeşte veşnicia fără de început.

Experienţa noastră personală ne duce la constatarea faptului că *omenirea, în ansamblul ei, până în ziua de astăzi nu a crescut spre a ajunge la creştinismul evanghelic.* Necunoscandu-L pe Hristos ca Veşnicul Om şi, înainte de toate, ca Dumnezeu Adevărat, în orice stare ar fi ei, oamenii pierd Lumina Împărăţiei fără de început şi slava de fii ai lui Dumnezeu. „Părinte, voiesc ca unde sunt Eu să fie, împreună cu Mine, şi aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea, pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii" (In. 17: 24). Cei care s-au atins de flacăra sfântă a Duhului Sfânt petrec cu mintea în El, în Împărăţia Duhului Sfânt, istovindu-se de sete, pentru a deveni fii vrednici ai Săi. Prin puterea Duhului Sfânt, Care vine de la Tatăl, se biruieşte păcatul înstrăinării de iubirea Părintească, iubire ce ne vine prin Fiul (cf. In. 8: 24). *Simţindu-L pe Hristos ca pe Dumnezeu-Mântuitorul, ieşim cu duhul din hotarele timpului şi ale spaţiului, în acea formă de existenţă căreia îi este străină noţiunea de "tragedie".*

Despre slujirea duhovnicească
(din însemnările unui duhovnic athonit)

Neînțeleasă și surprinzătoare este Dumnezeiasca Pronie, care m-a pus în situația ca ani de-a rândul să observ viața duhovnicească a multor sihaștri din Sfântul Munte. Câțiva dintre ei s-au arătat dispuși să-mi destăinuie mie ceea ce, într-adevăr, n-au comunicat nimănui niciodată. Eram extaziat, văzându-i pe aleșii lui Dumnezeu ascunși îndărătul smeritei lor înfățișări. Câteodată, ei înșiși ocrotiți de Dumnezeu, nu înțelegeau ce binecuvantare bogată zăcea în ei. Lor le-a fost dat, înainte de toate, să-și vadă neajusurile și, câteodată, în așa măsură, încât nu îndrăzneau nici să cugete că Dumnezeu Se ascunde în ei și ei în El. Unii dintre ei puteau contempla Lumina Necreată, dar acest lucru nu-l cunoșteau, datorită faputlui că nu luaseră cunoștință cu operele Sfinților Părinți, care descriu acest fel de har. Această neștiință a lor îi păzea de o posibilă slavă deșartă. După tradiția duhovniciei ortodoxe, eu nu le explicam ceea ce în esență le dăruia lor Dumnezeu. Pentru a ajuta pe sihastru în evlavie, trebuia să-i vorbesc în așa fel, încât să i se smerească inima și mintea, căci, fără aceasta, urma a se pune piedică înălțării lui viitoare. Îmi amintesc de felul cum starețul Anatolie de la Rusicul Vechi i-a spus lui Siluan, pe atunci, tânăr frate: „Dacă tu acum ești așa, atunci cum vei fi la bătrânețe?" Cu aceste cuvinte, starețul Anatolie l-a aruncat pe Siluan, ani îndelungați, în flacăra atâtor ispite, din care cu adevărat a ieșit biruitor, dar cu un preț prea scump. Puterea dată lui de a-L vedea pe Dumnezeu depășea dinamismul atacurilor vrăjmașe și, din lupta sa exclusiv duhovnicească, el a ieșit îmbogățit, așa cum putini sunt în istoria Bisericii și ne-a lăsat nouă, spre învățătură, cuvântul său despre deosebirea smereniei ascetice de „smerenia de nedescris a lui Hristos". Dar și pentru el riscul pieirii a fost mare, ca, dealtfel, pentru fiecare creștin și, în general, pentru fiecare om. *Mândria este nucleul căderii duhovnicești. Prin mândrie, oamenii devin asemănători diavolilor. Iubirea lui Dumnezeu este o iubire smerită, prin flacăra căreia vine mântuirea celor căzuți.*

Duhovnicul trebuie să simtă ritmul vieții interioare al fiecăruia dintre cei ce vin la dânsul. Pentru aceasta, el se roagă ca Duhul lui Dumnezeu să-l îndrume pentru a da fiecăruia cuvântul trebuincios. Slujirea duhovnicului este și înfricoșătoare, și captivantă, dureroasă, dar și însuflețitoare. El este „împreună-lucrător" cu Dumnezeu (I Cor. 3: 9). Este chemat la cea mai înaltă lucrare, la o cinste incomparabilă – să zideasscă în Lumina Necreată dumnezei pentu vesnicie. În toate, desigur, Hristos îi este exemplu (In. 13: 15). Iată învățătura Lui: „Adevărat, adevărat zic vouă: Fiul nu poate să facă nimic de la Sine, dacă nu va vedea pe Tatăl făcând; căci cele ce face Acela, acestea le face și Fiul întocmai. Tatăl iubește pe Fiul și-I arată toate câte face El și lucruri mai mari decât acestea va arăta Lui, ca voi să vă mirați. Căci, după cum Tatăl scoală morții și le dă viață, tot așa și Fiul dă viață celor ce voiește" (In. 5: 19 -21). Este greu să găsești cuvintele potivite pentru a comunica unui ascultător stările duhovnicești. Este necesar ca duhovnicul să cunoască dinainte, din experiență personală, toată scara stărilor duhovnicești despre care el cutează a vorbi altora. În Cuvântul către păstor, Sfântul Ioan Sinaitul vorbește așa: „Cârmaci duhovnicesc este acela care a primit de la Dumnezeu și prin propriile osteneli o astfel de tărie duhovnicească, încât poate să izbăvească sufletul cuprins de orice beznă… Învățător adevărat este acela care, în mod nemijlocit, a primit de la Dumnezeu cartea duhovnicească a înțelepciunii, înscrisă în minte de degetul lui Dumnezeu, adică prin lucrarea iluminării și nu ne trebuie alte cărți… Este necuviincios pentru învățători să dea sfaturi copiate din operele altora."

Astfel de învățături am primit și eu, păşind pe drumul slujirii duhovnicești. În esență, acest lucru are în vedere *naşterea cuvântului lui Dumnezeu în inimă, prin rugăciune*. Pe Cuviosul Serafim de Sarov, cineva l-a numit clarvăzător, dar el a răspuns că nu este deloc aşa, ci că el se roagă în timpul conversației și primul gând care îi vine în inimă, din rugăciune, trebuie să-l socotească drept dat lui de Dumnezeu.

Dacă oamenilor care au venit la preot cu nădejdea de a auzi de la el în mod clar voia lui Dumnezeu, în loc de aceasta, el le va da o îndrumare provenită din propria sa rațiune, care ar putea fi și neplăcută lui Dumnezeu, prin aceasta, ei vor fi aruncați pe o cale falsă, ceea ce le va pricinui nu puține rele. Același cuvios Serafim a spus că, atunci când vorbea „de la mintea sa, erau destule greşeli". Și fericitul Siluan a adăugat odată, cu prilejul unei discuții privitoare la această problemă, că „greşelile" pot fi neprimejdioase, dar pot fi și destul de importante; aşa cum el însuși a avut de suferit la începutul vieții sale monahale.

Dându-mi seama că sunt departe de desăvârşire, mă rugam Domnului, cu durere în inimă, să nu-mi îngăduie să greşesc, să mă țină în căile voinței Sale celei adevărate, să-mi inspire cuvinte folositoare pentru frați. Și, *chiar în timpul discuției cu omul, mă străduiam să țin auzul minții mele în inimă, pentru a surprinde gândul Dumnezeiesc și chiar cuvintele pe care trebuia să le spun.*

Aplicarea principiului sfânt al tradiției ortodoxe se face cu mare greutate. Oamenii instruiți se țin strâns de alt principiu, al rațiunii. Orice cuvânt al preotului pentru ei este cuvânt pur omenesc și poate fi supus rațiunii critice. Să urmezi sfaturile duhovnicului fără nicio reflecție este, pentru ei, o adevărată nebunie. Ceea ce se vede și se înțelege duhovnicește nu se însuşeste deloc sufletește și se neagă, pentru că se vieţuieşte în alt plan (Cf. I Cor. 2: 10-13). Întâlnindu-mă cu oameni conduși numai de propriile lor impulsuri și care respingeau cuvintele date de preot – eu refuzam să cer lui Dumnezeu să deschidă celui venit sfânta și desăvârşita Lui viață. Pe o astfel de cale, nu-i puneam în situația de a se lupta cu Dumnezeu și, comunicându-le doar propria mea părere, cu toate ca era întărită cu trimiteri la operele Sfinților Părinți sau din Sfânta Scriptură, îi lăsam liberi de lupta cu Dumnezeu, având chiar dreptul să refuze sfatul meu, ca fiind pur omenesc. Desigur, aceasta stă departe de ceea ce căutăm noi în Tainele Bisericii.

În aceste timpuri, de îndepărtare masivă de creştinism, slujirea preoțească devine din ce în ce mai grea. *În încercarea sa de a scoate pe oameni din iadul creat de patimile lor contradictorii, preotul se întâlneşte cu moartea care îi loveşte.* Chiar senzația timpului capătă un caracter straniu: când gol – tărăgănat, când dispare ca inexistent, deoarece nu sunt căutări cumpănite, înțelepte.

Este cu neputință să cunoşti oamenii. Ei sunt fie orbi și „nu știu ce fac", fie suferă de daltonism duhovnicesc și mintal. Adesea, ei văd lucrurile într-o lumină diametral opusă, asemenea negativului fotografic… A cunoaşte astfel realitatea efectivă a vieții este cu neputință; într-o astfel de situație, nu rămâne loc niciunui cuvânt. Mişcările sfintei iubiri sunt receptate de ei cu dușmănie; smerenia răbdătoare se prezintă lor ca fățărnicie; disponibilitatea de a sluji este urmarea unei mărunte cointeresări. Caracteristic în astfel de situații este faptul că duhul creştinesc al neîmpotrivirii față de rău îi face excesiv de obraznici față de preoți și îi insultă

nemeritat de dureros – le atribuie asemenea intenții la care ei înșisi nu s-au gândit niciodată; disprețuindu-i fără milă, îi acuză de mândrie – prin toate mijloacele, fac jenantă prezența preotului și, în același timp, îl condamnă de sustragere în a se întâlni în astfel de condiții. Și așa, la nesfârșit.

Binecuvintez pe Dumnezeu, Care mi-a deschis taina acestui fenomen. Domnul ne-a prevenit prin cuvânt și ne-a învățat prin exemplul Său. Și, dacă nu ar fi fost așa, ar fi fost cu neputință să nu devin jertfa deznădejdii depline. Un episcop care s-a dedicat cu multă înflăcărare slujirii celor în suferință mi-a scris odată: „eu am început să mă tem de iubire." Mai târziu, am înțeles aceste cuvinte astfel: Cei care au primit de la el un avantaj s-au legat de el și, la început, l-au ajutat în slujirea sfântă, dar apoi, căpătând încredere și devenind indispensabili, au atentat la libertatea lui, punându-i pretutindeni piedici dacă el se dedica pe sine noilor veniți. Atunci când am primit scrisoarea de la el, eu încă nu înțelegeam sensul înfricoșător al acestor cuvinte. El mi s-a descoperit în anii slujirii mele în Europa. Eu mi-am amintit, nu o dată, și continui să-mi amintesc până acum cuvintele paradoxale: „eu am început să mă tem de iubire".

Împreună cu aceasta, devine evident un alt aspect al slujirii noastre. *Față de preot, oamenii se comportă exact ca și față de Dumnezeu – îl resping cu o ușurință groaznică, de parcă ar fi ceva netrebuincios, cu încrederea că, atunci când vor avea nevoie de el, ei îl vor chema și el nu va refuza să vină*. „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac." După sosirea mea de la Sfântul Munte în Franța, m-am întâlnit cu oameni de care mă dezobișnuisem în cei 22 de ani ai vieții în chele acolo. Aceasta, în special în ultimii ani, când devenisem duhovnicul câtorva sute de monahi cu diferite feluri de viață ascetică ai Athosului. Nu ascund faptul că am fost cu desăvârșire „dezorientat". Psihologia monahilor, răbdarea lor, puterea de stăpânire – într-atât depășeau totul și pe toți din ce am întâlnit în Europa, încât eu, pur și simplu, nu am găsit nici cuvinte, nici forme exterioare de contact. Ceea ce monahii primesc cu mulțumire, în Europa îi zdrobea pe oameni. Mulți mă respingeau, socotindu-mă anormal de dur, chiar până la alterarea duhului evanghelic al iubirii. Și eu primeam aceste păreri cu înțelegerea că „normele" asceților-monahi și normele oamenilor de cultură apuseană sunt adânc diferite. Fără îndoială, „anormal" ca pentru oamenii timpurilor „Marelui Inchizitor", așa va fi fost Hristos și pentru contemporanii noștri. Cine poate să-L asculte pe Hristos sau, și mai mult, să-L urmeze? *Ceea ce monahilor li s-a dat prin plâns în zeci de ani, oamenii contemporani cred că pot primi într-o scurtă perioadă sau, câteodată, în câteva ore de plăcută discuție „teologică"*. Cuvintele lui Hristos – fiecare cuvânt al Lui – au venit în lumea aceasta, de Sus; ele aparțin de sfera altor dimensiuni și se însușesc nu altfel decât pe calea unei rugăciuni îndelungate și cu plângere multă. Fără această condiție, ele vor rămâne pentru totdeauna de neînțeles omului, oricât ar fi el de instruit chiar și teologic. Cineva îmi spunea: „Când trăiești sub greutatea neînțelesului, atunci te sufoci." Da, noi, oamenii, ne zdrobim, în mod inevitabil, când încercăm cu toate forțele să înțelegem cuvântul lui Hristos. Însuși Domnul a pus: „Cine va cădea pe piatra aceasta se va sfărâma, iar pe cine va cadea, îl va spulbera" (Mt. 21: 44). Întâlnindu-ne cu această proprietate a cuvântului lui Hristos, pricepem treptat că el deschide, în fața noastră, sferele veșnice ale Duhului Celui fără de început. Și apoi, tot ceea ce se împotrivește în noi cuvântului lui Hristos, noi îl trăim ca pe prezența morții în noi. Astfel, *noi ne aflăm într-o stare de adâncă dedublare: pe de o parte, mulțumirea, cuțit dulce, care rupe inima noastră; pe de altă parte, rușinea, de nesuportat, de sine însuși și groaza în fața marii distanțe față de țel.*

Fiecărui creştin, îi este necesară o năzuinţă permanentă spre Lumina lui Hristos şi hotărârea de a răbda toate urmările unei astfel de năzuinţe în hotarele pământeşti. Numai atunci vom dobândi priceperea cuvântului evanghelic care va veni fără putinţa „observării felului cum se petrece aceasta", pentru că este vorba despre petrecerea reală şi de nedescris a lui Dumnezeu cu noi. În orice altă sferă a culturii umane, este posibilă observarea „progresului", dar nu în viaţa noastră. Adesea, Duhul Sfânt ne părăseşte pentru anumite mişcări ale inimii sau ale gândului. Dar părăsirea se poate datora şi faptului că Duhul, văzându-ne liniştiţi şi mulţumiti de cele primite sau obţinute, pleacă de la noi, pentru a ne arăta astfel cât suntem de departe de ceea ce ar trebui să fim.

A duce osteneala duhovnicească, pentru un monah, nu este chiar aşa de simplu. Pe de o parte, personal, îi este FOLOSITOR când oamenii au despre el o părere negativă, deoarece condamnarea din partea oamenilor îl ajută să se smerească. Dintr-o inimă îndurerată, se înalţă la Dumnezeu o rugăciune mult mai profundă. Se strigă mai uşor la Dumnezeu pentru mântuirea întregii lumi, aşa cum şi el trăieşte într-o suferinţă asemenea suferinţei atât de mari a mulţimilor de oameni de pe pământ. Pe de altă parte, dacă el slujeşte ca părinte duhovnicesc, orice cuvânt rău despre persoana sa inspiră neîncredere unor persoane care au nevoie de învăţăturile, de mângâierea şi de ajutorul lui. Întristarea este îndoită: pentru sine însuşi, care trăieşte nevrednic faţă de chemarea sa, iar pe de altă parte, pentru răul pricinuit întregii Biserici, întregii omeniri, când se dărâmă autoritatea sfinţitilor slujitori. Neascultarea cuvântului părinţilor duhovnicesti este identică cu respingerea cuvântului lui Hristos: „Cine vă primeşte pe voi pe Mine Mă primeşte".

Este foarte important ca faţă de preoţi sau episcopi să fie cel mai autentic respect şi cinstire. Chiar dacă sunt anumite neajunsuri la un slujitor sau la altul al Bisericii (dar cine dintre oameni este desăvârşit?). Este mai bine să inspirăm încredere credincioşilor faţă de acei sfinţiţi slujitori la care ei ar putea alerga cu uşurinţă, avându-se în vedere condiţiile geografice şi altele. Noi ştim din cuvintele Mântuitorului că „pe scaunul lui Moise" stau feţe nevrednice şi, cu toate acestea, Hristos a vorbit poporului să-şi asculte păstorii, să respecte cele poruncite de dânşii, fără să imite faptele sau modul lor de viaţă.

Starețul Siluan nu a avut un duhovnic anume pe tot parcursul vieţii sale mănăstireşti. Se adresa celui care, la un moment dat, era mai aproape sau mai liber pentru a-l primi. El se ruga mai înainte Domnului să-i fie binevoitor şi, prin duhovnic, să capete iertarea păcatelor şi tămăduirea sufletului.

Când eu am probleme cu bolnavii, atunci atenţia mea se îndreaptă spre starea lor duhovnicească: Îl cunosc ei, oare, pe Dumnezeu şi nădăjduiesc într-Însul? Suferinţele, bolile şi chiar catastrofele vieţii trec pe planul al doilea. Oricât ni s-ar părea de neînsemnată cauza suferinţelor omului, nu o putem trece cu vederea. Deseori şi chiar foarte adesea, izvorul durerii este cântarea nepotolită a patimilor păcătoase. Chiar şi în aceste cazuri, duhovnicul gândeşte doar un singur lucru: cum este cu putinţă să fie vindecat omul acesta? La oamenii istoviţi de nevoi şi de muncă, chiar şi un mic motiv poate răscoli o mare durere şi, în adâncul durerii lui, se îndreaptă rugăciunea duhovnicului. Compătimirea pentru orice amărăciune omenească stârneşte, în mod firesc, în sufletul părintelui duhovnicesc, rugăciunea. Şi, slujitorului lui Hristos, îi este

caracteristică această vedere a vinei primordiale a tuturor nenorocirilor şi greutăţilor lumii. *În inima lui, se adună chinurile întregii lumi şi el se roagă cu inima îndurerată pentru toţi şi pentru toate.*

La Sfântul Munte, eu mă întâlneam cu neasemanare mai uşor cu monahii bolnavi, decât, după venirea mea în Europa, cu cei ce trăiau în lume. Primii (monahii) lăuntric erau îndreptaţi spre Dumnezeu şi totul trecea în plan duhovnicesc. În Europa, prevalează tensiunile psihice, datorită cărora, duhovnicul este nevoit să manifeste participare în acelaşi plan, pentru a ajuta oamenii. La patul unor astfel de oameni bolnavi, se întâmpla să fiu părtaş cu duhul, cu sufletul şi chiar trupeşte, la suferinţele lor, aşa că şi trupul meu se ruga pentru ei. Rar, dar au fost cazuri când Dumnezeu primea rugăciunile mele şi îndeplinea ceea ce L-am rugat eu pe El. Mi-a rămas, totuşi, neclar faptul că, uneori, printr-o rugăciune mai puţin încordată, cursul bolii se schimba în mod pozitiv, aşa cum, în alte dăţi, la o rugăciune mult mai adâncă, starea bolnavului se îmbunătăţea simţitor.

Am observat că, dacă, în timpul rugăciunii, în sufletul meu se petrecea o sfâşiere a durerii inimii în linişte şi bucurie, acest fenomen era întotdeauna semn autentic că rugăciunea a fost ascultată şi persoanei respective i s-a dat tămăduire.

Eu nu am căutat niciodată darul de a tămădui bolile trupului. În rugăciunea pentru cei în suferinţă, eu lăsam totul în voia lui Dumnezeu Care ştie ce trebuie fiecăruia dintre noi, pentru mântuirea lui. Nu sunt deloc încredinţat că o astfel de situaţie, adică evitarea influenţei mele personale, ar fi cauza zădărniciei multora dintre rugăciunile mele. Eu nu am vrut nicidecum să devin „făcător de minuni", gândul acesta mă speria. Şi, în contradicţie cu aceasta, au fost cazuri când rugăciunea rămânea fără rezultat şi credinciosul, întristat, gândea că preoţilor le este necesar doar un semn către Dumnezeu, pentru ca El să le asulte rugăciunile şi să le îndeplinească cererile. Înmulţirea ajutorului celor ce îl cer prin preot ar întări credinţa multora în Biserică. Chiar Însuşi Domnul S-a rugat Tatălui: „Părinte, a venit ceasul! Preaslăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preaslavească." (In. 17: 1).

Adesea, se întâmplă, la rugăciunea pentru cei vii, ca inima noastră să simtă o trecere de la întristare la bucurie. Dar ceva asemănător se petrece şi la rugăciunile pentru cei adormiţi. Un eveniment ciudat, să întâlneşti în duh oameni de mult adormiţi, ba, chiar, feţe necunoscute nouă. Astfel de legături cu lumea de dincolo de mormânt sunt caracteristice rugăciunilor sfinţilor. *Dar se întâmplă, nu adeseori, ca, la rugăciunea pentru cei adormiţi, ştiuţi sau neştiuţi, inima să primească ştire despre starea lor fericită sau nefericită*. Unirea adevarată în Duhul Sfânt cu sufletele oamenilor adormiţi, nu de mult sau cu multe veacuri în urmă, mărturiseşte veşnicia lor personală în Dumnezeul nostru. Întâlnirea iubirii noastre cu iubirea celor care sunt în mintea noastră în timpul rugăciunii „ne împărtăşeşte un har duhovnicesc spre întărirea noastră" (Rom. 1: 11-12).

Oamenii au iubit întunericul în care este moartea şi au refuzat Lumina care este viaţa – şi vremelnică, şi veşnică. Dacă inima duhovnicului iubeşte poporul lui Dumnezeu, atunci sufletul i se umple de o comptimire adâncă atunci când el se află în neputinţa de a transmite oamenilor lumina-viaţă. Nu o dată, m-am oprit asupra aspectului straniu al slujirii duhovniceşti; şi aceasta, în mod firesc, pentru că, în viaţa practică, îl va însoţi pe duhovnic în toate zilele sale: „În noi,

lucrează moartea iar în voi, viața", scria Apostolul Pavel Corintenilor (II Cor. 4: 12). *Pentru că poartă lumina vieții, slujitorii lui Hristos sunt urâți de mulți, așa cum înainte de noi L-au urât pe Însuși Domnul: „Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine, mai înainte de voi, M-a urât. Aduceți-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este sluga mai mare decât stăpânul său. Dacă M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit cuvântul meu, și pe al vostru îl vor păzi" (In. 15: 18-20).*

Duhovnicul care se întâlnește cu persoane ce îi povestesc despre vedeniile lor trebuie să manifeste o grijă deosebită, pentru a le cunoaște cât mai exact izvorul, de unde își au obârșia: au fost ele date cu adevărat de Sus sau sunt produsul unor fantezii surescitate, sau sunt urmarea influenței duhurilor vrăjmașe. Sarcina aceasta este uneori grea și deosebit de serioasă. Dacă vedenia este dată de Dumnezeu și o atribuim unei forțe potrivnice, atunci riscăm să hulim împotriva Duhului Sfânt (Mt. 12: 28-20). Și invers: dacă o acțiune demonică o recunoaștem ca dumnezeiască, atunci îl împingem pe cel ce ni s-a încredințat nouă în spovedanie la venerarea demonilor. De aici, obligația absolută a tuturor duhovnicilor de a se ruga neîncetat și cu osârdie, pentru ca Domnul să-i ferească de greșeli.

Când duhovnicului îi este neclară starea lucrurilor, atunci îi rămâne la dispoziție o „metodă psihologică" de a propune celui ce se spovedește să fie neîncrezător față de toate fenomenele asemănătoare. Dacă vedenia a fost cu adevărat de la Dumnezeu, atunci, în sufletul celui ce se spovedește, va predomina smerenia și el va primi în inimă sfatul de a fi întotdeauna treaz. În caz contrar, este posibilă o reacție negativă și tendința de a demonstra că vedenia nu putea fi decât de la Dumnezeu. Atunci, vom avea un oarecare motiv să ne îndoim de aceasta. Desigur, o astfel de metodă nu este un paleativ și nu trebuie să o folosim în mod ușuratic. Experiența ne-a demonstrat că, atunci când cineva îl ispitește pe fratele său, prin aceasta, îl duce la iritare și supărare.

Nouă, tuturora, ni s-au dat aceleași porunci; de aici, decurge faptul că toți oamenii sunt egali în ochii Domnului. Nimănui nu i s-a inchis urcușul până la ultimele trepte, „până la plinătatea creșterii în Hristos". În veacul ce va să fie, ierarhia pământească, socială și bisericească, poate fi răsturnată de multe ori: „Dumnezeu le-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să rușineze pe cei înțelepți și pe cele slabe ale lumii, ca să le rușineze pe cele tari, pe cele nebăgate în seamă, ca să nimicească pe cele ce sunt" (I Cor. 1: 26-28; 15: 24-28).

Stareții duhovnicești nu sunt obligatoriu iereii sau monahii. Aceasta, ne-a lăsat-o istoria Bisericii ruse din veacurile XVIII și XIX, când mulțimi întregi de pustnici, purtători de mare har, se sustrăgeau de la preoție și monahism, pentru a-și păstra libertatea misiunii în afara controlului bisericesc. Acest fenomen trist și distrugător pentru viața întregii Biserici nu a determinat întodeauna mișcări anarhice împotriva principiului ierarhiei; din lecturarea unor cărți despre astfel de eroi ai duhului, este ușor să observi că mulți dintre ei erau oameni cu cu un înalt duh al fricii de Dumnezeu, care s-au învrednicit de adevărate binecuvântări și daruri de Sus. Viața lor nu a trezit bunăvoința nici din partea ierarhiei bisericești, nici din partea instituțiilor statului. Refuzul unora de a primi preoția sau monahismul s-a explicat și prin faptul că, atunci când omul abia a îmbrăcat reverenda, toți și fiecare în parte se socotesc îndreptățiți să-i judece pe acești slujitori ai lui Hristos. Cei mai dăruiți dintre ei, în special, au fost supuși unor persecuții

grosolane, pentru că viețuirea lor era mai presus de înțelegerea celor ce stăteau la cârma puterii. Istoria Bisericii noastre este plină de astfel de evenimente şi nu este cazul să le enumerăm.

Cine se roagă îndelung şi cu sârguință, acela trece cu uşurință de la o stare la alta; nu arareori, de la o suferință aspră, la o bucurie adâncă; de la deznădejde, la contemplare şi la o nădejde însuflețită; de la un plâns îndelung, la o pace dulce şi multe altele. *Prin rugăciuni numeroase şi îndelungate, printr-o abstinență atentă, se ascut simțurile,* sufletul devine asemenea celui mai sensibil aparat de ascultare, care reacționează la sunete abia sesizabile şi chiar la mişcările neauzite ale văzduhului. Când duhul nostru va trece deja prin sute şi sute de urcuşuri şi căderi, atunci şi unele, şi altele vor fi asimilate de el în aşa măsură, încât, devine astfel ca şi cum ar purta neîncetat în sine şi Împărăția, şi iadul. Multora, aceasta li se pare paradoxal, dar, în esentă, este semnul iubirii ce se înmulțeşte; apropierea de asemanarea cu Hristos. Iată ce scrie Apostolul Pavel despre sine: „Cine este slab şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte şi eu să nu ard?" (II Cor. 11: 29). Romanilor le-a poruncit: „Bucurați-vă cu cei ce se bucură şi plângeți cu cei ce plâng." Potrivit principiului pastoral al părinților – *nimeni nu trebuie să poruncească păstoriților săi lucruri pe care el însuşi nu le-a săvârşit.* Nu cred că Apostolul Pavel să fi fost în această relație mai puțin sever decât părinții. Apelurile adresate păstorilor de către oameni care trec prin ispite grele nu pot fi reglementate sau programate în mod arbitrar. Nu este îngăduit să stabilim anumite ore pentru primirea celor întristați şi altele pentru cei ce se bucură. De aici, se înțelege că *orice păstor, în orice timp, trebuie să fie în stare să plângă cu cei ce plâng şi să se bucure cu cei ce se bucură, să se istovească cu cei căzuți în deznădejde, să-i întărească în credință pe cei ispitiți.* Dar şi aici, ca în întreaga noastră viață, pilda cea dintâi ne este dată de Domnul Hristos. Din istoria evanghelică, şi anume, din ultimele zile şi ore ale vieții lui Hristos, vedem că El a trăit împreună, într-o deplinătate neatinsă de noi, şi suferințele, şi triumful biruinței; şi moartea, şi slava Dumnezeiască ce nu s-a luat de la El… „Voi ştiți că peste două zile vor fi Paştile şi Fiul Omului va fi dat să fie răstignit…", „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?…", „adevărat îți spun că astăzi vei fi cu Mine în Rai…", „şi sudoarea Lui era ca picăturile de sânge ce cad pe pământ…", „Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac…", „Sufletul Meu este înstristat până la moarte…", „Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu". Iar Iisus i-a zis lui: „De acum, veți vedea cerurile deschizându-se şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi coborîndu-se peste Fiul Omului". *Şi cu noi, dacă păstrăm cu adevărat cuvântul lui Hristos, se poate repeta tot ceea ce a trăit El, chiar dacă într-o măsură mai mică.* De neurmat este adâncimea patimilor lui Hristos. Pătrunzând în miezul lor, avem posibilitatea să cunoaştem înălțimea grijii Dumnezeieşti pentru noi şi pentru atingerea desăvârşirii în iubire. După moartea noastră, suferințele încetează de a mai fi ucigaşe aşa cum se întâmplă cu „structura" noastră pământească; ele nu vor mai putea aduce niciun prejudiciu VIEȚII CELEI NOI, dăruită cu prisos, ca urmare a imprescriptibilității. Duhul omului păstrează capacitatea de a împreună-pătimi cu toți cei lipsiți de slava lui Dumnezeu, de a suferi cu adevărat împreună cu ei, dar acestea vor fi doar manifestări diverse ale iubirii atotcuprinzătoare: moartea nu stăpâneşte pe cei mântuiți în Hristos. Aici, pe pământ, chinurile duhovniceşti ne aduc câteodată până în pragul morții; dar, adesea, ca răspuns la rugăciune, coboară asupra noastră o putere binefăcătoare, ce reface ceea ce s-a dărâmat; uneori, aceasta aduce chiar şi înmulțirea energiei vitale în noi. Dacă noi am fi capabili să pătrundem, măcar într-o măsură cât de mică, în durerea nemăsurată a Maicii Domnului stând lângă Cruce, atunci am înțelege cu claritate că trupul ei pământesc nu ar fi putut-o îndura fără ajutor de Sus. Însă dragostea Duhului Sfânt, Care petrecea întru ea din ziua Bunei Vestiri, a

biruit durerea omorâtoare. Ea a rămas vie, L-a văzut pe Fiul ei Cel Înviat înălțându-Se la cer și pe Duhul Sfânt trimis de Tatăl în Biserica născută din sânge.

Toți cei care cunosc istoria Bisericii lui Hristos știu cu ce eforturi s-au căutat de-a lungul veacurilor astfel de manifestări ale conștiinței dogmatice despre Dumnezeu, despre Biserică, spre a se împiedica [illegible] membrilor ei, dar și obștea întreagă.

Noi avem convingerea, izvorată din experiența de veacuri, că fiecărui membru al Bisericii îi este deschisă calea spre desăvârșire pe pământ și la cer, prin treptele cunoașterii lui Dumnezeu. Lucrul acesta nu depinde nici de obârșia socială, nici de situația ierarhică. Vom lua drept pilde pe cei mai apropiați de timpurile noastre: cuviosul Serafim de Sarov, starețul Siluan, Mitropolitul Filaret al Moscovei sau Ioan de Kronstadt. Ne-am putea întoarce chiar la timpurile de început ale Bisericii noastre – la Apostoli, pescari sărmani. Acestea cred că sunt suficiente. Căci, dacă ar fi altfel, am fi nevoiți să așezăm înălțările în sferele dumnezeiești în dependență de școala omenească Însuși Domnul ne-a arătat că Dumnezeu-Tatăl este adesea mai aproape de oamenii neînsemnați și oropsiți: „Și s-au întors cei șaptezeci (și doi), cu bucurie, zicând: Doamne, și diavolii ni se supun în numele Tău… Și El le-a zis: …Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer. Iată, v-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpii, și peste toată puterea vrăjmașului și nimic nu vă va vătăma. Dar nu vă bucurați de aceasta, că duhurile vi se pleacă, ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în ceruri. În acest ceas, El S-a bucurat în Duhul Sfânt și a zis: Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și de cei pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Așa, Părinte, căci așa a fost înaintea Ta bunăvoința Ta. Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu și nimeni nu cunoaște Cine este Fiul decât numai Tatăl și Cine este Tatăl, decât numai Fiul și căruia voiește Fiul să-i descopere. ” (Lc. 10: 17-22). „Și iudeii se mirau, zicând: Cum știe Acesta carte fără să fi învățat? Deci le-a răspuns Iisus și a zis: Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui ce M-a trimis. De vrea Cineva să facă voia Lui, va cunoaște despre învățătura aceasta dacă este de la Dumnezeu sau dacă vorbesc de la Mine Însumi.” (In. 7: 15-17).

Știința omenească ne oferă instrumente prin care să exprimăm experiența, dar cunoștințele care ne mântuiesc cu adevărat nu ni se pot transmite fără lucrarea harului. *Cunoștințele despre Dumnezeu sunt ontologice și nu abstract-intelectuale.* Mii și mii de teologi profesioniști primesc cele mai înalte diplome, dar, în esență, rămân într-o ignoranță crasă în domeniul Duhului. Iar aceasta, pentru că nu trăiesc în armonie cu poruncile lui Hristos și, în virtutea acestui lucru, se lipsesc de lumina cunoștinței de Dumnezeu. *Dumnezeu este dragoste, iar această dragoste se dobândește pe calea pocăinței, care frânge oasele, și prin frica de Dumnezeu*: „… nu vă temeți de cei ce ucid trupul, dar sufletului nu pot să-i facă nimic”. După mărturia Părinților Bisericii noastre, fără trecerea prin cuptorul de foc al fricii de Dumnezeu, iubirea Lui nu se va sălășlui în suflet. Această iubire cuprinde toată făptura; ea ne unește cu Atotputernicul Stăpân, cu Dumnezeul Iubirii; ea este Lumina, giuvaerul care nu se poate asemui cu nimic. A pierde această perlă este un lucru înfricoșător pentru suflet. Natura fricii de Dumnezeu este de nedescris, așa cum de nedescris este și Dumnezeul nostru. Se poate vorbi ceva despre „nodul” stării duhovnicești a omului: *credința în Hristos este începutul iubirii, dar nu este decât lumina de dinainte de revărsatul zorilor. Această credință trezește înlăuntrul nostru un simțământ de*

pocăință adâncă și o oarecare temere de a nu pierde comoara dobândită, adică, pe Dumnezeu. Prin plâns de pocăință, se curăță ființa noastră și atunci se naște nădejdea. Nădejdea, ca o treaptă importantă a iubirii față de Dumnezeu, înmulțește frica de a nu fi nevrednic de veșnica petrecere împreună cu El. Cu fiecare înălțare a duhului nostru spre marea iubire, noi trecem, în mod inevitabil, printr-o frică înmulțită. Când, însă, marea Iubire a lui Hristos se va atinge de inima și de mintea noastră, atunci, în flacăra acestei sfinte Iubiri, duhul nostru va cuprinde

întreaga zidire atunci când o pătrunde și o preschimbă. Acesta este unul dintre cele mai minunate dintre toate alte evenimente din istoria lumii căzute: Dumnezeu Se unește cu omul.

Iertați-mă, dar nu sunt în stare să redau în cuvinte „belșugul de viață" dăruit nouă în Hristos. Nu văd cum aș putea să înfățiez acest minunat și paradoxal *ghem* care e inima. Iată, eu mă urăsc pe mine însumi așa cum sunt eu. Din această pricină, rugăciunea devine, parcă, nebună, atotcuprinzătoare, mă smulge din tot ceea ce este zidire; poartă duhul meu în nemărginirea purtătoare de lumină, în bezna de nedescris. Acolo, eu uit amărăciunea urii grele față de sine; totul devine Iubire de Dumnezeu, într-o totală abstracție față de sine. Atât de straniu se îmbină ura față de sine cu iubirea de Dumnezeu. De asemenea, cu frica: ea mă roade până la o imensă durere; dar Iubirea vindecă această durere și eu nu-mi mai amintesc frica. Dar, când duhul nostru se întoarce de la acest ospăț al Iubirii Dumnezeiești în Hristos, atunci, din nou, apare frica îndepărtării de acea Lumină, de acea viață: oare, nu pentru totdeauna?

Omul, de sine, nu vrea să se întoarcă în această lume, dar iubirea față de Dumnezeu -Hristos este nedespărțită de iubirea față de aproapele – fratele nostru. A petrece și a lucra în condițiile cotidianului pământesc nu este posibil decât printr-o micșorare a harului. Într-o stare de rugăciune tensionată, cum și despre ce vei vorbi oamenilor care suferă în lupta pentru pâine sau locuință, pentru familie sau legătura conjugală, pentru insucces în afaceri, pentru boli și dureri ale sufletelor dragi și apropiate și pentru altele? *Nu vei ajuta omul, dacă îi vei nesocoti nevoile lui primare.* În slujirea creștină, compătimirea iubirii trebuie să fie stăruitoare. *Este necesar – fie să primești în inima ta greutățile și durerea celor ce vin la tine, fie să intri în inima lor, în chinurile lor, să devii una cu ei*. Prin aceasta, este nevoie să ajungi în pericolul de a intra cu ei în luptă, să te molipsești de controversele lor, să te mânii din pricina contradicțiilor și a neascultării lor, nu arareori, din pricina vrăjmășiei față de tine. Tu le slujești lor, le dai ceea ce ai dobândit prin zeci de ani de plâns, ca sfântă moștenire, iar ei sunt nemulțumiți de tine. Să-i arunci de la tine? Sau să mori pentru ei, cum au murit toți Apostolii și toți moștenitorii lor păstori? „În osteneală și în trudă, în privegheri, adeseori în foame și în sete, în posturi de multe ori, în frig și în lipsă de haine… Ceea ce ne împresoară în toate zilele este grija pentru toate Bisericile. Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?" (II Cor. 11: 27 -29). Și, din nou același: „precum totdeauna, așa și acum, Hristos va fi proslăvit în trupul meu, fie prin viață, fie, prin moarte. Căci, pentru mine, viața este Hristos și moartea, dobândă. Dacă însă a vieții în timp înseamnă a da roada lucrului meu, nu știu ce voi alege. Sunt strâns din doua părți: doresc să mă despart de trup și să fiu împreună cu Hristos și aceasta e cu mult mai bine. Dar este mai de folos pentru voi să zabovesc în trup. Și, având această încredințare, știu că voi rămâne împreună cu voi și voi petrece cu voi, cu toți, spre sporirea voastră și spre bucuria credinței." (Fil. 1: 20-25).

Într-o sfâșiere asemănătoare, viețuiesc cei ce au luat jugul slujirii pastorale. Pe de o parte, există conștiința clară că nimic nu-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul (Mt. 8: 36), pe de altă parte – porunca Domnului: „…mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului, şi al Sfântului Duh” (Mt. 28: 49). „În dar ați luat, în dar să dați” (Mt. 10: 8). Paralel cu acestea, mai există și învățătura: cea mai consistentă trebuință a omenirii stă în faptul „DE A CUNOAȘTE PE ADEVĂRATUL DUMNEZEU” (In. 17: 3). Dar

există pe pământ, pentru ca oamenii să-L afle pe Dumnezeu? Și iată că este necesară o nouă tăcere. A lui Dumnezeu este foarte importantă – Cuviosul Isaac Sirul ne mărturisește un lucru înfricoșător: „Pe cei ce au făcut semne, minuni şi puteri în lume, să nu-i asemeni cu cei ce nu au vorbit despre vedeniile lor. Iubește tăcerea mai mult decât hrănirea celor flămânzi din lume şi întoarcerea popoarelor la Dumnezeu.” (Sf. Isaac Sirul, cuv. 56, p. 280).

A iubi inactivitatea exterioară a tăcerii mai mult decât hrănirea celor flămânzi? Există două feluri de flămânzire: trupească şi sufletească… „Iată, vin zile, zice Domnul Dumnezeu, în care voi trimite foamete pe pământ, nu foamete de pâine şi nu sete de apă, ci, de cuvântul lui Dumnezeu. Şi ei se vor clătina de la o mare la cealaltă şi, de la miază-noapte, la răsărit şi vor cutreiera pământul, căutând cuvântul Domnului, dar nu îl vor afla. În vremea aceea, se vor usca de sete fecioarele cele cu chip frumos şi flăcăii; cei care se jură pe păcatul Samariei şi zic: „Viu

este Dumnezeul tău, Dane, şi vie este calea până la Ber-Seba” vor cădea şi nu se vor mai scula (Amos. 8. 11-14). Astăzi, se observă pretutindeni o confuzie a duhului şi o deznădejde ce nu

încetează să crească. Se editează cărți mai multe ca niciodată, dar, din păcate, majoritatea lor are un caracter sincretist şi încearcă să lipească într-un tot comun elemente eterogene, care, în esența lor, cel mai adesea, sunt contradictorii şi din punct de vedere practic; de unde se observă zăpăceala ce se înmulțește. Sfântul Isaac Sirul socotea pocăința şi tăcerea înțeleaptă drept calea adevărată spre cunoașterea adâncă a lui Dumnezeu şi a viețuirii în El. Şi, într-adevăr, ceea ce pe pământ se găsește din ce în ce mai rar era socotit de el lucrul cel mai important. Pierderea adevăratei vederi a lui Dumnezeu, dată nouă de Hristos şi de Duhul Sfânt, este o pierdere pentru întreaga lume şi această pierdere nu se poate compensa cu nimic altceva.

Eu am întâlnit mulți oameni care treceau printr-o criză serioasă în planul duhului. Comunicând cu ei, îmi aminteam de criza mea, care s-a prelungit ani de zile. Când în mine a biruit rugăciunea, atunci eu am părăsit profesia mea de pictor şi am intrat la Institutul Teologic din Paris. Acolo, se adunaseră tineri deosebiți şi corpul profesoral era la înălțimea cerută. Dar, pentru că pe mine rugăciunea mă răscolea zi şi noapte, am părăsit Institutul, pentru a pleca la Athos, unde întreaga viață mi s-a concentrat asupra slujbelor şi a rugăciunii. Să audiez cursuri de teologie, atunci mi-a fost cu neputință, deoarece trebuia să mă concenrez cu totul în rugăciunea cu care deja mă înrudisem în vremea dinainte. Mie îmi era destul de clar: dacă eu însetez în a-L cunoaște pe Dumnezeu, atunci trebuie să mă dăruiesc Lui într-o măsură mai mare decât m-am dăruit artei. Veşnicia lui Dumnezeu mă atrăgea. Dar, părăsind Franța, am ars toate podurile din spatele meu, ca, în caz de îndoială, să nu mă mai pot întoarce. Am trăit doar o clipă de ispitire: urcând de la malul mării spre mănăstire, am fost atacat de un gând: iată, tu mergi de bunăvoie la închisoare pe viață! A fost unica întâmplare din viața mea când inima mi s-a îndoit pentru o clipă. Acum, mi-am amintit acest lucru, dar în decurs de zeci de ani, niciodată nu mi-am amintit de trecut; ceea ce caut eu este prea departe şi nu dispun decât de puține zile degrabă trecătoare. Sufletul meu se usca în deşertăciunea lumii acesteia, iar mie îmi trebuia apa cea vie, izvorâtă din

Ziditorul meu, cea care duce la viața veșnică. Eu scriu, dar, în același timp, mă străduiesc să nu vorbesc cu acel grai în care este posibil să exprim doar durerea chinuitoare a întregului meu trup aflat în căutarea lui Dumnezeu, Mântuitorul meu. Întristarea inimii mele era mai adâncă și mai puternică decât atunci când pierzi ceea ce-ți este mai drag pe acest pământ; mă rugam la Dumnezeu să nu mă îndepărteze de la fața Lui; să-mi dea să cunosc adevăratul drum care duce la El; să înlăture de la mine orice rătăcire care m-ar putea îndepărta de la El. Eu îmi cunoșteam

sufletul. Și, nevoia mea de a mă vindeca cu puterea Duhului Sfânt era asemenea credinței unui tânăr care cu sete se agață de viață, dar este atins de o boală mortală. Dumnezeu mi S-a revelat înainte de a părăsi școala teologică. La Athos, eu am venit, eliberat de îndoieli, către adevărul Fiului lui Dumnezeu, Care îmi poate descoperi pe Tatăl Său. Dar eu eram în iad; doar Sfântul Sfinților poate primi un asemenea ticălos. Strigătul meu, de a mă înnoi în toate planurile ființei mele, a fost vaiet în pustie… mă tem să spun – în pustiul cosmic, nu pământesc. Iar durerea era de undeva din afara timpului.

Cele trăite de mine, pe de o parte, au ajutat slujirii mele ca duhovnic, la început, în Sfântul Munte, cu monahii, apoi în Europa, cu oamenii de vârste, stări sufletești, nivele intelectuale diferite, iar pe de altă parte, mi-au deschis ochii asupra greșelilor. Credeam că toți oamenii tind către Dumnezeu cu aceeași putere și în aceasta consta greșeala mea. A judeca pe altul privindu-te pe tine nu este întotdeauna corect.

Aveam o conștință adâncă asupra mediocrității mele și, cu toate acestea, nu am putut refuza slujirea de duhovnic, pe care, dealtfel, nu am căutat-o. În general, eu nu tindeam spre nimic din lumea aceasta, pentru că întreaga mea ființă era atrasă spre Dumnezeu, în fața Căruia greșisem mult. Eram cu mintea în iad. Câteodată, încercam sentimente de îndurerare, din pricina dușmăniei câtorva părinți și frați din mănăstire. Mie îmi era indiferent ce poziție ocup eu în acest veac sau felul cum se comportă cu mine cei mai în vârstă sau cei mai tineri. Nu cunoșteam ce este pizma. Nu exista pentru mine vreun rang social sau ierarhic în stare să potolească focul ce-mi mistuia sufletul. Este posibil ca existența acestui foc lăuntric să fi stârnit iritarea unora față de mine; este posibil ca, în virtutea acestei arderi, comportarea mea să nu fi fost cu totul obișnuită pentru oameni? Cine poate ști? Eu aveam nevoie de iertare de la Dumnezeu și nu dădeam nicio atenție nimănui.

Cu puțin înainte de sfârșitul său, starețul Siluan mi-a spus pe neașteptate: „Când vei fi duhovnic, să nu refuzi a primi pe cei ce vor veni la tine.” În acel ceas, eu m-am simțit la limita puterilor mele fizice, fiind și bolnav de friguri, care mă chinuiau în acei ani într-o formă ușoară. Nu știam cât mi-a mai rămas de trăit și nu am acordat nicio atenție cuvintelor starețului. Mă gândeam: starețul nu știe cât sunt eu de bolnav, dar acest gând îndată a dispărut din conștiința mea. Mi-am amintit de el peste patru sau cinci ani când, de asemenea pe neașteptate, am fost invitat de către egumenul arhimandrit Serafim, pentru a fi duhovnicul Mănăstirii Sfântul Pavel. Desigur, din ascultare față de starețul Siluan, eu nu am obiectat nimic și am spus că mă voi duce în ziua stabilită. Această ascultare, de duhovnic, a schimbat radical viața mea, dar nu în sensul adâncirii ei, ci al pierderii harului. Deplinătatea căutărilor mele anterioare a fost tulburată. Continuitatea petrecerii în „omul lăuntric” a slăbit prin concentrarea atenției la ceea ce-mi vorbeau cei ce se spovedeau. Eu știam că ACOLO, ÎNĂUNTRU, ESTE ÎNCEPUTUL ȘI ACOLO, SFÂRȘITUL ȘI DESĂVÂRȘIREA. DE ACOLO, IEȘIREA ȘI ACOLO,

ÎNTOARCEREA. *Fără o rugăciune încordată, din inimă, neobținând de la Dumnezeu cuvânt și binecuvântare în orice timp – slujirea duhovnicească va fi deșartă.* Fără o înțelepțire neîncetată de Sus, chiar Biserica poate deveni una din puterile pe jumătate oarbe ale lumii acesteia, prin ciocnirea cărora se poate aduce distrugere în viața universului. În ce constă lucrarea duhovnicului? Într-o muncă migăloasă cu fiecare om, pentru a-l ajuta să intre în lumea păcii lui Hristos, în stimularea renașterii lăuntrice și a transformării oamenilor prin harul Sfântului Duh; el

Domnului. Într-un cuvânt – să formeze cultura duhovnicească a fiecărui în parte. Un episcop sârb, Nicolae Velimirovici, a scris minunat pe această temă: ce fel de chip se lucrează pentru școlarii contemporani? Care dintre ei știe că omul a fost zidit după chipul lui Dumnezeu? Că El a venit pe pământ și S-a arătat oamenilor? Noi știm acum că *adevărata cultură este aceea care poate restaura în urmașii lui Adam chipul lui Hristos, distrus prin cădere*.

În slujirea sa, duhovnicul este nevoit să se roage întotdeauna pentru oamenii apropiați sau îndepărtați. În această rugăciune, el se afundă într-o viață cu totul nouă pentru el. Rugându-se pentru toți cei ce petrec în deznădejde din pricina greutăților nebiruite în lupta pentru existență, el încearcă neliniște și îngrijorare. Rugându-se pentru bolnavi, el simte frica lor sufletească în fața morții. Rugându-se pentru cei ce se află în iadul patimilor, el însuși trăiește atmosfera iadului. Toate acestea le trăiește înlăuntrul său, ca pe propriile chinuri. Dar, în realitate, acesta nu este el însuși, ci doar receptează și poartă greutățile altor persoane. În prima clipă, nici el însuși nu înțelege ceea ce se petrece. El este nedumerit, din pricina patimilor care-l atacă din nou și chiar mai intens ca inainte, dintre care multe nu i-au fost nicicând cunoscute; doar mai târziu va afla că a intrat în lupta pentru viața altora; rugăciunea lui a atins realitatea duhovnicească a celor pentru care a fost adusă lui Dumnezeu. El este cuprins de suflarea morții care a lovit neamul omenesc. Și rugăciunea lui personală, și cea liturgică vor căpăta dimensiuni cosmice. Lupta pentru viața celor încredințați lui de Pronia Dumnezeiască uneori nu durează mult, ajung doar câteva cuvinte rostite din inimă către Dumnezeul iubirii, dar există și cazuri de luptă îndelungată. *Oferindu-și viața și pe sine însuși, duhovnicul nu viețuiește ca un om eliberat complet de patimi; el se roagă pentru alții ca pentru sine însuși, deoarece viața lor s-a contopit cu viața lui. Se căiește pentru păcatele sale și pentru ale altora. Se roagă pentru iertarea noastră, a tuturor. Pocăința lui devine pocăință pentru întreaga lume, pentru toți oamenii. În această mișcare a duhului său, găsim asemănarea cu Hristos, Care a luat asupră-și păcatele lumii. Este grea această rugăciune: niciodată nu se aude rezultatul căutat: lumea, în ansamblul ei, refuză cu vrăjmășie această rugaciune.*

Rugăciunea de pocăință este un dar de nedescris de la Tatăl Ceresc: „Atunci le-a deschis mintea, ca să înțeleagă Scripturile și le-a spus că așa este scris și așa trebuie să pătimească Hristos, și să învieze din morți a treia zi, și să propovaduiască în numele Său pocăința, spre iertarea păcatelor, la toate neamurile, începând de la Ierusalim” (Lc. 24: 45-47).

Principiul propovăduirii lui Hristos – „Pocăiți-vă, căci s-a apropiat împărăția cerurilor” (Mt. 4: 17) – este pierdut de noi. Este evident că nu a fost decât continuarea convorbirii începute în rai între Dumnezeu și om (cf. Fac. 3: 8 s.u.). Chemați de Dumnezeu să se pocăiască, Adam și Eva au refuzat să-și recunoască minciuna. Eva cea lipsită de curaj l-a învinuit pe șarpe, Adam a învinuit cu obrăznicie și pe Eva, și pe Dumnezeu, Care i-a dat o asemenea soție.

Veacurile au trecut tărăgănându-se unul după altul; în curgerea lor anostă, omenirea a cunoscut urmările ruperii de Dumnezeu-Tatăl. Au apărut sufletele pregătite prin multe suferințe să primească parțial legătura cu Dumnezeu. Atunci ni s-a dat Revelația Sinaitică. Prin Legea lui Moise, oamenii aleşi au trăit lângă Fața Atotputernicului Dumnezeu şi au crescut cu Duhul până la posibilitatea împăcării ulterioare cu El; şi atunci a venit în trup Cel Care a vorbit cu Adam şi Eva în rai, Cel Care a ținut în brațe pruncii, Cel Care a pătimit pentru noi pe cruce, Cel Care a înviat din morți, Cel Care S-a înălțat la ceruri, Cel Care a trimis Duhul Sfânt peste ucenicii Săi. Și iată, în ziua Cincizecimii, legătura întreruptă de mii de ani a fost restabilită.

Domnul ne-a descoperit tainele Existenței Dumnezeiești şi ale existenței zidirii. Dar tot „lucrul Lui” (In. 17: 4) este atât de grandios, că nici în ochiul şi nici în mintea noastră nu pot încăpea detaliile sale şi nici energia inimii, să cuprindă cu iubirea minunile Lui. În cuvântul de Paşti, Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Aşa se întâmplă cu noi când ne hotărâm să -L urmăm pe Iisus Hristos. Noi vedem omul în trup zidit, dar, în realitate, El este Dumnezeu; noi Îl contemplăm pe El mergând fără împotrivire la chinuri nedrepte, dar recunoaştem în El pe Ziditorul şi Mântuitorul nostru; noi auzim din gura Lui cuvintele noastre obişnuite, dar, prin ele, ni se descoperă veşnicia Existenței Absolute.” Cu cât duhul nostru năzuieşte mai puternic după Iisus Nazarineanul, cu atât mai izbitor este contrastul între lumea Lui cerească şi realitatea văzută a universului nostru. Una din primele urmări ale căderii protopărinteşti a fost uciderea de frate.

Şi, chiar de atunci, întreaga noastră istorie este plină, mai ales, de acest păcat. Firea omului s-a frânt în bucățele: întâlnindu-se unii cu alții, oamenii nu se mai recunosc pe ei înşişi în unitatea vieții noastre comune. Temându-se de existența individuală, ei îşi ucid frații, neînțelegând că prin acest gest se afundă ei înşişi în moartea comună. În locul unității iubirii, în sufletele oamenilor, a pătruns o patimă nimicitoare: a domina pe cei apropiați, pentru a asigura copiilor şi familiei lor o viață confortabilă. În puterea acestei orbiri, întreaga noastră lume s-a scufundat într-o mare de sânge, în atmosfera urii, în coşmarul distrugerilor reciproce. Păcatul strămoşilor a introdus pretutindenea destrămarea. Omenirea nu numai că nu s-a eliberat nici până în ziua de azi de obsesia uciderii de frate, ci continuă încă să se împotmolească într-o buimăceală aducătoare de moarte. Experiența de secole nu i-a învățat nimic pe oameni. *Biruința prin violență, în lumea noastră, totdeauna şi categoric, va fi vremelnică; prin trecerea în veşnicie, ea devine o nesfârşită ruşine.*

„Voi toți sunteți frați” – a spus Învățătorul Hristos (Mt. 23: 8-9). „Tatăl vostru Unul este, Cel din ceruri.”

Domnul Iisus Hristos – cea mai mare minune – a venit pe pământ pentru a ne mântui, dar şi pe El L-au omorât. Cu toate că, în planul văzut, s-a petrecut înfrângerea Păstorului, în sfera Duhului, a fost o biruință veşnică şi neasemuită (Mt. 26: 3). Tot aşa va fi şi cu cei ce merg pe urmele Lui. Cei ce iubesc pe Hristos păstrează cuvântul Lui, iar la sfârşit, ei se vor arăta adevărații biruitori şi se vor odihni cu El întru împărăția Lui (In. 16: 33).

Slujirea duhovnicească, în condițiile epocii noastre, este o misiune supraomenească. Este greu să te mântuieşti astăzi, în masa de apostaziați. Contemporanii lui Iisus au ieşit cu săbii şi lănci, ca să-L prindă… Dar Domnul le-a spus lor: „Acesta este ceasul vostru şi stăpânirea întunericului” (Cf. Lc. 22: 52-53).

Oare nu s-a întarit şi mai mult, în zilele noastre, acest „întuneric” de iad? Căci deznădejdea locuitorilor planetei noastre nu încetează să crească. Redau una din rugăciunile mele către Dumnezeu Cel Preaînalt:

„Deschide inima mea tainelor Tale, arată mie, păcătosului, Înţelepciunea Ta cea ascunsă de veacuri. Prin Duhul Tău Cel Preasfânt luminează-mi ochii înţelegătorii ai inimii mele, ca să văd Providenţa Ta cea blândă pentru tot neamul omenesc, chiar şi în cele mai îngrozitoare evenimente ale contemporaneităţii. Dă sufletului meu puterea iubirii îngăduitoare, căci eu mă istovesc în trupul meu cel stricăcios, la vederea şi, mai vârtos, la auzirea despre torturile îngrozitoare pe care le rabdă fraţii noştri întemniţaţi din toată lumea… Tu neîncetat mi-ai dat nădejde în biruinţa definitivă a Luminii Tale, dar, cu toate acestea, vezi că am ostenit în slujirea mea.

Din tinereţile mele, stau într-o dureroasă nedumerire înaintea priveliştii ce se înfăţişează ochilor mei. Oare să fi fost doar un straniu triumf atunci când o nebunie nefirească mă încredinţa despre existenţa unui alt „pol” în realitatea lumii – Înţelepciunea? Eu nu am dobândit-o, dar ea mi-a picurat în suflet nădejdea în prefacerea făpturii şi rugăciunea pentru toată lumea a renăscut în inimă, şi Lumina neapusă a vindecat sufletul meu.”

În rugăciunea pentru oameni, inima simte starea duhovnicească sau sufletească a celor pentru care ea este adusă lui Dumnezeu. În felul acesta, duhovnicul poate să retrăiască starea lor; mulţumire şi fericire în iubire, neputinţă în muncă, teamă pentru nenorocirile ce vor veni, deznădejde şi altele. Amintindu-şi de bolnavi în faţa lui Dumnezeu, el se apleacă cu duhul la patimile a milioane de oameni care privesc moartea în faţă în fiecare clipă. Concentrându-şi atenţia asupra celor aflaţi pe moarte, preotul, în mod firesc, merge cu mintea şi participă împreună sau la o liniştită predare a sufletului lui Dumnezeu, sau la frica faţă de necunoscutul ce stă înaintea ieşirii din această lume. *Şi, dacă şederea noastră doar la aşternutul unui om în agonie ne dă o vedere cutremurătoare prin contrastul ei cu imaginea noastră depre omul cel întâi zidit, atunci cugetarea duhului nostru despre toţi cei ce suferă pe pământ devine o măsură ce depăşeşte puterea de-a suporta a sufletului şi chiar a trupului nostru. Pentru preot şi duhovnic, acesta este un prag de o responsabilitate exceptională: cum să procedăm? Să închidem ochii la tot, de dragul instinctului autoconservării sau să mergem mai departe? Fără o osteneală prealabilă într-o adâncă pocăinţă printr-o dăruire de Sus – acest „mai departe” este inaccesibil omului. În esenţă, este vorba despre urmarea lui Hristos în grădina Ghetsimani şi pe Golgota, pentru ca, împreună cu El, cu puterea Lui, să trăim tragedia lumii ca pe a noastră PROPRIE.* Supratemporal şi supraspaţial, îmbrăţişăm cu duhul, într-o iubire compătimitoare, întregul neam omenesc, care s-a împotmolit în conflicte de nerezolvat. Miezul tragediei universale stă în faptul că noi am uitat şi chiar am respins chemarea noastră dintru început. *Patima atotpierzatoare a mândriei se biruieşte printr-o totală pocăinţă* prin care, asupra omului, se coboară binecuvântarea lui Hristos pentru smerenie, care ne face fii ai Tatălui Ceresc.

Nu numai structura noastră psiho-fizică refuză să se integreze în rugăciunea de mântuire a lumii şi în jertfa iubirii lui Iisus Hristos, dar şi duhul nostru se înfricoşează de acest lucru şi mintea nu are puterea să se ridice „acolo”, pe muntele cel mai înalt duhovniceşte decât toţi munţii, unde Domnul a încredinţat duhul Său în mâinile Tatălui. „La oameni, lucrul e cu

neputință, dar nu la Dumnezeu” (Mc. 10: 27). Urcușul într-acolo se face fără idei preliminare referitoare la acest lucru și sufletul se înalță parcă firesc, prin propria-i rugăciune de pocăință pentru păcatele personale, pentru căderea sa, rugăciune care îl unește cu toate veacurile scurse din istoria omenirii; iar aceasta deodată, pe neașteptate, involuntar. Printr-un plâns tensionat pentru sine însuși, sufletul, prin darul Sfântului Duh, intră ființal în esența păcatului nostru, în dimensiunea lui metafizică, recepționându-l ca o cădere din viața fericită și nestricăcioasă. Aceasta nu este o contemplație filosofică, nu este o teoghisire intelectuală, este un FAPT al existenței noastre, prin căderea lui Adam, lumea s-a îndepărtat de Dumnezeu. *Ceea ce este cu adevărat înfricoșător este că, în orbirea noastră, nu vedem păcatul.* Natura lui ni se descoperă prin credința în Dumnezeirea lui Hristos.

Iisus a spus: „Eu Mă duc și Mă veți căuta, și veți muri în păcatul vostru. Unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni. Și El le zicea: „Voi sunteți din cele de jos; Eu sunt din cele de Sus. Voi sunteți din lumea aceasta; Eu nu sunt din lumea aceasta. V-am spus deci vouă că veți muri în păcatele voastre.” Deci Îi ziceau ei: Cine ești Tu? Și a zis lor Iisus: Ceea ce v-am spus de la început.” (In. 8: 21-25). În felul acesta, noi cunoaștem că *păcatul personal este păcatul întregii omeniri*. *Rugăciunea preotului pentru iertarea păcatelor lumii este pocăință pentru întreaga omenire*. Iertați-mă, eu nu găsesc o abordare adecvată pentru ceea ce vreau să expun. Fiecare dintre cei ce se căiesc cu adevărat pentru păcatele împotriva Iubirii Părintești, prin puterea lui Dumnezeu, se mută în această sferă, acum tainică pentru noi. Eu sunt un om neînsemnat, dar aparțin trupului mare al umanității și nu mă pot rupe de el.

Păcatul meu, încă de la început, îl trăiesc ca fiind al meu însumi, dar mai târziu mi se descoperă că acesta este ACELAȘI PĂCAT cu cel descris în Biblie, în cartea Facerii (cap. 3). Eu sunt nimic, dar nu un nimic ce provine din mine; nu un nimic și în ochii Celui Ce m-a zidit. Doar și El S-a deșertat pe Sine până la umilința pe care noi nu o putem atinge. El a săvârșit aceasta, Fiind după firea Sa marele Dumnezeu – iar aceasta, pentru ca să ne mântuiască.

Iată, de mulți ani, eu mă străduiesc să conving pe cei ce vin la mine să recepteze încercările care au venit asupra lor nu numai în hotarele existenței lor individuale, dar și ca o revelație despre ce și cum a trăit omenirea de-a lungul a mii de ani. *Orice retrăire de bucurie și de durere poate deveni pentru noi o nouă cunoaștere, necesară mântuirii noastre. Când noi, prin noi înșine, trăim întreaga lume, întreaga omenire, atunci rupem cercul închis al „individualității” și intrăm în lărgimile formei „ipostatice” de existență, devenind biruitori ai morții, părtași ai nemărginirii Dumnezeiești.*

Acest drum minunat nu se descoperă nimănui, ci numai creștinilor. La început, experiența unei astfel de evadări din temnița strâmtă a individului ne poate părea paradoxală; noi înșine petrecem în suferințe ce ne frâng; unde să aflăm puterea duhului să îmbrățișăm prin împreună-pătimire acele milioane de oameni care, în fiecare clipă, suferă asemenea nouă și chiar mai mult decât noi? Când noi ne aflăm în bucurie, această lucrare parcă este mai accesibilă, dar când nu o putem scoate la capăt cu suferință noastră, împreună-pătimirea cu cei mulți mărește chinurile noastre, deja de nesuportat. Cu toate acestea, procedați astfel și veți vedea cum, într-un plânset

profund de rugăciune pentru toată omenirea în suferință, va apărea o energie de altă natură, nu din lumea aceasta. Acesta este un alt aspect al împreună-pătimirii, pogorât de Sus, care se deosebește de primul, închis în sine, prin aceea că nu ucide, ci ne înviorează. Orizonturile vieții noastre personale se întind fără măsură și multe locuri din Evanghelie și din Epistole ni se fac înțelese prin cuvântul despre noi înșine, mai mult decât atât: cu cuvântul nostru. De exemplu: „Orice mustrare, la început, nu pare că e de bucurie, ci de întristare, dar, mai pe urmă, dă celor încercați cu sta roada pașnică a dreptății" (Evr. 12: 11). Sau: „Cu ochii ațintiți asupra lui Iisus, începătorul și primitorul credinței, Care, pentru bucuria pusă înaintea Lui, a suferit crucea, n-a ținut seama de ocara ei și a șezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu" (Evr. 12: 2). *Prin deschiderea noastră către o mai mare suferință în duh, biruim încercarea individuală.* Îndeosebi, așa va fi la sfârșit: prin moarte, se biruiește moartea și se câștigă puterea Învierii.

Noi toți avem trebuință de multă rugăciune, pentru ca, printr-o rugăciune fierbinte și îndelungată, îndeosebi de pocăință, să transformăm în așa fel firea noastră, încât să devină capabila să-și însușească Adevărul Cel fără de început, Care ni S-a descoperit. Iar aceasta, înainte de a părăsi această lume. Hristos, Cel Care ne-a arătat acest Adevăr în trupul nostru, ne atrage la Sine, ne cheamă să-L urmăm. Petrecerea noastră cu El, în Împărăția neclintită, depinde de răspunsul nostru la chemarea Lui. Măreția nemăsurată a sarcinii ce ne stă în față aduce frica în inima și în mintea noastră. Frica iubirii, pentru că noi putem fi nevrednici în fața lui Dumnezeu. Frica în fața lucrării dureroase, pentru că „Împărăția cerurilor se ia cu sila" (Mt. 11: 12). Această luptă nu se poate descrie. Cel ce se lasă biruit de reaua mândrie sau de patimile josnice este amenințat de „bezna întunericului" (Mt. 8: 12; 13: 41-43), iar pe de altă parte: „Celui ce biruiește îi voi da să șadă cu Mine pe scaunul Meu, precum și Eu am biruit și am șezut cu Tatăl Meu pe scaunul Lui" (Apoc. 2: 21-22).

Ne așteaptă o bătălie măreață, o bătălie deosebită, sfântă, care nu seamănă cu războaiele fratricide care au umplut istoria lumii noastre, încă de după întâiul fratricid. Dușmanul nostru autentic și unic este moartea. Noi trebuie să luptăm împotriva morții ce trăiește în noi, începând cu noi înșine. Evanghelia aparține unui alt plan, mai înalt, ce stă deasupra lumii; toți suntem în el. „Evanghelia… nu este după om, pentru că nici eu n-am primit-o de la om" (cf. Gal. 1: 11-12). Este o crimă să-i diminuezi dimensiunile vesșnice, pentru că atunci ea își pierde pentru oameni puterea de atracție și chiar sensul. *Desigur, poruncile lui Hristos: „iubiți pe vrăjmașii vostri… fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este" – depășesc mintea și puterea noastră. Hristos ni le-a arătat desăvârșit împlinite în trupul nostru: „El a biruit lumea". Rezultă că și nouă ni se poate dărui biruința atunci când suntem cu El.* Despre cuvântul Său, Hristos S-a exprimat zicând că este sămânța: „sămânța este cuvântul lui Dumnezeu" (Lc. 8: 11). Fie ca ea să se afle în noi, ca sămânță, nefiind din lumea aceasta; căzând în condiții bune, după moarte, ea va da rod nestricăcios.

Despre Rugăciunea lui Iisus

Eu m-am oprit asupra înţelegerii dogmatice a rugăciunii lui Iisus, pentru că, în ultimele decenii, mi-a fost dat de multe ori să întâlnesc opinii denaturate în legătură cu practicarea acestei rugăciuni. Inadmisibilă, în special, este confundarea ei cu yoga, cu budismul şi chiar cu meditaţia transcendentală şi altele. Deosebirea radicală a tuturor acestor devieri de la creştinism constă în faptul că, la baza vieţii noastre, se găseşte Revelaţia despre Dumnezeu PERSONAL: EU SUNT! Toate celelalte drumuri abat mintea omului de la relaţiile reciproce între Dumnezeu şi cei ce se roagă Lui în sfera absolutului transpersonal şi abstract, în ascetica impersonală.

În timpurile noastre, Rugăciunea Numelui lui Iisus a devenit larg răspândită pe toate continentele. Toate cele scrise în legătură cu această rugăciune merită o deosebită atenţie, dar, paralel cu acestea, s-au exprimat de multe ori şi idei stupide. Având în vedere cele afirmate, m-am hotărât să scriu un scurt tratat, pentru ca, pe de o parte, să-i avertizez pe cuvioşii ei practicanţi despre cărările ei nebătătorite şi, pe de altă parte, să validez principalele teze teologice şi ascetice ale acestei mari culturi duhovniceşti.

Teoria acestei rugăciuni poate fi expusă în câteva pagini, dar aplicarea ei practică în ascetica creştină este legată de atâtea greutăţi, încât, din timpuri străvechi, părinţii şi învăţătorii Bisericii au învăţat pe căutătorii acestui mod de unire cu Dumnezeu să se apuce de ea cu frică, să caute îndrumători care au practicat-o deja. Nu nădăjduiesc că voi putea trata exhaustiv această problemă deosebit de importantă, dar mi-am asumat o sarcină limitată: să prezint aici ceva din ceea ce am învăţat în timpul vieţuirii mele la Sfântul Munte, în mănăstire şi în pustie. În această încercare, nu voi putea evita cu desăvârşire unele repetări şi referiri la aspectele despre care au scris deja alţi autori.

În ultimele ceasuri ale vieţii Sale, Domnul a spus: „Până acum, n-aţi cerut nimic în numele Meu; cereţi şi veţi primi, ca bucuria voastră să fie deplină. Adevărat, adevărat zic vouă, orice veţi cere de la Tatăl în numele Meu, El vă va da” (In 16: 23-24). Aceste cuvinte ale lui Hristos sunt temeiuri dogmatice şi ascetice pentru rugăciunea Numelui Său. Nu există îndoieli că ucenicii lui Hristos au păzit această poruncă. Cu atât mai mult este cert că ei deja cunoşteau puterea Numelui lui Iisus, de când au fost trimişi ca „miei în mijlocul lupilor”, să ducă pace lumii, să vindece bolnavii, să vestească apropierea Împărăţiei lui Dumnezeu „Şi s-au întors cei şaptezeci (şi doi) cu bucurie, zicând: Doamne, şi diavolii ni se supun în numele Tău.” Şi o altă întâmplare: „… am văzut pe unul care în numele Tău scoate demoni şi l-am oprit…” (Lc. 10: 17; 9: 49).

Astfel, istoria rugăciunii Numelui lui Iisus începe din timpurile apostolice. Nu s-au păstrat formulele verbale ale rugăciunilor personale, dar întreg Noul Testament este plin de mărturii dovedind că Apostolii au săvârşit multe minuni cu acest Nume. Dar ce înseamnă Numele lui Dumnezeu? Pentru a te ruga „în Numele Lui”, trebuie oare să-i înţelegi importanţa, calităţile, firea? Da, este necesar, pentru ca „bucuria noastră să fie deplină”. Adâncurile vieţuirii în Hristos sunt nesecate, se asimilează într-un proces îndelungat, cu o mare tensiune a tuturor puterilor noastre, iar înţelegerea conţinutului şi sensului Numelui lui Dumnezeu se câştigă treptat. Poate bucura inima noastră şi o chemare trecătoare a Numelui lui Iisus; şi aceasta este preţioasă. Dar nu trebuie să ne oprim la jumătatea drumului. *Petrecerea noastră aici este foarte scurtă şi*

suntem datori să folosim fiecare ceas în aşa fel, încât să se pârguiască cunoaşterea noastră de Dumnezeu. Când se vor îmbina împreună bucuria inimii şi lumina minţii, atunci noi ne apropiem de desăvârşire.

Cu marea cultură a acestei rugăciuni, eu am făcut cunoştinţă la Sfântul Munte. În mod firesc, am vrut să învăţ de la părinţi – cum înţeleg ei acest aspect atât de important al asceticii creştine.

Eu am venit la Athos în anul 1925. Nu cu mult înainte, aici au avut loc dispute furtunoase cu privire la natura Numelui lui Dumnezeu, asemănătoare disputelor teologice din secolul XIV despre natura Luminii Taborice şi s-au comis de ambele părţi greşeli ce nu ar fi trebuit să le comită oamenii care şi-au încredinţat sufletele în mâinile Atotţiitorului. În această polemică, există o anumită analogie cu certurile seculare dintre nominalişti şi raţionalişti. Din când în când, ele se liniştesc, pentru ca apoi să izbucnească sub altă formă. Se observă prezenţa a două curente fireşti şi diferite: pe de o parte, a prorocilor şi poeţilor, pe de altă parte, a savanţilor şi tehnocraţilor. Eu nu intenţionez să mă opresc la partea exterioară a evenimentelor ce s-au petrecut atunci, ci voi prefera să examinez cu atenţie esenţa problemei, pentru primirea unei cunoaşteri nealterate, venită de Sus, de care s-au învrednicit Sfinţii sihaştri.

Viaţa fiecăruia dintre noi se află în cea mai strânsă legătură cu noţiunile noastre despre lume, despre noi înşine şi despre Dumnezeu. Rugăciunea, în treptele ei finale, cere o cunoaştere cât mai apropiată a chipului autentic al Existenţei Dumnezeieşti. „Preaiubiţilor! noi acum suntem copiii lui Dumnezeu, dar nu ni s-a dezvăluit (pe deplin) ce vom fi. Ştim (din experienţă) că atunci când ni se va dezvălui vom fi asemenea Lui, pentru că Îl vom vedea AŞA CUM ESTE” (In, 3: 2). Şi noi de asemenea ştim, din experienţa de mii de ani a neamului omenesc, că mintea noastră firească, în situaţia dată, nu poate să meargă prea departe în cugetarea de Dumnezeu. Este prea de nevoie ca Însuşi Dumnezeu să Se arate omului, dându-i cunoaştere despre Sine. După cum, în viaţa fiecăruia, Dumnezeu Se descoperă treptat, tot astfel şi în istoria omenirii, precum ni se prezintă în Biblie, „în multe rânduri şi în multe chipuri” (Evr. 1: 1), El S-a arătat părinţilor şi proorocilor cu o putere şi o profunzime crescânde. Iată întâia menţionare despre o chemare încă neclară a lui Dumnezeu: „Lui Set, de asemenea i s-a născut un fiu şi i-a pus numele Enos. De atunci au început oamenii a chema numele Domnului Dumnezeu” (Fac. 4: 26). Apoi, Dumnezeu Se descoperă lui Avraam, Isaac şi Iacob într-un orizont tot mai larg: „Şi M-am arătat lui Avraam, lui Isaac şi lui Iacob, cu numele de Dumnezeu Atotputernic, dar cu numele de Domnul nu M-am făcut cunoscut lor” (Ieş. 6: 3). Dumnezeu a împlinit descoperirea despre Sine: „Atunci S-a pogorât Domnul din nor, a stat acolo şi a rostit numele lui Jahve. Şi Domnul, trecând pe dinaintea lui, a zis: Iahve, Iahve, Dumnezeu iubitor de oameni, milostiv, îndelung răbdător, plin de îndurare şi de dreptate, Care păzeşte adevărul şi arată milă la mii de oameni. Care iartă vina şi răzvrătirea, şi păcatul, dar nu lasă nepedepsit pe cel ce păcătuieşte. Care pentru păcatele părinţilor pedepseşte pe copii şi pe copiii copiilor lor, până la al treilea şi al patrulea neam” (Ieş. 34: 5-7). Astfel, la început, Dumnezeu S-a descoperit lui Moise, ca un Dumnezeu PERSONAL şi cu adevărat „CEL CE ESTE”, cu atributele Sale nevăzute. Următoarea descoperire dezvăluie însuşirile acestui „EU SUNT”, ca Dumnezeu milostiv şi iubitor de oameni. Dar şi acest lucru nu era clar şi Moise a recunoscut nedeplinătatea acestei cunoaşteri.

Prorocii, de asemenea, nu au dobândit plinătatea căutată; din cuvintele lui Isaia: „Aşa zice Domnul, Izbăvitorul nostru, Sfântul lui Israel… Eu, Domnul, Care sunt Cel dintâi şi voi fi cu cei din urmă… Să ştiţi că Eu sunt; înainte de Mine n-a fost Dumnezeu şi nici după Mine nu va mai

fi" (Is. 43: 14; 41: 4; 43: 10). Acest Dumnezeu, Primul şi Ultimul, S-a descoperit ca fiind Absolut, Personal, Viu; nu ca o oarecare „Atot-Fiinţă" abstractă sau ca o unitate transpersonală etc. Astfel, devine evident faptul că duhul profeţilor israeliteni era îndreptat spre Prima Fiinţă, spre Cel Care a fost de la început. Tocmai această situaţie este caracteristică omului – Chipul Absolutului. El nu se opreşte la nimic din ceea ce este intermediar. Din relatarea biblică, vedem că orice nouă descoperire era receptată ca o arătare a lui Dumnezeu, ca o acţiune a Lui directă. În legătură cu aceasta, însuşi Numele era receptat ca o prezenţă a lui Dumnezeu. În Nume, era înglobată o putere dublă: pe de o parte, senzaţia prezenţei lui Dumnezeu Cel Viu, pe de altă parte cunoaşterea Lui. De aici, frica de a lua Numele Lui în deşert (Ieş. 20: 7); pe măsură ce revelaţia despre însuşirile lui Dumnezeu se îmbogăţea, şi vederea lui Dumnezeu, în general, se adâncea. Dar, neţinând seama de încrederea israeliţilor că ei sunt popor ales, că Cel Prea Înalt Se descoperă lor, până la venirea lui Hristos, nu a încetat suspinarea profeţilor, în rugăciunile lor către Dumnezeu, cerându-I să vină pe pământ şi să dea despre Sine o cunoaştere adevărată şi deplină. Această sete nu poate fi luată duhului omenesc. Dumnezeu S-a descoperit şi ca Proniator, Izbăvitor şi Mântuitor, dar totul a rămas în mintea oamenilor acoperit de un văl. Iacob, într-un moment tragic din viaţa sa, s-a întors de la Laban în locurile natale, unde mai trăia încă fratele său, Esau. Noaptea, rămânând singur, departe de tabără, el s-a luptat cu Dumnezeu. În casa lui Laban, anii nu au trecut prea uşor. Întâlnirea cu Esau a fost înfricoşătoare. El căuta binecuvântare şi apărare şi s-a luptat cu Cineva până la răsăritul zorilor (Fac. 32: 24).

Această luptă, au dus-o în viaţa lor proorocii Ilie şi Iona. Primul se ruga: „Îmi ajunge acum, Doamne! Ia-mi sufletul, că nu sunt eu mai bun decât părinţii mei… Cu râvnă am râvnit pentru Domnul Dumnezeul Savaot, căci fiii lui Israel au părăsit legământul Tău, au dărâmat jertfelnicele Tale şi pe proorocii Tăi i-au ucis cu sabia, rămânând numai eu singur, dar caută să ia şi sufletul meu" (III Regi 19: 4 şi 10). Iona spunea: „Tu eşti Dumnezeu îndurat şi milostiv, îndelung-răbdător şi mult-milostiv şi Îţi pare rău de fărădelegi. Şi acum, Doamne, (când proorocia mea nu s-a împlinit şi eu am rămas ruşinat), ia sufletul meu de la mine, că mai bine este să mor decât să trăiesc" (Iona cap. 4).

Mai grăitoare este viaţa lui Iov: „El a deschis gura sa şi a blestemat ziua în care s-a născut şi noaptea care a zis: un prunc de parte bărbătească s-a zămislit. Ziua aceea să se facă întuneric… Bezna şi umbra morţii s-o cotropească, norii s-o învăluiască şi toate negurile s-o înspăimânte! Întunericul să cuprindă noaptea aceea şi să nu mai fie pusă în zilele omului şi în socoteala lunilor să nu mai intre. Să se întunece stelele revărsatului zorilor ei; să aştepte lumina şi nimic să nu vină şi să nu mai vadă genele aurorei. Pentru că n-a închis pântecele care m-a zămislit şi n-a ascuns durerea dinaintea ochilor mei. De ce n-am murit când eram în sânul mamei mele? Şi nu mi-am dat duhul ieşind din pântecele ei?… Căci acum aş sta culcat şi liniştit, aş dormi şi m-aş odihni. Acolo, cei nelegiuiţi se astâmpără şi cei împovăraţi se odihnesc… Mic şi mare acolo sunt totuna şi robul a scăpat de stăpânul său. Pentru ce dă Dumnezeu lumina vieţii celui nenorocit şi zile, celor cu sufletul amărât? Celor ce aşteaptă moartea şi ea nu vine şi care scormonesc după ea mai mult ca după o comoară; celor ce se bucură cu bucurie mare şi sunt plini de fericire, fiindcă au găsit un mormânt? PENTRU CE I S-A DAT OMULUI LUMINA, CALEA CARE spre cunoaşterea lui Dumnezeu ESTE ÎNCHISĂ ŞI PE CARE DUMNEZEU A ÎNCONJURAT-O CU ÎNTUNRIC?" (Iov, cap. 3). În destinele noastre, întotdeauna este ceva comun. S-a luptat Israel cu Dumnezeu, dar cine dintre noi nu se luptă? Întreaga lume, până acuma, chiar este îngropată în deznădejde, negăsind nicăieri o ieşire. Într-o luptă istovitoare, întreg pământul Îl

învinuieşte pe Dumnezeu de suferinţele tuturor oamenilor. Viaţa nu este un lucru simplu şi nu este uşor să pătrunzi în sensul profund al Existenţei.

Dor zadarnic, dor de taină,
Care-i, viaţă, al tău drum?
Ce puteri, sorţii cumpliţi

În genunchi te pun acum?
Ce putere duşmănoasă
M-a chemat din nefiinţă,
Duhu-mi l-a umplut de patimi,
Mintea mea, de necredinţă?

Aşa scria, plin de amărăciune, poetul, exprimând în esenţă acelaşi lucru ca şi mult pătimitorul Iov. Duhul nostru caută o vorbire directă cu El, Cu Cel „Care m-a chemat din nimic"; Cine mi-a tulburat liniştea de a nu fi şi m-a aruncat în această tragicomedie absurdă şi grotescă? Noi vrem să aflăm în cine se află neadevărul. Oare, în noi înşine sau în El, în Ziditorul? Nouă ni se pare că am fi venit în această lume împotriva voinţei noastre şi, poate, împotriva acordului nostru. Îşi aminteşte cineva dintre noi un astfel de moment, când a fost întrebat: vrei să te naşti întru această viaţă? Am avut, oare, posibilitatea să refuzăm acest dar? Suntem, oare, drepţi, când Îi atribuim această „nebunie" lui Dumnezeu? (cf. Iov, 1: 22).

Dar, iată, eu aud o altă voce: „Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii" (In. 8: 12). „Dacă însetează cineva, să vină la Mine şi să bea. Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura, râuri de apă vor curge din pântecele lui" (In. 7: 37-38). Cum ar fi cu putinţă să nu primesc cu credinţă această chemare a lui Hristos şi să nu mă lupt cu adevărat, pentru câştigarea Împărăţiei iubirii Tatălui, să merg pe drumul arătat de Hristos? Dacă nu ni s-a dat să facem ceva din nimic, atunci însăşi ideea de veşnicie nu se poate naşte în noi. Prezenţa acestei idei în noi ar fi cu neputinţă din punct de vedere ontologic. Urmărind cu atenţie curgerea realităţii înconjurătoare, noi observăm că orice trebuinţă reală are, în existenţa cosmică, posibilitatea de a fi satisfăcută, cu condiţia de a se găsi acces spre acest mijloc. În istoria progresului ştiinţific, multe din ideile ce păreau din cale afară de îndrăzneţe s-au înfăptuit acum, sub ochii noştri. De ce să mă îndoiesc de faptul că şi setea mea de nemurire fericită şi de unire veşnică cu Ziditorul, de asemenea, se va înfăptui?

Cât de radical se schimbă totul când, deodată, ni se deschide inima, pentru a primi chemarea lui Hristos. Fiecare clipă devine preţioasă, plină de un sens profund. Iar suferinţele şi bucuria se îmbină în chip minunat cu noua noastră jertfă. Scara care atinge cerul se află în faţa ochilor noştri. „De acum, nu-ţi va mai fi numele Iacov, ci Israel te vei numi, că te-ai luptat cu Dumnezeu şi cu oamenii şi ai ieşit biruitor. Şi a întrebat Iacob zicând: Spune-mi şi Tu Numele Tău! Iar Acela a zis: Pentru ce întrebi de Numele Meu? El e minunat! Şi l-a binecuvântat acolo." (Fac. 32: 28-29). Drumul spre o cunoaştere desăvârşită, încă nu ni s-a descoperit, dar străvederea lui deja ni s-a dat. Ea se va adânci în conştiinţa proorocilor şi se vor spune cuvinte înflăcărate despre Cuvântul Cel din Veşnicie al Tatălui Care va veni şi despre Lumina desăvârşită, întru care nu este niciun întuneric. Care ni Se va arăta nouă în toată puterea Sa.

Lupta cu Dumnezeu este riscantă şi poate duce la pieire, dar ea ne poate întări, pentru a birui „omul cel vechi”, schilodit de mândria luciferică. Să bruim prin „smerenie”: „… şi pe oameni, îi vei birui”. Cum? Prin smerenie. „Şi Iacov a zis: Dumnezeul tatălui meu Avraam şi Dumnezeul tatălui meu Isaac… izbăveşte-mă din mâna fratelui meu, din mâna lui Isav, căci mă tem de el, ca nu cumva să vină şi să mă oamoare pe mine şi pe aceste mame cu copii” (Fac. 32: 9 şi 11). „Atunci, ridicându-şi ochii, Iacov a văzut pe Isav, fratele său, venind cu cei patru sute de oameni; şi apropiindu-se de fratele său, i s-a închinat de şapte ori până la pământ. Isav însă a alergat în întâmpinarea lui şi l-a îmbrăţişat şi, căprinzându-l grumazul, l-a sărutat şi au plâns amândoi.” (Fac. 33: 1-4). S-a luminat Isav, care îl ura pe Iacov, din pricină că i-a răpit binecuvântarea părintească ce îi aparţinea. În persoana lui Iacov-Israel, ni se zugrăveşte chipul pocăinţei smerite. Criza morală ce domneşte în toată lumea nu este, oare, o pregătire pentru o nouă şi mare renaştere? Ceea ce se petrece astăzi în sufletele unor anumiţi oameni este cu putinţă să se petreacă într-o mare mulţime de suflete şi lucrul acesta poate să vină ca un puternic potop, ca un fulger orbitor în miez de noapte. Această frântură dată nouă poate şi trebuie să devină perioada în care să ne însuşim existenţa în toate dimensiunile ei. Toate suferinţele noastre pot deveni, în lumina acestei nădejdi, în faţa noastră, priveliştea unui tablou măreţ. „Ziua zilei spune cuvânt şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă” (Ps. 18: 2), dacă sunt petrecute într-o rugăciune ce depăşeşte hotarele universului… începutul acestei rugăciuni se găseşte la marginea cerurilor şi mişcarea ei, până la marginea lor, şi nimic nu se ascunde de căldura ei. Ea ne încălzeşte şi ne înveseleşte. Ea este un canal prin care ne vine, de Sus, Revelaţia.

„Fie Numele Dumnezeului nostru binecuvântat de acum şi până în veac.”

Succesiunea descoperirii lui Dumnezeu, prezentată în Sfânta Scriptură, coincide într-o măsură apreciabilă cu procesul progresului nostru personal – noi creştem în cunoaştere asemenea protopărinţilor şi părinţilor noştri. La început, oamenii pricep sensul noţiunii de Fiinţă Înaltă. Apoi, noi şi noi atribute devin cunoscute duhului omenesc; şi, astfel, vine ora înfricoşatului cuvânt sinaitic „EU SUNT” (Ieş. 3: 14). În următoarele secole, li se va adânci experienţa şi înţelesul, cu toate că nu se va atinge desăvârşirea până ce nu va veni Cel Aşteptat.

Cel Care, în esenţa Sa, este mai presus decât tot numele Se descoperă celor zidiţi „după chip”, fiinţelor raţionale, printr-o mulţime de nume: Cel Veşnic, Atotştiutor, Atotputernic, Atotţiitor, Lumină, Viaţă, Frumuseţe, Înţelepciune, Bunătate, Adevăr, Iubire, Cel Drept, Mântuitor, Sfânt şi altele. În fiecare şi prin fiecare din ele, noi încercăm o atingere de noi a lui Dumnezeu Cel Unul şi, în virtutea indivizibilităţii Lui, noi Îl vrem întreg. Aşa este cuviincios să gândim. Dar nici unul din aceste Nume nu ne oferă plinătatea înţelepciunii despre felul cum este El. Fiinţa lui Dumnezeu, în esenţa ei, depăşeşte toate aceste Nume. Acum douăzeci de veacuri a venit El. Acela pe Care L-au aşteptat popoarele, Cuvântul Tatălui. Fiind deasupra lumii în esenţa Sa, Ziditorul firii noastre a luat chip de rob, făcându-Se asemenea oamenilor şi la înfăţişare aflându-Se ca un om” (Filip 2: 7). Cuvântul Cel fără de început al Tatălui S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi (In. 1: 14). Revelaţia ne-a adus nouă un Nume nou: IISUS, Mântuitorul sau DUMNEZEU-MÂNTUITORUL. Marea Lumină a intrat în viaţa lumii. A venit o nouă epocă. Sfântă a fost istoria de la Adam până la Moise; sfântă, sfinţită din clipa Revelaţiei sinaitice şi cu atât mai sfinţită în momentul venirii lui Hristos.

Şi mai înainte de aceasta au fost idei despre un Dumnezeu Mântuitor, dar cu alt conţinut, în altă dimensiune şi cu o nemăsurat de mică concretizare. „Poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare şi celor ce şedeau în latura şi în umbra morţii, lumină le-a răsărit” (Mt. 4: 16).

Înainte de toate, numele *Iisus* ne descoperă sensul sau ţelul venirii lui Dumnezeu în trup „pentru mântuirea noastră”. Luarea de către Dumnezeu a firii noastre indică posibilitatea că şi noi putem deveni fiii lui Dumnezeu. *Starea noastră de fii unită în împărtăşirea noastră de existenţa dumnezeiască*: „căci în El locuieşte, trupeşte, toată plinătatea dumnezeirii” (Col. 2: 9). După Înălţare, El a şezut de-a dreapta Tatălui şi ca Fiu al Omului. Iată ce spune El Însuşi: „Şi slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem; Eu întru ei şi Tu întru Mine, ca ei să fie desăvârşiţi întru unime şi să cunoască lumea că în ea M -ai trimis şi că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine. Părinte, voiesc ca unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine şi aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii… Şi le-am făcut cunoscut Numele Tău şi-L voi face cunoscut, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei şi Eu în ei.” (In. 17: 22 -26).

Mintea noastră amuţeşte de uimire în faţa acestei taine: Ziditorul S-a îmbrăcat cu haina făpturii; Cel Veşnic şi Nevăzut a primit asupră-I chipul de existenţă vremelnică şi schimbătoare; Duhul, stând departe de orice gând, S-a făcut trup, pentru a-L putea noi pipăi cu mâinile, să-L privim cu ochii noştri trupeşti; Cel Nepătimitor Se supune suferinţelor. Viaţa cea fără de început Se leagă pe Sine cu moartea.

Gândirea filosofică nu poate să se armonizeze cu predica evanghelică: pentru ea, aceasta este nebunie. *Absolutul filosofilor nu a primit îngăduinţă de la creaturile lui să se înjosească pe sine chiar până la a lua chip de rob. (Cf. Filip. 2: 7). Absolutul plăsmuit de ei, în esenţă, este nefiinţă în adevăratul sens al acestui cuvânt*. Până la venirea lui Hristos, au fost minţi care au creat teorii atrăgătoare despre un astfel de absolut abstract şi pentru noi nu este o noutate apariţia în zilele noastre a unor astfel de tendinţe. Din păcate, mulţi oameni devin jertfa unor astfel de tendinţe. Marele Pavel, în legătură cu aceasta, a cântat un imn genial: „Căci scris este: Pierde-voi înţelepciunea înţelepţilor şi ştiinţa celor învăţaţi o voi nimici… a binevoit Dumnezeu să mântuiască pe cei ce cred prin nebunia propovăduirii. Fiindcă şi iudeii cer semne, iar elinii caută înţelepciune. Însă noi propovăduim pe Hristos Cel Răstignit: pentru iudei sminteală, pentru neamuri, nebunie. Dar pentru cei chemaţi, şi iudei şi elini: pe Hristos, puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu. Pentru că fapta lui Dumnezeu, socotită de către oameni nebunie, este mai înţeleaptă decât înţelepciunea lor şi ceea ce pare ca slăbiciune a lui Dumnezeu e mai puternică decât tăria oamenilor.” (I Cor. 1: 19-25).

„Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi” (In 1: 14). Noi nu realizăm cum este cu putinţă acest lucru, dar nu ne îndoim de faptul că Cel Ce a zidit firea noastră a putut să şi-o însuşească în Ipostasul Său. El nu Şi-a însuşit un nou şi un alt Ipostas omenesc, ci, petrecând în Ipostasul Cel din veci al lui Dumnezeu, El a unit în Sine natura dumnezeiască cu natura creată. El ne-a arătat desăvârşirea Tatălui în trup şi, cu o putere deosebită, ne-a arătat comuniunea lui Dumnezeu cu Omul.

Hristos ne-a adus cunoaşterea Sfintei Treimi – a Tatălui şi a Fiului, şi a Sfântului Duh. Moise, prin Numele IAHVE – EU SUNT, înţelegea o unică Persoană. Cuvântul şi Duhul erau

pentru el energiile unei unice Fiinţe. Nouă ni s-a descoperit că şi Logosul, şi Duhul sunt Ipostase egale Tatălui. Dumnezeu este unic în esenţa Sa, multiplu în Ipostase. Chipul Acestui Dumnezeu: o unică natură omenească într-o multitudine de ipostase.

Numele „EU SUNT", în virtutea unităţii lui Dumnezeu, este propriu pentru toată Treimea şi pentru fiecare Ipostas în parte. Ca multe alte Nume, şi acesta poate şi trebuie să fie înţeles şi ca Nume comun, şi ca Nume propriu. Fiecărei Persoane. Precum Numele „Domnul" se referă la toate Cele trei Persoane şi împreună slujeşte ca Nume propriu pentru „Fiecare" din Cele trei Persoane, tot aşa este cu putinţă să vorbim şi despre Numele Iisus, adică Dumnezeu Mântuitorul. Dar, în rugăciune, noi folosim Numele Iisus numai ca nume propriu al lui Hristos, Cea de a doua Persoană a Sfintei Treimi. În vechime, cunoaşterea Dumnezeirii se dădea duhului omenesc numai prin Nume, care descopereau, în principal, atributele Dumnezeieşti: puterea, omniprezenţa, atotştiinţa, slava şi altele. Numele de „IAHVE", Moise l-a primit ca pe un Nume propriu. Prin întruparea Cuvântului Tatălui, noi venim în atingere cu Dumnezeu într-o asemenea formă, într-o asemenea plinătate, încât nu mai aşteptăm alte împliniri, ci avem nevoie doar să luptăm pentru împlinirea poruncilor Lui, spre a primi darul şi dimensiunile lui autentice. El a trăit cu noi, în condiţiile căderii noastre. El ne-a vorbit în limba noastră; El S-a pogorât la noi, că L-am putut pipăi; El ni L-a arătat pe Tatăl Cel nevăzut într-o lumină văzută. El ne-a descoperit nouă toate legăturile dintre Dumnezeu şi om. Mântuirea adusă nouă are un caracter excepţional de concret. Predica Şi-a început-o cu chemarea: „Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat Împărăţia Cerurilor" (Mt. 4: 17). În această predică, noi descoperim continuarea convorbirii lui Dumnezeu cu Adam în rai (Fac. 3: 8).

Mare este Numele „EU SUNT", MARE ESTE Numele Sfintei Treimi, tot atât de mare este şi NUMELE IISUS. Despre Numele Lui, se pot spune multe. Este nesecat, prin conţinutul său; el aparţine Celui Căruia orice fiinţă Îi este îndatorată prin existenţă: „Toate prin El s-au făcut; şi fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut, întru El era viaţă şi viaţa era lumina oamenilor." El era „dintru început", adică El este principiul întregului univers. În viaţa lăuntrică a Treimii, El este îndreptat spre Tatăl, în actul creaţiei; însă Acelaşi Logos S-a îndreptat către cei zidiţi după chipul Său.

Numele Iisus şi ca sens-cunoaştere, şi ca „energie" a lui Dumnezeu, în relaţia cu lumea, şi ca Nume propriu, este legat ontologic cu El. *Numele este o realitate duhovnicească*. Partea lui sonoră poate să se unească cu realitatea lui, dar nu în mod obligatoriu. Ca sonoritate, el s-a dat multor muritori. Când însă ne rugăm, noi îl rostim cu un alt conţinut, cu o altă orientare a duhului nostru. *El este un pod între noi şi Dumnezeu, este un canal prin care pătrund în noi torentele puterii dumnezeieşti.* Venit de la Duhul Sfânt, el este sfânt şi ne sfinţeşte şi pe noi prin chemarea lui. *Cu acest Nume şi prin el, rugăciunea capătă o oarecare palpabilitate, el ne uneşte cu Dumnezeu. În el, în acest Nume, este prezent Dumnezeu, ca într-un vas, ca într-o vază preţioasă, plină cu bună mireasmă.* Prin el, lumea cea de sus devine palpabilă, imanentă. Ca o energie dumnezeiască, ea izvorăşte din esenţa Dumnezeirii şi este dumnezeiască prin sine însăşi.

Când ne rugăm cu conştiinţa celor expuse mai sus, rugăciunea devine înfricoşătoare şi, în acelaşi timp, un act solemn. În vechime, s-a dat o poruncă: „Să nu iei Numele lui Dumnezeu în deşert. Domnul nu va lăsa nepedepsit pe cel ce va lua Numele Lui în deşert" (Ieş. 20: 7). Legat de această poruncă şi o făgăduinţă: „să cereţi la Dumnezeu în Numele Meu" (Ioan 14: 13-14; 15: 16; 16: 23-24, 26). Rugăciunea lui Iisus, prin venirea lui Hristos, într-un sens şi mai

profund şi noi ar trebui să ne infiorăm, iar aceasta se petrece cu mulţi monahi care pronunţă Numele cel Sfânt al lui Iisus. În acest sens, ar fi o obrăznicie să spun că şi eu aş fi putut fi martor viu al faptului că vrednica chemare a acestui Nume produce prezenţa Dumnezeului Celui Veşnic, Care umple întreaga noastră fiinţă, duce mintea noastră în alte sfere, ne comunică o energie deosebită a noii vieţi. Lumina dumnezeiască, despre care nu este uşor să vorbeşti, vine prin acest Nume.

Noi ştim că nu numai Numele Iisus, dar şi toate celelalte Nume, descoperite nouă de Sus, sunt legate ontologic de Dumnezeu. Noi ştim aceasta din experienţa Bisericii. Toate tainele se săvârşesc în Biserica noastră prin chemarea Numelor Dumnezeieşti şi, înainte de toate, al Sfintei Treimi: al Tatălui şi al Fiului, şi al Sfântului Duh. *Toate slujbele dumnezeieşti sunt întemeiate pe chemarea Numelor Dumnezeieşti. Noi nu le considerăm fenomene sonore ale unei puteri magice, ci, fiind rostite într-o adevărată mărturisire de credinţă, într-o stare de frică dumnezeiască, evlavie şi iubire, noi, într-adevăr, Îl avem pe Dumnezeu dimpreună cu Numele Lui.* Multe generaţii de preoţi au păstrat cunoaşterea despre puterea Numelui lui Dumnezeu şi au săvârşit Sfintele Taine cu o adâncă conştiinţă a prezenţei lui Dumnezeu. Lor, li s-a descoperit taina slujirii Dumnezeieştii Liturghii. Ei nu s-au îndoit niciodată că Trupul şi Sângele lui Hristos se găsesc în faţa lor într-o realitate autentică.

Uitarea caracterului ontologic al Numelor Dumnezeieşti, absenţa experienţei în rugăciune şi în săvârşirea Sfintelor Taine au pustiit viaţa multora. Pentru ei, rugăciunea şi Tainele pierd realitatea lor veşnică. Liturghia, dintr-un act Dumnezeiesc, devine o simplă amintire psihologică sau mintală. Mulţi merg până într-acolo, încât socotesc rugăciunea o pierdere de timp inutilă, mai ales dacă, prin rugăciune, nu li s-au împlinit cele cerute în legătură cu nevoile vieţii de zi cu zi… Dar *unirea cu Dumnezeu a fiinţei noastre nu este, oare, cea mai mare minune a existenţei noastre? Aceasta este „partea cea bună”, care nu se va lua de la noi prin moarte. Faptul învierii noastre în Dumnezeu – iată ce trebuie să stea în centrul atenţiei noastre, ca ultima raţiune a existenţei noastre în lume.* Iubirea faţă de Hristos, care plineşte tot omul, schimbă în mod radical viaţa noastră. El, Dumnezeu-Omul, a unit în Sine Însuşi aceste două entităţi şi, prin El, noi avem acces la Tatăl. Putem, oare, dori mai mult?

Cei care L-au iubit pe Hristos şi Numele Lui se desfată citind Evanghelia şi, în general, Sfânta Scriptură. Numele Dumnezeieşti, care emană Sens şi Lumină, atrag duhul omului şi el nu poate să se mai pasioneze de nimic altceva. Cu o înaltă inspiraţie, ne vorbeşte Petru: „Nu este sub cer niciun alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi.” Sau: „Argint şi aur nu am; dar ce am, aceea îţi dau. În numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală-te şi umblă” (F. Ap. 4: 12; 3: 6). În altă împrejurare, Apostolii au ridicat glasul către Dumnezeu şi au spus: „Stăpâne, Dumnezeule, Tu, Care ai făcut cerul şi pământul, şi marea, şi toate cele ce sunt în ele… pentru ce s-au întărâtat neamurile şi popoarele au cugetat cele deşarte? Căci asupra Sfântului Tău Fiu, Iisus, s-au adunat laolaltă cu adevărat în cetatea aceasta şi Irod, şi Ponţiu Pilat cu păgânii şi cu popoarele lui Israel. Ci dă robilor Tăi să grăiască cuvântul Tău cu toată îndrăzneala, întinzând dreapta Ta spre vindecare şi săvârşind semne şi minuni, prin numele Sfântului Tău Fiu, Iisus. Şi pe când se rugau astfel, s-a cutremurat locul în care erau adunaţi şi s-au umplut toţi de Duhul Sfânt şi grăiau cu îndrăzneală cuvântul lui Dumnezeu” (F. Ap. 4: 24-33).

Astfel, toată Sfânta Scriptură, de la început până la sfârşit, este plină de mărturii despre Dumnezeu, prin Numele Lui. Şi duhul nostru nu încetează a se îndulci la întâlnirea cu sfintele cuvinte, şi sufletul binecuvintează pe Dumnezeu, Care ne-a dat nouă acest dar nepreţuit.

Omul se dezvoltă lent în sfera cunoaşterii de Dumnezeu. Trec ani şi ani până ce în conştiinţa noastră se deschide măreţul tablou al Existenţei: facerea lumii cu puterile şi fenomenele ei cosmice şi facerea omului, când „Domnul Dumnezeu... a suflat în faţa lui suflare de viaţă” (Fac. 2: 7). *Omul este un principiu de legătură între Dumnezeu şi restul ziditi, deoarece, în el, are loc întâlnirea energiilor cosmice create cu cele necreate.* Orice energie care izvorăşte din Dumnezeu, din Esenţa Lui, este numită de teologi „dumnezeire”. Cu toate acestea, esenţa nu se comunică oamenilor, dar viaţa dumnezeiască se uneşte cu omul prin puterea acţiunii Dumnezeieşti. Actul îndumnezeirii se săvârşeşte prin harul necreat. Cel mai viu exemplu în acest sens, în Noul Testament, este descoperirea Taborică: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit”. Şi lumina, şi Glasul, şi una şi alta, sunt neîţelese, ambele erau dummnezeire.

Noi trebuie să ne învăţăm a deosebi energiile după originea lor; incapacitatea de a lămuri această problemă va încetini procesul creşterii noastre în Duhul.

Nu este de prisos să subliniez că *în rugăciunea Numelui lui Iisus nu este nimic automat sau magic. Dacă noi nu ne vom strădui să păzim poruncile Lui, atunci zadarnică va fi chemarea Numelui.* El Însuşi a spus: „Mulţi Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în Numele Tău am proorocit şi nu în Numele Tău am scos demoni, şi nu în Numele Tău multe minuni am făcut? Şi atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtaţi-vă de la Mine cei ce lucraţi fărădelegea.” (Mt. 7: 22-23). Este important ca noi să ne asemănăm lui Moise, care şi-a dus sarcina cu răbdare, parcă văzând pe Cel nevăzut (Cf. Evr. 11: 27) şi să-L chemăm pe El cu conştiinţa legăturii ontologice a Numelui cu Cel Numit, cu Persoana lui Hristos. Iubirea faţă de El va creşte şi se va desăvârşi pe măsură ce se înmulţeşte şi se adânceşte cunoaşterea noastră despre viaţa Dumnezeului preaiubit. Când iubim pe cineva omeneşte, atunci noi, cu un simţământ plăcut, rostim numele persoanei iubite şi nu obosim repetându-l. Aşa trebuie să se întâmple cu Numele Domnului. Când persoana iubită de noi îşi dezvăluie, din ce în ce mai mult, darurile sale, atunci creşte şi preţuirea noastră pentru ea şi privim la noile ei trăsături cu multă bucurie. Aşa se întâmplă cu Numele lui Iisus Hristos. Noi descoperim cu un interes captivant, în Numele Lui, noi taine ale căilor Dumnezeieşti şi noi înşine devenim purtătorii acelei realităţi care se găseşte în Nume. Prin această cunoaştere vie, noi ne împărtăşim cu veşnicia: „Şi aceasta este viaţa veşnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis.” (In. 17: 3).

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta.

Numele *Iisus* ne-a fost dat de Sus, prin Revelaţie. El vine din sfera Dumnezeirii veşnice şi nicicum nu poate fi o născocire a raţiunii pământeşti, cu toate că este exprimat printr-un cuvânt creat. Revelaţia este un act, o energie Dumnezeiască şi aparţine unui alt plan, şi transcende energiile cosmice. În slava sa cea mai presus de lume, Numele *Iisus* este meta-cosmic. *Când pronunţăm acest Nume, Hristos, chemându-L să comunice cu noi, atunci El, Cel Ce plineşte toate, ne ascultă şi noi intrăm într-o legătură vie cu El. Fiind Cuvântul Cel veşnic al Tatălui, El petrece în noi o unitate inseparabilă cu Dumnezeu-Tatăl, prin Cuvântul Său, întru în*

comuniune cu noi. Hristos, Unul-Născut, Fiul Cel veşnic al Tatălui, ne spune: „Nimeni nu vine la Tatăl Meu, decât prin Mine” (In. 14: 6). Numele *Iisus* înseamnă Dumnezeu-Mântuitorul şi poate fi atribuit şi Sfintei Treimi, atribuire posibilă pentru fiecare Ipostas în parte. Dar, în rugăciunea noastră, Numele *Iisus* se întrebuinţează doar ca Nume propriu al Dumnezeu-Omului şi mintea noastră se îndreaptă cu atenţie spre El. În el, locuieşte trupeşte toată plinătatea Dumnezeirii, spune Apostolul Pavel (Col. 2: 9). În El, nu este numai Dumnezeu, dar şi întregul neam omenesc.

Rugându-ne în Numele lui Iisus Hristos, noi ne plasăm în fata deplinătăţii absolute – şi a Primei Firiţe Necreate, şi a firiţei create. Pentru a intra în sfera acestei plinătăţi a Firiţei, noi trebuie să L sălăşluim în noi, pentru ca viaţa Lui să devină şi a noastră, prin chemarea Numelui Lui, potrivit făgăduinţei: „Cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El” (I Cor. 6: 17).

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul.

Eu m-am oprit asupra înţelegerii dogmatice a rugăciunii lui Iisus, pentru că, în ultimele decenii, mi-a fost dat de multe ori să întâlnesc opinii denaturate în legătură cu practicarea acestei rugăciuni. Inadmisibilă, în special, este confundarea ei cu yoga, cu budismul şi chiar cu meditaţia transcedentală, şi altele. Deosebirea radicală a tuturor acestor devieri de la creştinism constă în faptul că, la baza vieţii noastre, se găseşte Revelaţia despre Dumnezeul PERSONAL: EU SUNT. Toate celelalte drumuri abat mintea omului de la relaţiile reciproce între Dumnezeu şi cei ce se roagă Lui în sfera absolutului transpersonal şi abstract, în ascetica impersonală.

Meditaţia, ca abatere a minţii noastre de la orice fel de imagini, poate să ne dea o senzaţie de liniştire, de pace, de ieşire din condiţiile timpului şi spaţiului, dar în ea lipseşte prezenţa conştientă a Dumnezeului personal; în ea, nu este o rugăciune autentică, adică faţă către Faţă. Astfel, cel atras de meditaţie trebuie să se mulţumească cu rezultate psihice, asemănătoare experimentelor – şi ce poate fi mai rău decât aceasta? Perceperea lui Dumnezeu Celui Viu, Absolut şi Personal rămâne pentru el străină. Nu arareori, sunt nebuneşti încercările ca, într-un temen scurt, să se dobândească „conştiinţa cosmică” şi chiar să ai experienţa comunicării nemijlocite cu Supra-Personalul Absolut. Printr-un astfel de procedeu, ascetica se transformă într-o cale de abatere de la Dumnezeu. Învăţătura evanghelică ne vorbeşte nu numai despre Dumnezeul Personal, dar şi despre o nemurire personală a celor mântuiţi. Aceasta se obţine prin biruinţa asupra lumii patimilor. Este o sarcină măreaţă, dar Domnul a spus: „Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea” şi cunoaştem că nu a fost uşoară această biruinţă. Şi Hristos, din nou, ne învaţă: „Intraţi prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta şi lată este calea care duce la pieire; şi mulţi sunt cei care o află. Feriţi-vă de prorocii mincinoşi!” (Mt. 7: 13-15). În ce constă pieirea? În aceea că oamenii părăsesc pe Dumnezeul Cel Viu Care ni Se descoperă nouă, năzuind către acel „nimic” din care sunt chemaţi la viaţă, pentru a li se dărui fericirea nemuritoare în forma înfierii de către Dumnezeu, prin sălăşluirea în ei a lui Dumnezeu Cel în Sfânta Treime.

Pentru a crede în Hristos, trebuie fie să ai nevinovăţia copiilor: „De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor” (Mt. 18: 3), fie să te asemeni cu Pavel în cutezanţa sa nebunească: „Noi suntem nebuni pentru Hristos, voi, însă, înţelepţi întru Hristos. Voi sunteţi întru slavă, iar noi întu necinste. Am ajuns ca gunoiul lumii, ca măturătura tuturor până astăzi” (I Cor. 4: 10-13). Şi cu toate acestea: „Nimeni nu poate pune altă temelie decât cea pusă, care este Iisus Hristos” (I Cor. 3: 11).

Conştiinţa cosmică în experienţa creştină se dă într-o rugăciune asemenea rugăciunii Domnului din Grădina Ghetsimani şi nu în mod filosofic transcedental. „El le-a spus lor că aşa este scris şi aşa trebuie să pătimească Hristos; şi să învieze din morţi a treia zi. Şi să se propovăduiască în Numele Său pocăinţa spre iertarea păcatelor, la toate neaamurile, începând de la Ierusalim. Voi sunteţi martorii acestora. „Şi, iată, Eu trimit peste voi făgăduinţa Tatălui Meu. Voi însă şedeţi în cetate, până ce vă veţi îmbrăca cu putere de Sus" (Lc. 24: 46 -49).

Modul de practicare a rugăciunii

În capitolul de faţă, mă voi strădui să expun, cât mai succint, cele mai importante momente ale marii culturi a inimii şi cele mai sănătoase sfaturi pentru această lucrare cu care eu m-am confruntat la Sfântul Munte.

Mulţi ani la rând, monahii pronunţă rugăciunea cu buzele, necăutând alte mijloace de a uni mintea cu inima. *Atenţia lor este îndreptată la faptul de a armoniza viaţa lor cotidiană cu poruncile lui Hristos.* Experienţa de veacuri a acestei asceze a demonstrat că mintea se uneşte cu inima cu ajutorul lui Dumnezeu, atunci când monahul parcurge o experienţă solidă de ascultare şi înfrânare, când mintea lui, inima şi însuşi trupul „omului vechi" se eliberează într-o măsură suficientă din puterea păcatului.

Cu toate acestea – şi în trecut, şi în timpul de faţă – părinţii îşi îngăduie să recurgă la o metodă tehnică de aducere a minţii în inimă. Pentru aceasta, monahul, dând trupului o poziţie comodă şi aplecând capul spre piept, rosteşte în minte rugăciunea, inspirând liniştit aerul cu cuvintele: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu" şi apoi, expirând, termină rugăciunea cu cuvintele: „miluieşte-mă pe mine, păcătosul". În timpul inspirării, atenţia minţii, la început, urmează mişcarea aerului şi se opreşte în partea superioară a inimii. Procedând astfel, peste un oarecare timp, atenţia se poate păstra neîmprăştiată şi mintea se aşază alături de inimă sau chiar intră înăuntru. Experienţa arată că acest procedeu dă minţii putinţa de a vedea nu numai inima fizică, ci şi ceea ce se petrece în ea, ce senrimente se nasc în ea, ce imagini se apropie din afară. O astfel de practică duce la aceea că monahul îşi va înţelege inima şi va petrece cu atenţia minţii în ea, în inimă, deja nemaiapelând la tehnica „psiho-somatică".

Procedeul tehnic poate ajuta unui începător să găsească locul unde trebuie să stea cu atenţia minţii în timpul rugăciunii şi, în general, în tot timpul şi în restul timpului. Cu toate ac estea, printr-un astfel de procedeu, nu se obţine adevărata rugăciune. Ea nu vine decât prin *credinţă* şi *pocăinţă*, care sunt *unicul temei al rugăciunii autentice*. Pericolul tehnicii psihice, aşa cum arată experienţa îndelungată, constă în aceea că mulţi oameni dau prea mare importanţă tehnicii înseşi. Pentru a evita o deformaţie dăunătoare vieţii duhovniceşti a celui ce se roagă, pentru sihaştrii începători, din timpuri străvechi, se recomandă o altă formă, considerabil mai înceată, şi anume: *concentrarea atenţiei la Numele lui Iisus Hristos şi la cuvintele rugăciunii. Când întristarea pentru păcate atinge un nivel corespunzător, atunci mintea, în mod firesc, se uneşte cu inima.*

Formula completă a rugăciunii este: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Începătorilor, li se propune această formulă. În prima parte a rugăciunii, noi mărturisim pe Hristos-Dumnezeu, Care S-a întrupat pentru a noastră mântuire. În partea a doua, recunoaştem, cu părere de rău, căderea noastră, păcătoşenia noastră şi dorinţa de mântuire. Unirea mărturisirii dogmatice cu pocăinţa face rugăciunea mai deplină în conţinutul ei pozitiv.

Este posibil să stabilim o oarecare succesiune în procesul dezvoltării acestei rugăciuni:

1. Rugăciunea buzelor – când noi rostim rugăciunea cu buzele, concentrându-ne atenţia la Nume şi la cuvinte.

2. Rugaciunea minţii – când noi nu mişcăm buzele, dar rostim, în minte, Numele lui Iisus Hristos şi celelalte cuvinte.

3. Rugăciunea minţii şi a inimii – când mintea şi inima sunt unite în acţiunea lor, atenţia se află înlăuntrul inimii şi rugăciunea se rosteşte acolo.

4. Rugăciunea mişcătoare de sine – când rugăciunea s-a întărit în inimă şi – fără un efort deosebit – ea se rosteşte înăuntrul inimii, atrăgând acolo atenţia.

5. Rugăciunea de binecuvântare – când rugăciunea lucrează ca o flacără gingaşă înlăuntrul nostru, ca o inspiraţie de Sus, care desfată inima prin perceperea iubirii Dumnezeieşti şi încântă mintea în contemplare duhovnicească. Uneori, se uneşte cu vederea luminii.

Ridicarea treptată în rugăciune este mai veridică. Cei care păşesc pe tărâmul luptei pentru rugăciune sunt sfătuiţi, cu insistenţă, să înceapă cu rugăciunea buzelor, până când este însuşită de trupul nostru prin limbă, inimă, creier. Durata acestei perioade diferă la fiecare. *Cu cât este mai adâncă pocăinţa, cu atât mai scurt este drumul.*

Practicarea rugăciunii minţii poate fi, pentru un timp, legată de tehnica psihi-somatică, adică: să aibă un caracter ritmic sau neritmic al rostirii rugăciunii cu mintea, prin mijlocirea inspiraţiei, la prima parte – şi a expiraţiei, în a doua parte, cum este descris mai sus. Aceasta poate fi folositoare dacă nu se pierde din vedere că fiecare chemare a numelui lui Hristos trebuie să fie nedespărţită de El, de Persoana Lui, de Persoana lui Dumnezeu. Altfel, rugăciunea se transformă într-un exerciţiu tehnic şi devine păcat împotriva poruncii: „Să nu iei Numele Domnului Dumnezeului tău în deşert” (Ieş. 20: 7; Deut. 5: 11).

Când atenţia minţii se aşază în inimă, atunci este cu putinţă un deplin control asupra a ceea ce se petrece în inimă şi lupta cu patimile primeşte un caracter conştient. Cel ce se roagă vede duşmanii care se apropie din afară şi îi poate alunga cu puterea Numelui lui Hristos. Printr-o astfel de osteneală, inima se rafinează şi devine clarvăzătoare – în mod intuitiv, cunoaşte starea acelei persoane pentru care se face rugăciunea.

În felul acesta, se face trecerea de la rugăciunea minţii la cea cu mintea şi inima, după care se dăruieşte rugăciunea de sineşi mişcătoare. Noi ne străduim *să stăm înaintea lui Dumnezeu în unitatea şi în integritatea fiinţei noastre. Chemarea cu frică de Dumnezeu a Numelui Mântuitorului, unită cu străduinţa continuă de a trăi în acord cu poruncile, duce treptat la fericita unire a tuturor puterilor noastre, mai înainte zdrobite de cădere.* În această minunată, dar dureroasă muncă, nu trebuie să ne grăbim niciodată. Dumnezeu nu ne violează viaţa, dar şi nouă ne este cu neputinţă să-L constrângem să facă ceva cu sila. Ceea ce se obţine din încordarea voinţei prin psihotehnică nu se menţine multă vreme şi, ceea ce este mai importat, nu uneşte duhul nostru cu Duhul lui Dumnezeu Celui Viu.

În condiţiile lumii contemporane, această rugăciune necesită o bărbăţie supraomenească, deoarece îi stă împotrivă totalitatea energiilor cosmice. A rezista într-o rugăciune neîmprăştiată înseamnă biruinţă asupra tuturor nivelelor de existenţă naturală. Acest drum este spinos şi îndelungat, dar vine clipa când raza Luminii Dumnezeieşti va tăia întunericul şi va face o gaură prin care noi vom vedea izvorul acestei lumini. Atunci, rugăciunea lui Iisus primeşte dimensiuni cosmice şi metacosmice.

„Deprinde-te cu dreapta credinţă, căci deprinderea trupească la puţin foloseşte, dar dreapta credinţă spre toate este de folos, având făgăduinţa vieţii de acum şi a celei ce va să vină. Vrednic de credinţă este acest cuvânt şi, vrednic de toată primirea. Fiindcă, pentru aceasta ne şi ostenim şi suntem ocărâţi, şi ne luptăm, căci ne-am pus nădejdea în Dumnezeul Cel Viu, Care este Mântuitorul tuturor oamenilor, mai ales al credincioşilor.” (I Tim. 4: 7-11). Urmarea acestei învăţături a Apostolului ne conduce pe calea cea mai adevărată către cele căutate. Nu ne gândim la mijloacele tehnice, pentru a dobândi îndumnezeirea, ci credem că Dumnezeu a venit pe pământ şi ne-a descoperit taina păcatului, şi ne-a dat darul pocăinţei, pentru care ne rugăm: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul”, cu nădejdea iertării şi împăcării în Numele Lui. Cuvintele „miluieşte-mă pe mine, păcătosul”, nu le părăsim toată viaţa. *Biruinţa deplină asupra păcatului nu este posibilă decât prin sălăşluirea în noi a lui Dumnezeu Însuşi*, ceea ce înseamnă îndumnezeirea noastră, în virtutea căreia, devine cu putinţă contemplarea nemijlocită a lui Dumnezeu „aşa cum este El”. Plinătatea desăvârşirii creştine în hotarele pământeşti nu este posibilă. Sfântul Ioan Teologul scrie: „Pe Dumnezeu, nimeni nu L-a văzut vreodată. Fiul Cel Unul Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (In. 1: 18). Şi el afirmă că, în veacul ce va să fie, se va desăvârşi îndumnezeirea noastră, pentru că: „Il vom vedea aşa cum este” (I In. 3: 2). „Şi oricine şi-a pus nădejdea în El, acesta se curăţeşte pe sine, aşa cum Acela curat este. Oricine rămâne în El nu păcătuieşte. Oricine păcătuieşte nu L-a văzut, nici nu L-a cunoscut.” (I In. 3: 3, 6). Este folositor să asimilăm conţinutul acestei epistole, pentru ca chemarea Numelui lui Iisus să devină eficientă, mântuitoare pentru noi: „să trecem de la moarte la viaţă”(In. 3: 14), „pentru ca să ne îmbrăcăm cu putere de sus” (Cf. Lc. 24: 49).

Una dintre cele mai minunate cărţi ale părinţilor asceţi este „Scara” lui Ioan Sinaitul. Această carte este citită de monahii începători şi este un corectiv autoritar pentru cei „desăvârşiţi”. (Este, cred, de prisos să spun că pe pământ desăvârşirea nu este niciodată deplină). Aşa se întâmplă şi cu Rugăciunea lui Iisus. Cu ea, se roagă, lucrând orice, oamenii simpli şi cucernici; cu ea, se suplinesc slujbele religioase; pe ea, o rostesc „cu mintea” monahii aflându-se în biserică la sfintele slujbe; ea este ocupaţia de căpetenie a monahilor la chilii şi a pustnicilor isihaşti.

Lucrarea acestei rugăciuni este strâns legată cu teologia Numelui Dumnezeiesc, are adânci rădăcini dogmatice; şi, în chip armonios, însoţeşte conştiinţa dogmatică. În câteva din formele ei, ea devine, cu adevărat, foc arzător de patimi (Cf. Evr. 12: 29). În ea, se ascunde puterea dumnezeiască ce îi reînnoieşte pe cei morţi în păcate; care le iluminează mintea, dându-le posibilitatea să observe puterile ce acţionează „în cosmos”; de asemenea, ne învredniceşte să contemplăm cele ce se săvârşesc înlăuntrul inimii şi minţii noastre: „…pătrunde până la despărţitura sufletului şi duhului, dintre încheieturi şi măduvă, şi destoinică este să judece simţirile şi cugetările inimii” (Evr. 4: 12).

Lucrarea cucernică a acestei rugăciuni îl aduce pe om la întâlnirea cu multe energii care lucrează împotrivă şi sunt ascunse în văzduh. Adusă în stare de adâncă pocăinţă, ea pătrunde într-o zonă ce se află dincolo de hotarele „înţelepiunii înţelepţilor şi ale ştiinţei celor învăţaţi" (I Cor. 1: 19). În cele mai intense manifestări, ea cere fie o mare experienţă, fie un îndrumător. *Toţi, fără excepţie, trebuie să manifeste o mare vigilenţă, frică de Dumnezeu, răbdare*. Atunci, ea devine o putere care uneşte duhul nostru cu Duhul lui Dumnezeu, care ne dă sentimentul prezenţei vii a veşniciei înlăuntrul nostru.

Această rugăciune este un mare dar al Cerului, dăruit omului şi omenirii.

Cât de importantă este petrecerea (să nu spun exerciţiul) în rugăciune, ne-o arată experienţa. Cred că este îngăduit să fac o parabolă cu viaţa noastră firească, să aduc câteva exemple cunoscute nouă din viaţa cotidiană. Sportivii, pregătindu-se pentru concursurile viitoare, vreme îndelungată repetă aceleaşi numere, pentru ca, în momentul întrecerii, toate mişcările deja asimilate să le execute repede, cu siguranţă şi, parcă, mecanic. De cantitatea exerciţiilor, va depinde şi calitatea execuţiei. Voi povesti acum o întâmplare ce s-a petrecut într-un cerc de persoane binecunoscute mie. Într-unul din oraşele europene, doi fraţi s-au căsătorit aproape concomitent. Una din fete era doctor în medicină, inteligentă, deosebită şi un caracter foarte puternic. Cealaltă era foarte frumoasă, vioaie, inteligentă, dar nu prea instruită. Când pentru amândouă s-a apropiat timpul să nască, s-au hotărât să experimenteze teoria ce apăruse nu de multă vreme a „naşterii fără dureri". Cea dintâi, doctor în medicină, a priceput rapid întreg mecanismul acestui act şi, după două-trei lecţii de gimnastică, a renunţat la exerciţii, încrezătoare că a înţeles totul şi, la momentul potrivit, va pune în practică cunoştinţele dobândite. Cealaltă avea cunoştinţe primitive despre anatomie şi despre corpul uman, dar nu era dispusă să se ocupe de partea teoretică a problemei şi, cu asiduitate, a început să repete întregul complex de mişcări ale corpului, pe care, însuşindu-le în mod corespunzător, s-a dus la operaţia ce o aştepta. Şi ce credeţi dumneavoastră? Prima, în momentul naşterii, de cum au început durerile, a uitat toate teoriile sale şi a născut cu mare greutate şi în dureri (Vezi Fac. 3: 16). A doua însă a născut fără dureri şi aproape fără efort. Aşa va fi şi cu noi. *A înţelege „mecanismul" rugăciunii minţii este uşor pentru omul contemporan cultivat. Urmează să se roage două-trei săptămâni cu o oarecare osârdie, să citească câteva cărţi; şi, la toate acestea, va putea şi el să adauge ceva. Dar în ceasul morţii, când întreaga noastră făptură este supusă unei ruperi violente, când creierul îşi pierde luciditatea şi inima încearcă fie dureri puternice, fie slăbiciune, atunci toate cunoştinţele noastre teoretice dispar şi rugăciunea poate să se piardă.*

Este necesar să ne rugăm cu anii. Să citim puţin şi numai ceea ce se găseşte în atingere cu rugăciunea. Prin practicarea ei îndelungată, rugăciunea devine o natură a fiinţei noastre, o reacţie firească la orice fenomen în sfera duhovnicească, fie lumină sau întuneric, apariţie a sfinţilor îngeri sau a puterilor demonice, fie bucurie sau întristare, într-un cuvânt, în toată vremea şi în toate situaţiile. Cu o astfel de rugăciune, naşterea noastră pentru lumea de Sus poate cu adevărat să devină „o naştere fără dureri".

Scurtă este cartea Noului Testament care ne descoperă ultimele profunzimi ale Existenţei fără de început. De asemenea, teoria Rugăciunii lui Iisus nu necesită lungiri. Nu se poate descrie pentru a înţelege trece „isihastul" în lucrarea acestei rugăciuni. Rugăciunea Numelui lui poarta duhul omului la întâlnirea cu „puterile" ascunse ale cosmosului.

Iisus stârneşte lupta acestor puteri cosmice împotriva omului, mai bine zis: „a stăpânitorilor întunericului acestui veac, a duhurilor răutăţii care sunt în văzduhuri” (Efes. 6: 12). Înălţându-l pe om în sferele ce stau la hotarele înţelepciunii omeneşti, această rugăciune, în formele ei cele mai înalte, are nevoie „de un înger credincios şi îndreptător”.

În esenţa sa, Rugăciunea lui Iisus se află deasupra oricărei forme exterioare, dar, din punct de vedere practic, ca urmare a incapacităţii noastre de a petrece în ea „cu mintea curată”, de dragul disciplinei, credincioşii se folosesc de mătănii. La Sfântul Munte Athos, cele mai răspândite sunt mătăniile cu 100 de noduri, împărţite în patru părţi (cu câte 25 de noduri fiecare). Numărul rugăciunilor şi închinăciunilor pe zi şi noapte se stabileşte potrivit cu puterea fiecăruia şi cu posibiliataea reală a vieţii.

Rugăciunea Numelui lui Iisus se folosește în toate împrejurările

Cel ce crede cu aevărat că poruncile evanghelice sunt date de Unul Adevăratul Dumnezeu, acela soarbe din acestă credință putere pentru viața după chipul lui Hristos. Credinciosul nu-și permite o abordare critică a cuvântului lui Dumnezeu, ci se supune pe sine judecății. Astfel, el se recunoaște pe sine ca păcătos și se întristează pentru starea lui jalnică. Absența întristării pentru păcate este un indiciu că încă nu i s-a descoperit vederea acelui chip după care a fost conceput înainte de zidirea lumii. Cel care se căiește sincer nu caută o contemplare înaltă, ci el este necontenit ocupat de lupta cu păcatul, cu patimile. După curățirea de patimi, deși încă nedesăvârșită, în mod firesc și nu forțat, i se vor înfățișa lui orizonturi duhovnicești scăldate de Lumină, până atunci nebănuite; și mintea, și inima se vor extazia de Iubirea dumnezeiască. Atunci se reface firea noastră sfărâmată prin cădere și se vor întredeschide ușile în ținutul nemuririi.

Calea spre sfânta contemplare se așterne prin pocăință. Până când va stăpâni asupra noastră mândria sumbră, nefirească lui Dumnezeu, Lumina în Care nu se află nici un întuneric, până atunci, nu vom fi primiți în veșnicia Lui. Dar patima aceasta este deosebit de fină și noi înșine nu suntem în stare să-i sesizăm, până la capăt, prezența în noi. De aici, rugăciunea noastră osârdnică: „De cele ascunse ale mele, curățește-mă: Și, de cele străine, ferește pe robul Tău; de nu mă vor stăpâni, atunci fără prihană voi fi și mă voi curăți de păcat mare. Și vor bine-plăcea cuvintele gurii mele înaintea Ta, pururea, Doamne, Ajutorul meu și Izbăvitorul meu” (Ps. 18: 13-15). Nimeni dintre noi, fiii lui Adam, nu-și vede clar păcatele. Numai în orele de iluminare prin Lumina dumnezeiască, ne eliberăm de acești ochi înfricoșători. Și, dacă ne vine această Lumină, este bine să ne rugăm cu plânset:

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul.

Urmarea neabătură a poruncilor lui Hristos îl duce pe om la întâlnirea cu toate evenimentele posibile în sfera cosmică duhovnicească – omul nu este în stare nici să se împotrivească, nici să înțeleagă cu claritate ce ucide și ce mântuiește. În disperare, el va chema Numele lui Dumnezeu Celui Viu. Și fericit va fi, dacă îl va cerceta pe el o rază de Lumină din hotarul de nepătruns al Dumnezeirii, care îi va descoperi natura autentică a oricărei arătări. Dar, dacă Lumina încă nu a venit, nu trebuie să ne înfricoșăm, ci să ne rugăm cu tărie: *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, miluiește-mă* și, negreșit, va pogorî în el puterea mântuitoare.

La începutul acestei lucrări, noi nu dobândim căile arătate de Dumnezeu; noi tindem să evităm lupta dură cu focul aprins (I Petru 4: 12). Noi putem să ne arătăm într-o stare chinuitoare de neînțelegere: de ce Dumnezeu, Iubirea desăvârșită, a binevoit ca drumul spre El să aibă și momente înfricoșătoare? Noi ne rugăm ca El să ne descopere. Taina cărărilor mântuirii. Mintea noastră se iluminează treptat și inima adună putere să urmeze lui Hristos și, prin neînsemnatele noastre suferințe, să ne împărtășim cu suferințele Lui. *Este nevoie ca noi să încercăm și durere, și teamă, pentru a ni se deschide profunzimile existenței, pentru a deveni capabili de iubirea făgăduită. În afara suferințelor, omul devine un leneș duhovnicesc, un semiadormit, străin de iubirea lui Hristos.* Având cunoștință despre acestea, atunci când inima noastră se aseamănă unui vulcan inactiv, trebuie să o încălzim chemând Numele lui Hristos:

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, miluieşte-mă!

Şi flacăra iubirii dumnezeieşti cu adevărat se va atinge de inimă.

A dobândi rugăciunea Numelui lui Iisus înseamnă să dobândeşti veşnicia. *În cele mai grele clipe ale descompunerii organismului nostru fizic, rugăciunea „Iisuse Hristoase" devine veşmânt pentru suflet; când activitatea creierului încetează şi toate celelalte rugăciuni devin imposibile pentru memorie şi pentru pronunţare, atunci lumina vederii lui Dumnezeu, izvorâtă din Numele lui Iisus, devine organică duhului nostru*. După ce am văzut sfârşitul părinţilor noştri adormiţi în rugăciune, nădejdea noastră rămâne puternic încredinţată că pacea cerească, ce covârşeşte toată mintea, ne va îmbrăţişa pentru vecie. „Iisuse, mântuieşte-mă... Iisuse Hristoase, miluieşte, mântuieşte... Iisuse, mântuieşte-mă... Iisuse, Dumnezeul meu".

A-L cunoaşte pe Dumnezeu este ceva solemn, liniştit, sfânt; trezeşte în suflet o profundă compătimire pentru toată omenirea. Acest atot-om este firea mea, trupul meu, viaţa mea şi iubirea. Eu nu pot face abstracţie de firea mea, nu pot să mă separ de trupul meu, sfâşiat mereu de vrăjmăşia unor „celule" împotriva altora care – împreună! – formează un unic organism. Acest mare trup al atot-omului se găseşte într-o stare continuă de rupere dureroasă a părţilor lui care nu se află în stăpânirea noastră. Durerea este nevindecabilă. Şi aceasta este partea noastră în planul pământesc. Sufletul plânge în rugăciune până la epuizare, dar mântuirea nu vine altfel decât dacă oamenii, în libertatea lor, doresc acest lucru. *Iubiţi pe vrăjmaşii voştri – iată în ce constă vindecarea vieţii istorice şi mântuirea pentru veşnicie.* Cel care a cunoscut iubirea faţă de vrăjmaşi L-a cunoscut pe Domnul Iisus răstignit pentru duşmani, a anticipat, prin aceasta, şi Învierea Sa, şi Împărăţia lui Hristos Biruitorul (vezi In. 17: 21-23; 11: 51-52; Efes. 2: 14-17; I Cor. 3: 22 ş. a.).

Doamne, Atotţiitorule, Hristoase Iisuse, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta.

În lumea existenţei duhovniceşti a omului, numai creştinismul este cinstit şi cu experienţa Luminii Dumnezeieşti necreată, şi cu bezna întunericului iadului. Plinătatea acestei cunoaşteri se dă numai prin Hristos-Dumnezeu şi în Duhul Sfânt. În istoria lucrării ascetice a părinţilor noştri, noi vedem că lor li s-a dat să contemple fiinţal întunericul din cele de dedesubt. Şi aceasta, în aşa măsură, că ei, oameni de o bărbăţie excepţională, zeci de ani au plâns în hohote în rugăciunile lor. Dar cine poate povesti acestea? Celor lipsiţi de o vie experienţă, li se ascunde această taină. Se ascunde până la Judecata de Apoi (cf. Mt. 25: 31 ş.u.).

Doamne, Iisuse Hristoase, mântuieşte-ne pe noi.

Mare este darul de a contempla veşnicia în Lumina cea de nepătruns a lui Dumnezeu. Ce i care au încercat o asemenea fericire nu mai năzuiesc să dobândească valori vremelnice. Harul acestei puteri nu petrece stăruitor cu omul şi Lumina în suflet se micşorează. Lipsirea de Un Astfel de Dumnezeu provoacă suferinţă întregii noastre fiinţe – dar *o astfel de părăsire este necesară tuturor şi fiecăruia în parte, pentru ca nimeni să nu dormiteze* prin mănăstiri, ci să continue a-L urma pe Domnul, Care S-a înălţat pe Golgota, cel mai înalt dintre toţi munţii în planul duhului.

Iisuse, Mântuitorul nostru, mântuieşte-mă pe mine, păcătosul

Când ne rugăm într-un loc liniştit şi singuratic, atunci, nu rareori, tot felul de gânduri nefoositoare se adună în jurul minţii, împrăştiindu-i atenţia de la inimă. Rugăciunea pare neroditoare, pentru că mintea nu participă la chemarea Numelui lui Iisus şi numai buzele repetă cuvintele în mod mecanic. Când însă rugăciunea se termină, de obicei, gândurile se îndepărtează, lăsându-ne în pace. În acest fenomen de golire, există un sens: prin chemarea Numelui lui Dumnezeu, noi punem în mişcare ceea ce este tainic, ce se ascunde înăuntrul nostru; *rugăciunea se aseamănă snopului de raze de lumină aruncat într-un loc întunecos al vieţii noastre interioare şi care ne dezvăluie ce patimi sau afecţiuni e cuibăresc înăuntrul nostru.* În astfel de situaţii, trebuie să rostim cu tărie Numele Sfânt, pentru ca simţământul de pocăinţă să crească în suflet.

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul.

Duhul nostru, nemuritor după planul lui Dumnezeu, se istoveşte în temniţa patimilor păcătoase. Cu cât durerea noastră este mai profundă, conştientizând depărtarea noastră de Dumnezeu, cu atât este mai tensionat avântul sufletului către Dumnezeu şi se roagă în mare tristeţe, cu mult plânset, căutând unirea cu El. Şi Acela nu disprețuieşte inima înfrântă, ci vine la noi şi inima adâncă a omului este conştientă de înrudirea cu El, prezentă şi lucrătoare înăuntrul nostru. Din aceasta, se vede că şi trupul nostru receptează suflarea Dumnezeului Celui Viu.

Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, miluieşte-ne pe noi.

Moştenirea lăsată nouă de Părinţi, învăţătura şi istorisirile despre darurile lui Dumnezeu cuprind, de asemenea, şi îndrumări despre căile ce duc la vederea lui Dumnezeu; adică, la acea luptă dusă de ei, în lumea lor lăuntrică, cu legea păcatului (Rom. 7: 23), cu această urmare tragică – a primei şi marii căderi a omului. Cel care a intrat pe tărâmul luptei multiple pentru dobândirea sfintei veşnicii se întâlneşte, între altele, cu necesitatea de a se opune influenţei demoralizatoare a lumii înconjurătoare, care ne îndepărtează de rugăciune. Cel mai bun scut este însă:

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta.

Numele lui Iisus Hristos este pentru credincioşi asemenea unui zid înalt de cetate. Nu îi este uşor duşmanului ca, prin înşelăciune, să pătrundă înlăuntru prin porţile grele, de metal, dacă atenţia noastră nu se împrăştie asupra lucrurilor exterioare. Rugăciunea Numelui lui Iisus dă putere sufletului nu numai să se împotrivească influenţelor negative din afară, ci, încă mai mult, îi dă posibilitatea să influenţeze mediul în care trăim. Pacea şi iubirea care se înmulţesc devin un izvor de rugăciune fierbinte pentru întreaga lume. Duhul lui Hristos ne scoate pe noi la lărgimile iubirii care îmbrăţişează toată zidirea. Sufletul, în astfel de împrejurări, se roagă:

Doamne, Iisuse Hristoase, Mântuitorul nostru, mântuieşte-ne pe noi şi lumea Ta.

Dumnezeu nu violează niciodată voinţa omului, dar şi lui îi este cu neputinţă să-L silească spre a face ceva. În rugăciunea noastră, noi năzuim să ne înfăţişăm în unitatea şi în integritatea fiinţei noastre – înainte de toate, în unitatea minţii cu inima. Pentru a atinge această unire sfântă

a celor două importante forțe ale personalității noastre, noi nu alergăm la nici un fel de mijloace artificiale (psihotehnice). La început, noi obișnuim mintea să stea cu atenție la rugăciune, așa cum ne învață Părinții, adică: să rostim cu atenție Numele lui Iisus Hristos și celelalte cuvinte ale rugăciunii. *Chemarea atentă a Numelui lui Dumnezeu și silința zilnică de a trăi în duhul poruncilor Evangheliei duce la unirea firească a minții și a inimii într-o unică lucrare*.

În lupta noastră niciodată nu trebuie să ne grăbim. Trebuie să înlăturăm ideea de a realiza cât mai mult într-un timp cât mai scurt. Experiența de veacuri ne arată că unirea obținută prin metode psihotehnice nu este de lungă durată și, ceea ce este mai important, nu unește duhul nostru cu Duhul lui Dumnezeu Celui Viu; iar noi avem de realizat mântuirea veșnică în sensul cel mai profund. Pentru aceasta, întreaga noastră fire trebuie să renască: din trupească, să devină duhovnicească. Atunci când Dumnezeu ne va considera capabili să primim harul Lui, nu va întârzia să vină la noi, răspunzând la smerita noastră chemare. Venirea Lui, câteodată, este atât de absorbitoare, încât inima și mintea, în întregime, sunt ocupate numai de El. Această lume văzută cedează locul unei alte realități, de sus. Mintea încetează să mai gândească discursiv, ea este numai atenție. Inima intră și ea într-o stare imposibil de descris – este plină de frică, dar de o frică cucernică, făcătoare de viață. Respirația devine reținută; Dumnezeu Se vede și înăuntru, și în afară. El umple totul și pe om în întregime: duhul (minte), inima (simțămintele) trăiesc strâns cu Dumnezeu.

Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluiește-ne pe noi și lumea Ta.

Eu am îndrăznit să vorbesc despre faptul că monahul, de obicei, păstrează înlăuntrul săuprezența lui Iisus ca pe o taină prețioasă, din teama că Iisus Se dă la o parte din mulțime (cf. In. 5: 13). Cât am trăit în mănăstire, mi s-a dat a înțelege acest lucru, iar după plecarea în pustie, mi s-a arătat cu mai multă putere. Acolo, în singurătate, eu am simțit prezența lui Dumnezeu Celui Viu, până la uitarea de lume. Este imposibil să descrii în mod adecvat experiența acestor cercetări. Ele nu se repetă în aceeași formă și, aproape de fiecare dată, intervine ceva nou și o nouă logică.

Chemarea Numelui lui Iisus îmi amintesc că s-a contopit cu venirea (nevăzută) a Lui Însuși și, din acea clipă, acest Nume minunat – ca și alte nume dumnezeiești – au devenit pentru mine, mai mult ca înainte, canale de unire cu El. În acea vreme, eram deja iereu. Săvârșirea Sfintei Liturghii, de asemenea, primea un alt caracter; acesta nu era numai un act de cucernicie, ci și perceperea de către întreaga mea ființă a prezenței lui Dumnezeu Care săvârșea Taina. Atunci am simțit în profunzime sensul și realitatea cuvintelor Sfântului Vasile cel mare: „Tu ne-ai dăruit descoperirea tainelor cerești”. Da, Domnul ne descoperă și nouă, ultimilor dintre toți oamenii, taina sfintei lucrări preoțești.

După aceasta, mi s-au lămurit mai multe sensuri ale realității slujirii liturgice. **Liturghia – ca act Dumnezeiesc – se însușește de toată făptura:** nu sunt probleme; dar cum e cu putință? În fața iereului, aceasta este o evidență a faptului esențial: „Luați, mâncați – acesta este Trupul Meu... Beți, acesta este Sângele Meu”. Și înainte eu mă împărtășeam – nu fără credință, nu fără iubire, dar cu o conștiință mai puțin clară despre cele ce se petrec la Sfânta Liturghie. Prin chemarea Numelui lui Iisus Hristos, mi s-a dat experiența prezenței fericite și, în același timp,

înfricoşătoare, a Dumnezeului Celui Veşnic. Desigur, aceasta nu înseamnă că această logică este obligatorie pentru toți.

De la primele cuvinte ale Liturghiei: „Binecuvântată est Împărăția Tatălui şi a Fiului, şi a Sfântului Duh", vine răspunsul milostiv al lui Dumnezeu. Nu întotdeauna cu aceeaşi intensitate. Canonul liturgic cere o atenție deosebit de responsabilă, cel mai înalt fiind momentul epiclezei. Ierej şi, împreună cu el, toți cei prezenți în biserică se adresează lui Dumnezeu-Tatăl, să trimită pe Duhul Sfânt. Şi Acesta Se coboară şi săvârşeşte ceea ce s-a cerut în rugăciune.

Prin actul liturgic, eu am învățat să contemplu viața lui Hristos-Omul. Înainte de a spune Apostolilor: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu", El S-a rugat, în taină, Tatălui. El nu a spus aceste cuvinte ca Atotțiitor, ci ca Fiu al Omului, învățându-ne să nu facem nici un fel de mişcare interioară care să aibă caracter de autoadorare. Eu am pus acest precept la temelia vieţuirii mele în Hristos. Eu mă rog Tatălui ca zidire a Lui, eu aştept mântuirea ca dar al iubirii de Sus, învierea o caut numai prin Hristos, sfinţirea şi iluminarea, numai prin Duhul Sfânt. Toți Aceşti Trei – Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt – în conştiința mea adâncă, sunt O Singură Viață, O Singură Împărăție, O Singură Lumină, O Singură Iubire. În Fiecare din Ei, este plinătatea absolută a lui Dumnezeu. Ei Se împărțesc în mine în chip nedespărțit. Ei Se unesc în mine în chip neamestecat. Acesta este veşnicul fapt al Existenței Dumnezeieşti, pecetea după care însetez să o primesc prin conştientizarea deplinei mele nevrednicii.

Naşterea şi apoi creşterea noastră pe pământ nu sunt altceva decât un proces creator în timpul căruia, noi asimilăm existența într-o măsură accesibilă nouă, cu nădejdea că această cunoaştere nedesăvârşită aici se va plini până la desăvârşire dincolo de hotarele acestei forme de viață. Când, în vederea noastră duhovnicească, se îmbină toate experiențele trăite de noi, ca într-un centru unic al persoanei noastre, când şi iadul întunecos, şi Lumina Necreată se unesc în duhul nostru ca nişte realități cunoscute de noi, atunci vom începe să înțelegem semnificația Numelui lui Iisus, adică Mântuitorul. El, Lumina neîncepută, S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, până la pogorârea la iad, pentru a-l scoate de acolo pe Adam. Şi acum, noi Îl chemăm în rugăciune.

Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, Mântuitorul nostru, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta.

Numele lui Dumnezeu, dezvăluit oamenilor, a slujit ca legătură între noi şi El. Cu Numele lui Dumnezeu, mai bine zis: cu toate Numele lui Dumnezeu, se săvârşesc în Biserică Sfintele Taine. În Numele lui Dumnezeu, trebuie să se facă orice lucru. Prin chemarea Numelui Celui Preaînalt, prezența Lui devine vie şi permanent simțită. Astfel, *prin rugăciune, se face un control interior neobosit asupra fiecărei mişcări a duhului nostru – nici un gând, nici un cuvânt nu se pot sustrage acesteia. Această urmare a rugăciunii neîncetate îngăduie să reducem păcatele noastre până la minimum posibil.*

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiule şi Cuvântul lui Dumnezeu Celui Viu, miluieşte-ne pe noi.

„Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat să ne păzim." Aşa ne rugăm în fiecare dimineață. Dar numai o prezență – fie şi firavă – a Duhului lui Dumnezeu ne dă posibilitatea să petrecem cu duhul nostru într-o trezie activă. „Nimeni nu poate să-L numească

Domn pe Iisus, decât în Duhul Sfânt" (I Cor. 12: 3). Din nou ne convingem că, prin chemarea mintală a Numelui Domnului, ne ferim de greşeli în faptele şi în cuvintele noastre.

Pentru ca lucrarea rugăciunii să ducă la acele rezultate despre care vorbesc cu căldură Părinţii noştri, este necesar să le urmăm învăţătura. Prima condiţie – credinţa în Hristos ca Dumnezeu-Mântuitor; a doua – conştiinţa că suntem pierduţi prin păcatele noastre. Această conştiinţă poate atinge asemenea profunzime, încât omul se simte mai păcătos decât alţii; nu în virtutea unor acte păcătoase exterioare, ci ca o vedere a îndepărtării sale de Dumnezeu, ca un potenţial purtător al răului.

Cu cât ne smerim mai mult întru pocăinţă, cu atât mai repede, rugăciunea noastră Îl dobândeşte pe Dumnezeu. Când pierdem însă smerenia, atunci nici un fel de fapte bune nu ne poate ajuta. Acţiunea în noi a mândriei, judecarea fraţilor, vrăjmăşia faţă de aproapele – ne aruncă departe de Dumnezeu.

La Dumnezeu, trebuie să venim ca ultimii păcătoşi şi să ne osândim sincer întru toate. Nu trebuie să ne imaginăm nimic, nu trebuie să căutăm nimic în afară de iertare şi de miluire. Aceasta trebuie să fie starea noastră interioară permanentă. Noi ne rugăm lui Dumnezeu să ne ajute să nu mâhnim Duhul Sfânt cu patimile noastre mârşave, să nu pricinuim niciun rău aproapelui nostru. Noi ne rugăm să dobândim adevăratul sens al poruncilor lui Hristos şi să trăim în acord cu ele. Noi Îl chemăm:

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta. Şi Dumnezeu ne aude, şi mântuirea vine la noi. „Şi cel care va chema Numele Domnului se va mântui" (Ioil 2: 32).

„Pocăiţi-vă" (Mt. 4: 17). Noi trebuie să înţelegem corect chemarea lui Hristos, să ne schimbăm radical chipul vieţii noastre interioare şi concepţia despre lume, relaţiile noastre cu oamenii, să nu ucidem duşmanii, ci să-i biruim cu iubirea. Să ne amintim că nu există rău absolut. Absolut este numai Binele fără de început. Şi Acest Bine ni S-a făgăduit nouă: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri... faceţi bine celor ce vă urăsc... şi veţi fi desăvârşiţi precum Tatăl vostru Cel din Cer desăvârşit este". A te jertfi pentru fraţi este cea mai bună armă, spre a-i scoate din robia clevetitorului diavol şi a le pregăti sufletele, să fie primite de Dumnezeu. Nu există om în care să nu fie prezentă, într-o oarecare măsură, lumina, pentru că Dumnezeu „luminează pe tot omul ce vine în lume" (In. 1: 9). Porunca: „nu te împotrivi răului" este cea mai eficientă formă de luptă cu răul. Când violenţei i se răspunde cu aceleaşi mijloace, atunci creşte dinamica universală a răului. Uciderea celor nevinovaţi transferă adesea, în chip nevăzut, forţele morale ale omenirii de partea acelui bine pentru care a murit cel nevinovat. Nu acelaşi lucru se întâmplă când, de ambele părţi, intervine aceeaşi dorinţă păcătoasă de a domina. Biruinţa prin forţă fizică nu dăinuie veşnic. Dumnezeu fiind lumină sfântă şi curată, Se retrage din faţa criminalilor, ei cad de la izvorul cel unic de viaţă şi mor: „Nu vă răzbunaţi singuri, iubiţilor, ci lăsaţi loc mâniei (lui Dumnezeu), căci scris este: A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul. Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele" (Rom. 12: 19-21).

Oamenii, purtători doar al unui adevăr relativ, în lupta lor fanatică pentru triumful ideilor lor, pervertesc integritatea existenţei şi, în final, o duc la distrugere. În orbirea lor, ei absolutizează

aspectul pozitiv al doctrinei lor politice şi sunt gata să-i îndepărteze pe toţi cei care ar fi vrut să vadă viaţa universului clădită pe principii mai corecte, mai umane şi, desigur, înainte de toate, pe poruncile lui Hristos, omorât pentru predica iubirii Sale. În lumea contemporană, cuvintele lui Hristos capătă un caracter deosebit de actual: „Şi veţi auzi de războaie şi de zvonuri de războaie; luaţi seama şi nu vă speriaţi, căci trebuie să fie toate, dar încă nu este sfârşitul... şi vă vor da pe voi (creştinii) spre asuprire; şi vă vor ucide; şi veţi fi urâţi de toate neamurile, pentru numele Meu... Iar din pricina înmulţirii fărădelegii, dragostea multora se va răci... şi atunci va veni sfârşitul" (Mt. 24: 6-14).

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta.

Întreaga lume este cuprinsă de dezbinare – între state cu diferite orânduiri sociale, între rase şi clase, între credinţe şi ideologii. Cu prezenţa mijloacelor contemporane de distrugere în masă, toţi şi pretutindenea trăiesc într-o atmosferă de aşteptare a nenorocirilor ce au să vină peste lume (Lc. 21: 26). Şi, iată, noi ne găsim în faţa unei împletituri de paradoxuri, greu e rezolvat. De o parte, noi nu putem rămâne liniştiţi, deoarece aparţinem familiei omeneşti; pe de altă parte, stau cuvintele lui Hristos: „Iar când vor începe să fie acestea, prindeţi curaj şi ridicaţi capetele voastre, pentru că răscumpărarea voastră se apropie" (Lc. 21: 28).

Noi însă nu părăsim arma puternică pe care ne-a lăsat-o Hristos, rugăciunea:

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta; *şi, cât timp aceasta ne va fi practic posibil*, *ne rămâne săvârşirea jertfei euharistice*.

„Şi a făcut Domnul Dumnezeu pe om din pământ, şi a suflat în faţa lui suflare de viaţă, şi s-a făcut suflet viu" (Fac. 2: 7). Şi noi aşteptăm să ne unim cu El, chipul cel veşnic. Şi El Însuşi ne aşteaptă pe noi cu iubire. Setea de Dumnezeu este o zugrăvire permanentă a existenţei noastre pământeşti. Însuşi Hristos a strigat pe cruce: „Mi-e sete". El a şi „flămânzit" (Mt.21: 18), a şi însetat şi S-a „istovit" (Lc. 12: 50), pentru ca noi să cunoaştem pe Tatăl. Şi noi ne istovim pe pământ, întristaţi de priveliştea de coşmar a violenţelor, uciderilor, a urii – şi însetăm să ajungem la Tatăl, şi chemăm Numele Fiului Său Cel Unul-Născut:

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.

„Atunci, le-a deschis mintea, ca să înţeleagă Scripturile. Şi le-a spus că aşa este scris şi aşa trebuie să pătimească Hristos, şi să învieze din morţi a treia zi. Şi să se propovăduiască, în numele Său, pocăinţa la toate neamurile..." (Lc. 24: 45-47).

Dacă Numele lui Hristos ne dă bucuria cunoaşterii tainei iubirii Celui fără de început faţă de noi, atunci, cu siguranţă, vom iubi şi noi acest Nume.

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiule Unule-Născut, miluieşte-ne pe noi.

Nouă ni s-a spus că „împărăţia cerurilor se ia prin stăruinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea" (Mt. 11: 12). Lupta îndelungată ne arată că în descoperirea evanghelică totul aparţine unui sfânt şi înalt plan. Lumina orbitoare a Dumnezeirii se reflectă în planul nostru, precum porunca:

„*Iubiți pe vrăjmașii voștri*... fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârșit este” (Mt. 5: 44 și 48).

Numai sălășluirea în noi a Celui Ce ne-a dat această poruncă ne poate ajuta să o împlinim. De aici, și strigarea către El:

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, miluiește-ne pe noi.

Chemarea Numelui Domnului ne unește cu El. Deseori, aceasta se întâmplă chiar atunci când cel ce se roagă încă nu pricepe CINE ESTE ACESTA (Mt. 21: 10) și se simte încă neclar puterea sfințitoare ce izvorăște din Nume. Atunci noi, cu o energie maximă, chemăm minunatul nume:

Iisuse, Mântuitorul meu, miluiește-mă.

Sfânta Tradiție, cea mai prețioasă moștenire de la Domnul, ne învață să petrecem în *sărăcie duhovnicească* – ea ne dă *conștiința păcătoșeniei*. „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea. Dacă zicem că n-am păcătuit, Îl facem mincinos și cuvântul Lui nu este întru noi” (I Ioan 1: 8-10).

Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluiește-mă pe mine, păcătosul.

În ce fel de tensiune trăiesc oamenii atinși de boli mortale, de exemplu cancerul, cu aceeași spaimă și, câteodată, mai mare, trăiesc unii oameni în care sălășluiesc patimi păcătoase, care îi îndepărtează de Dumnezeu. Unii ca aceștia se recunosc a fi „mai răi decât toți” și, în mod sincer, se văd în bezna întunericului. Atunci, ei concentrează o mare energie pentru rugăciunea de pocăință și mintea lor nu găsește alte cuvinte decât:

Iisuse, mântuiește-mă pe mine, păcătosul.

Este mântuitoare creșterea în noi a aversiunii față de păcat, care se schimbă în dușmănie față de sine. Altfel, noi suntem în pericol de a face casă bună cu păcatul, care este atât de fin și multilateral, încât, de obicei, nu-i observăm prezența în acțiunile noastre, chiar dacă acestea, după înfățișarea lor, sunt bune. Anevoios, dar minunat lucru este să te afunzi cu mintea în centrul nevăzut al personalității tale, cu chemarea Numelui lui Iisus Hristos; fără credința în El, nimeni nu poate vedea iadul aducător de moarte, care lucrează înlăuntrul nostru. Printr-o astfel de luptă cu răul care sălășluiește în noi, ni se descoperă nu numai profunzimile propriei noastre existențe, ci și întunecimile tainice ale vieții cosmice. Astfel, duhul nostru cunoaște puterea sfântă a altei rugăciuni, a altui plan, grăind:

Doamne, Iisuse, Mântuitorul meu, miluiește-mă pe mine, blestematul.

Despre rugăciunea Numelui lui Iisus Hristos, se poate vorbi în termenii Scripturii și ai operelor Sfinților Părinți, că este foc mistuitor (Evr. 12: 29), că este lumină, că luminează mintea noastră, capabilă să vadă tot ce se săvârșește înlăuntrul nostru. Se poate vorbi despre ea în cuvintele vrednice ale Epistolei către Evrei: „cuvântul lui Dumnezeu este viu și lucrător, și mai

ascuțit decât orice sabie cu două tăișuri" (Evr. 4: 12). Lucrarea acestei rugăciuni îl duce pe om la întâlnirea cu multe forțe ascunse în Cosmos. Ea provoacă o mare luptă împotriva omului din partea acestor forțe cosmice, mai bine spus: a „stăpânitorilor întunericului acestui veac, a duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri" (Efes. 6: 12). Această luptă este descrisă de Sfântul Ioan în Apocalipsă: „Ei l-au biruit (pe diavolul, ademenitorul întregii lumi) prin sângele Mielului și prin cuvântul mărturiei lor și nu și-au iubit sufletul lor până la moarte" (Apoc. 12: 11).

Printr-o pocăință fierbinte, această rugăciune înalță duhul omului în sfere ce se află dincolo de hotarele atingerii „înțelepciunii înțelepților" (I Cor. 1: 1). În toate vremurile, Părinții s-au minunat de acest dar al lumii căzute:

Doamne, Iisuse Hristoase, Unule Sfânt, Unule adevărat Mântuitor al tuturor, miluiește-ne pe noi și lumea Ta.

Această rugăciune, prin ultima sa realizare, ne unește deplin cu Hristos. Ipostasul omenesc nu se distruge, nu se dizolvă în Existența dumnezeiască precum o picătură de apă în ocean. Personalitatea omului este indestructibilă în veșnicie. EU SUNT – „Eu sunt... Adevărul și Viața", "Eu sunt lumina lumii" (In. 8: 58; 14: 6; 9:5). Existența, Adevărul, Lumina nu sunt noțiuni abstracte sau fenomene impersonale; nu sunt „ce", ci sunt „CINE". *Acolo unde nu există o formă personală de existență, nu există nici substanță vie*. Acolo, nu poate fi nimic: „Și, fără El, nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut. Întru El era viață..." (In. 1: 3).

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, miluiește-ne pe noi și lumea Ta.

Când, odată cu invocarea Numelui lui Iisus, vine și Lumina necreată, atunci, în mod deosebit, ni se dezvăluie și valoarea acestui Nume; atunci, este posibilă și experiența „Împărăției lui Dumnezeu venind întru putere" (Mc. 9: 1).

Și noi ne rugăm:

Doamne, Iisuse Hristoase, Unule-Născut, Fiul Tatălui, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi.

Hristos ni L-a descoperit prin Sine pe Tatăl: „Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl" (In. 14: 9). Noi Îl cunoaștem pe Tatăl în măsura în care L-am cunoscut pe Fiul „Eu și Tatăl Meu una suntem" (In. 10: 30). Fiul Îl descoperă pe Tatăl și Tatăl mărturisește despre Fiul; și noi ne rugăm:

Fiule al lui Dumnezeu, Unule Născut, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi și lumea Ta.

Toate mi-au fost date de către Tatăl meu și nimeni nu cunoaște pe Fiul, decât numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaște nimeni, decât numai Fiul și cel căruia va voi Fiul să-i descopere" (Mt. 11: 27). *Pe Fiul, Îl cunoaștem în măsura în care petrecem în duhul poruncilor Lui*. Fără El, nu putem să ne ridicăm până la înălțimea făgăduită nouă, deoarece, în porunci, ni se descoperă însăși viața lui Dumnezeu. De aici, strigătul nostru către Dânsul:

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiule Cel fără de început al Tatălui, miluieşte-mă pe mine; vino şi Te sălăşluieşte în mine cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, după făgăduinţa Ta (cf. In. 14: 26). Doamne Iisuse, miluieşte-mă pe mine, păcătosul.

În Vechiul Testament, Numele Tatălui era cunoscut, dar el se contempla într-un întuneric de neînţeles. Hristos ni L-a arătat pe Tatăl cu o concreteţe limitată la Sine. El a deschis ade vărata dimensiune a ceea ce ni s-a dat până la El prin Moise şi proroci: „Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine" (In. 14: 11), „Iar Eu şi Tatăl Meu una suntem" (In. 10: 30), „Şi le-am făcut cunoscut Numele Tău, şi-l voi face cunoscut, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei şi Eu în ei" (In. 17: 26). Cunoaşterea Numelui Tatălui înseamnă şi cunoaşterea iubirii Tatălui faţă de noi.

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta.

A chema Numele lui Iisus cu deplina conştiinţă că ne duce spre Dânsul înseamnă să fim într-o unitate reală cu Sfânta şi Dumnezeiasca Treime. Acest Dumnezeu ni S-a descoperit în relaţia Sa nouă cu omul – deja nu ca Ziditor, ci ca Mântuitor al Lumii, ca Lumina Adevărului şi a veşniciei adevărate:

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiule Cel Veşnic al Tatălui, miluieşte-ne pe noi.

Teologia Numelui şi teologia icoanei au trăsături comune. Privind la icoana lui Hristos, noi intrăm cu duhul în contact personal cu El. Noi mărturisim existenţa Sa în trup. El este şi Dumnezeu, şi om. Noi mergem dincolo de culori şi linii, în lumea minţii, în lumea duhovnicească. Aşa se întâmplă şi la invocarea Numelui – noi nu ne oprim la sunete, noi trăim sensul. Sunetele se pot schimba în funcţie de limbă, dar conţinutul – cunoaşterea care se cuprinde în Nume – rămâne neschimbat: *Doamne, Iisuse Hristoase, mântuieşte-ne pe noi.*

Numai o invocare sonoră a Numelui Dumnezeiesc nu este suficientă: „Nu oricine Îmi zice Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia cerurilor, ci cel care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri. Mulţi îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am scos demoni şi în numele Tău minuni multe am făcut? Şi atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtaţi-vă de la Mine cei ce lucraţi fărădelegea" (Mt. 7: 21-23). Nu este uşor să auzim astfel de cuvinte. Înfricoşată este judecata lui Dumnezeu:

Doamne Iisuse, miluieşte-mă şi mă mântuieşte pe mine, păcătosul.

Recunoscându-ne filiaţia noastră prin Hristos, să proslăvim pe Ziditorul nostru. Chemând Numele lui Iisus Hristos, Acesta să Se vădească în noi cu puterea-I şi cu mărirea-I firească, să ne facă pe noi părtaşi slavei Sale şi, prin acest Nume, să se sălăşluiască pacea Lui în noi, pace care covârşeşte toată mintea (cf. In. 14: 24; Filip. 4: 7). După mulţi ani de rugăciune întru acest Nume, să ne dea Dumnezeu să înţelegem plinătatea descoperirii cuprinse într-Însul: Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, Părintele veacului ce va să vie, Domn al păcii, Domnul Savaot (Is. 9: 6; 8: 18).

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta.

Întru smerenie trebuie să chemăm numele lui Dumnezeu. Iată, Hristos, Stăpânul lumii, întrupându-Se ca om, S-a smerit pe Sine chiar până la moarte şi moarte pe cruce. Şi de aceea s-a preaînălţat Numele Lui mai mult decât orice nume. Nu numai în veacul acesta, dar şi în cel viitor. „Tatăl L-a aşezat de-a dreapta Sa, în ceruri, L-a dat pe El cap Bisericii, care este trupul Lui, plinirea Celui Ce plineşte toate întru toţi" (cf. Efes. 1: 20-23).

Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pe noi şi Biserica Ta, şi lumea Ta, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, ale Sfinţilor Apostoli şi ale tuturor Sfinţilor Tăi celor din veac.

Calea arătată de Părinţii noştri cere o credinţă puternică şi o îndelungă răbdare, în contradicţie cu contemporanii noştri, care încearcă să apuce toate darurile duhovniceşti, inclusiv contemplarea nemijlocită a Dumnezeului Absolut, prin forţă şi într-un timp foarte scurt. Nu rareori, aceştia sunt predispuşi să traseze o paralelă între rugăciunea Numelui lui Iisus şi yoga sau meditaţia transcedentală etc. Consider că este absolut necesar să atrag atenţia asupra primejdiei unei astfel de rătăciri – primejdia de a confunda rugăciunea cu un simplu şi facil mijloc „tehnic", care ar duce la unirea nemijlocită cu Dumnezeu. *Vreau să subliniez în mod categoric deosebirea radicală dintre rugăciunea lui Iisus şi toate celelalte teorii ascetice*. Se rătăcesc toţi cei ce tind să se abată cu mintea de la tot ce este trecător, relativ şi, astfel, să păşească peste un oarecare prag nevăzut, pentru a-şi înţelege identitatea cu Izvorul a toată fiinţa, pentru a se întoarce la El, pentru a se uni cu El, cu Absolutul unanim şi transpersonal, pentru a-şi dizolva personalitatea în oceanul cel mai presus de minte, amestecând-o cu forma individualizată a existenţei naturale. Eforturile ascetice de acest gen au dat unora posibilitatea de a se ridica până la contemplarea metalogică a fiinţei, la a încerca un oarecare fior mistic, la a cunoaşte starea de tăcere a minţii prin ieşirea ei din hotarele dimensiunilor temporale şi spaţiale. Prin astfel de experienţe, omul poate simţi liniştea eliberării de fenomenele, în permanentă schimbare, ale lumii văzute; el îşi poate descoperi libertatea duhului de a contempla frumuseţea minţii.

Dezvoltarea ulterioară a acestui gen de ascetică impersonală a dus pe mulţi la a confunda principiul dumnezeiesc cu însăşi fiinţa umană, la tendinţa de autoadorare, tendinţă ce stă la temelia marii căderi, i-a făcut să creadă că zăresc în sine un oarecare „absolut", care, în esenţă, nu este altceva decât reflectarea Absolutului Dumnezeiesc în omul zidit după chipul Său.

Eu nu doresc să enumăr toate varietăţile intuiţiilor mintale, dar afirm din propria experienţă că Dumnezeul Adevărat, Cel Viu, adică Cel Ce este „o ontos on", în toate acestea, nu există. Acesta este geniul firesc al duhului omenesc în mişcările lui sublime către Absolut. *Toate contemplaţiile obţinute pe această cale sunt autocontemplare, iar nu contemplarea lui Dumnezeu.* În aceste situaţii, noi descoperim pentru sine o frumuseţe ce aparţine încă zidirii şi nu Existenţei Iniţiale. Prin toate acestea, omul nu-şi poate agonisi mântuirea.

Începutul mântuirii autentice stă în primirea sinceră şi totală a Descoperirii: Eu sunt Cel Ce sunt. Eu sunt Alfa şi Omega (Apoc. 1: 10), Dumnezeu Absolutul Personal, Treimea Una în fiinţă şi nedespărţită – pe această se înalţă întreaga noastră viaţă creştină. Acest Dumnezeu Îşi-a

chemat pe noi din nefiinţă la această viaţă. Cunoaşterea Acestui Dumnezeu Viu şi pătrunderea în taina creaţiei ne eliberează de întunericul propriilor noastre idei despre Absolut, ne salvează de atracţia inconştientă şi distrugătoare de a ne distrage de la orice fel de existenţă-întâmplarea. *Am fost creaţi, pentru a ne împărtăşi de Fiinţa Dumnezeiască.* Hristos ne-a arătat acest drum autentic: „Şi strâmtă este poarta, şi îngustă este calea care duce la viaţă" (Mt. 7: 14). Atingând adâncimile înţelepciunii Ziditorului, noi primim suferinţele prin care se dobândeşte veşnicia dumnezeiască. Şi, când ne va străluci Lumina Lui, atunci noi vom îmbina în sinea noastră contemplarea a două capete ale adâncului: pe de o parte, întunericul iadului, iar pe de altă parte, solemnitatea biruinţei. Fiinţal, noi ne stabiim pe ţărmul vieţii dumnezeieşti necreate. Şi iadul îşi pierde puterea asupra noastră. Nouă ni se dă harul de a trăi starea Cuvântului Întrupat: a lui Hristos, Care S-a coborât la iad ca Un Biruitor. Atunci noi, cu puterea iubirii Sale, îmbrăţişăm toată zidirea în rugăciunea: *Iisuse, Atotţiitorule Bune, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta.*

Revelaţia Dumnezeului Personal atribuie tuturor acest minunat caracter. Existenţa nu este un oarecare proces cosmic, determinist, ci: Lumina nedescrisei iubiri dumnezeieşti şi a persoanelor create, libera mişcare a duhurilor realizată de o conştiinţă raţională. În afară de aceasta, nu există nici un sens în nimic, ci numai moarte. Însă rugăciunea noastră se transformă într-o întâlnire vie a persoanei noastre create cu Persoana Dumnezeiască, adică: cu ordinea absolută. Şi se exprimă prin a ne adresa Cuvântului Tatălui:

Doamne, Iisuse Hristoase, Cuvântul Cel împreună fără de început al Tatălui Tăul Cel fără de început, miluieşte-ne pe noi; sălăşluiete-Te întru noi, mântuieşte-ne pe noi şi lumea Ta.

Începutul cunoaşterii înţeleptului plan pentru lume al Ziditorului şi Dumnezeului nostru ne stimulează iubirea faţă de El şi, în rugăciune, încercăm o nouă inspiraţie. Contemplarea Dumnezeieştii înţelepciuni în frumuseţea lumii atrage duhul nostru spre un nou urcuş care, deja, ne desprinde de tot ce este creat. Această desprindere nu este o oarecare excursie filosofică în sfera ideilor pure, oricât ni s-ar părea ele de atrăgătoare; nici o operă poetico-literară, ci: acapararea întregii noastre fiinţe de energia unei vieţi până atunci necunoscută nouă. La înălţarea duhului nostru mai presus de creaţie, ne ajută Evanghelia, în care noi începem să observăm Actul Dumnezeieştii Autoescoperiri. Aceasta este introducerea în harul teologiei, nu ca ştiinţă omenească, ci ca stare de relaţie cu Dumnezeu. *Cuvântul Domnului, nu-l judecăm după raţiunea noastră, ci noi înşine ne judecăm în lumina cunoaşterii date.* În încercarea noastră firească de a face din cuvântul Evangheliei conţinutul întregii noastre existenţe, noi ne eliberăm de stăpânirea patimilor şi, cu puterea lui Iisus, biruim răul cosmic ce se încuibează înlăuntrul nostru. Noi vom cunoaşte în mod eficient că El, Iisus, este Dumnezeu-Mântuitorul în adevăratul sens al cuvântului şi rugăciunea creştină se săvârşeşete prin chemarea neîncetată a Numelui Lui.

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta.

Marea întrebare, devenită tragică problemă pentru întreaga omenire: unde este Existenţa autentică şi unde este mirajul imaginaţiei noastre căzute? Unde este, cu adevărat, veşnicia vie şi unde sunt atracţiile înşelătoare ale duhului nostru? Oare principiul persoane-ipostasuri este restrictiv prin sine însuşi şi, prin urmare, nedemn şi neaplicabil în relaţia cu Dumnezeu sau cu

adevărat acest principiu este chipul Absolutului-Viu: Eu sunt Cel Ce sunt? De o hotărâre sau de alta, depinde întregul nostru viitor.

Dacă noi ne oprim la gândul că principiul persoanei este limitativ în sine însuşi, atunci, în lupta noastră ascetică, noi vom face totul pentru a depăşi în noi înşine aest principiu. Şi invers: dacă noi îl vom primi ca pe unicul chip posibil al Existenţei Absolute, atunci, în extaz, ne vom ruga: Tatăl nostru, Carele eşti în ceruri..., sau *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul Tatălui, miluieşte-ne pe noi, uneşte-ne cu viaţa Ta, vindecându-ne pe noi de urmarea păcatului care ne ucide.*

Dacă făgăduinţa nemuririi, dată nouă în Hristos prin Înviere, este personală, atunci, nicidecum nu vom avea numai „dorinţa să scoatem haina noastră", ci „să ne îmbrăcăm cu cealaltă pe deasupra, ca ceea ce este muritor să fie înghiţit de viaţă. Iar Cel Ce ne-a făcut spre aceasta este Dumnezeu, Care ne-a dat nouă arvuna Duhului" (II Cor. 5: 4-5).

Hristoase Iisuse, Care Te-ai sculat din morţi, miluieşte-ne pe noi.

„V-am spus deci vouă că veţi muri în păcatele voastre. Căci, dacă nu credeţi că Eu sunt, veţi muri în păcatele voastre" ((In. 8: 24). „Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea şi a văzut-o, şi s-a bucurat" (In. 8: 56).

„M-am arătat Eu lui Avraam, lui Isaac şi lui Iacob (cu numele) Dumnezeu Atotputernic, dar cu numele (Meu) Iahve, nu M-am descoperit lor" (Ieş. 6: 3).

„Că, dacă aţi fi crezut lui Moise, aţi fi crezut şi Mie, căci despre Mine a scris acela..." (In. 5: 46). „Şi, începând de la Moise şi de la toţi prorocii, le-a tâlcuit lor toate Scripturile" (Lc. 24: 27).

Şi noi, în moartea noastră duhovnicească, am pierdut simţul păcatului şi acum, fără Hristos şi fără darul Sfântului Duh, nu-l putem vedea în noi. *Păcatul, în esenţa sa, este totdeauna crimă împotriva iubirii dumnezeieşti.* Această crimă este posibilă, deoarece este îndreptată împotriva nu a altcuiva decât împotriva lui Eu sunt Cel Ce sunt, adică, împotriva Dumnezeului Absolut şi personal – şi relaţiile noastre cu El sunt adânc personale. Nu există o altă credinţă, religie, unde să fie atât de bine descoperită taina păcatului. Iată, Sfântul Efrem Sirul, plin de Duhul Sfânt, se ruga: „Dăruieşte-mi să-mi văd păcatele mele" şi toţi Părinţii afirmă că a-ţi vedea păcatul este mai de preţ decât a ţi se arăta îngerii.

Şi, astfel, cunoscând cele ascunse din veac, cu inima smerită, ne rugăm:

Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, păcătosul, mântuieşte-mă pe mine, cel căzut.

„Mare este taina dreptei credinţe. Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume. S-a înălţat întru slavă" (I Tim. 3: 16). Noi toţi suntem urmaşii lui Adam cel căzut prin căderea luciferică. *Omului, creat după chipul lui Dumnezeu, îi este firească ideea de îndumnezeire, dar problema constă în mijloacele prin care ajungem la realizarea acestui ţel, a acestei misiuni.* Dacă noi suntem creaţie

şi nu Principiul sau Existența originară, atunci *nu vom putea deveni „egali cu Dumnezeu”, ocolindu-L pe Acesta.*

Temelia vieții noastre este arătarea lui Dumnezeu în trup. *Dacă dorința de îndumnezeire este firească omului, atunci, Calea către aceasta este asimilarea vieții lui Dumnezeu, arătată nouă de El, în modul nostru de viețuire.* Noi trebuie să absorbim cuvântul Lui, Duhul Lui, să ne asemănăm Lui în toate manifestările noastre. Și, cu cât mai deplină va fi asemănarea noastră cu El în această lume, cu atât mai deplină și mai desăvârșită va fi îndumnezeirea noastră. Din nou, Apostolul Pave vorbește: „Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El” (Icor. 6: 17) și, de aceea, ne rugăm:

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiule Unule-Născut al Tatălui, Tu Singur ești nădejdea noastră, cu Tine și prin Tine ne du la Tatăl... miluiește-mă pe mine, păcătosul.

Viața veșnică în sânurile Sfintei Treimi este sensul chemării evanghelice. Este necesară autoconstrângerea, pentru că „strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt care o află” (Mt. 7: 14). Și, când noi, creștinii, nu suntem de acord să mergem împreună cu cei care nu o află, pentru că nu o voiesc, atunci, se creează conflicte – atunci, noi vom deveni fiii nedoriți ai lumii acesteia, aceasta fiind partea celor ce Îl iubesc pe Hristos. Când Domnul este cu noi, atunci toate suferințele pământului ni se par ușoare, pentru că noi – împreună cu El – am trecut de la moarte, la viață. Dar nu putem ocoli, câteodată, anumite perioade când Dumnezeu ne părăsește: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?„ (Mt. 27: 46). Și, dacă odată cu aceasta, noi suntem oropsiți de oameni, deznădejdea poate lua o formă foarte adâncă și atunci, noi Îl chemăm pe El, Cel Care a fost ispitit și poate să ajute celor ispitiți (Evr. 2: 18).

Doamne Iisuse, mântuiește-mă pe mine, cel ce mă înec, precum l-ai mântuit pe Petru (Mt. 14: 30).

În lupta rugăciunii, fiecare merge atât cât îi este accesibil. Nu este ușor să te regăsești pe tine însuți să afli hotarele propriilor tale forțe. *Conduși de Duhul Sfânt, Părinții nu încetează niciodată să se osândească pe sine ca fiind nevrednici de Dumnezeu.* În clipele de grea deznădejde, ei își permit să se retragă din ținutul beznei, unde stau cu duhul, pentru a da un răgaz sufletului și trupului și apoi merg din nou deasupra prăpastiei. Smerenia ascetică trebuie să se înrădăcineze tot mai mult în sufletul celui ce se roagă, ca și cum ea ar fi a doua natură. Scârbele și bolile sunt caracteristice preumblării noastre pământești. Fără acestea, nici unul din fiii lui Adam nu poate rămâne în smerenie. Cei care le rabdă se învrednicesc de darul smereniei lui Hristos (Mt. 11: 29), despre care Stareţul Siluan spune că „ea este de nedescris”, deoarece aparține unui alt plan al existenței. Dobândirea acestui dar este posibilă prin chemarea neîncetată a Numelui lui Hristos în rugăciune:

Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeule Sfânt și Mare, Tu Însuți mă învață smerenia Ta... rogu-Te: miluiește-mă pe mine, păcătosul.

Și astfel, *numai prin focul pocăinței se retopește natura noastră; prin rugăciunea cu lacrimi se omoară în noi rădăcinile patimilor. Prin chemarea Numelui lui Iisus, se curățește, renaște și*

se sfințește firea noastră: „Acum, voi sunteți curați, pentru cuvântul pe care vi l-am spus. Rămâneți în Mine...” (In. 15: 3; In. 17: 17). Şi cum să rămânem întru El? „Vouă vi s-a dat Numele Meu şi, în Numele Meu, Tatăl vă va da vouă tot ce veți cere. Dacă veți cere ceva în Numele Meu, Eu voi face” (In. 14: 14).

Doamne, Iisuse Hristoase, Unul cu adevărat fără de păcat, miluiește-mă pe mine, păcătosul.

Părinții noştri ne învață să ne rugăm în Numele lui Iisus, dar să nu schimbăm prea des formula. Dar, pe de altă parte, din când în când, acest lucru este necesar, pentru înnoirea atenției, pentru întărirea rugăciunii, atunci când mintea trece la contemplări teologice sau se lărgește inima, pentru a cuprinde întreaga lume. Astfel, prin Numele lui Iisus Hristos, putem acoperi orice eveniment interior sau exterior şi această preaminunată rugăciune devine atotcuprinzătoare, universală, cosmică.

În loc de postfață

A scrie despre Părintele Arhimanrit Sofronie (+ 11 iulie 1993), este o mare îndrăzneală, ba chiar o nesăbuniță; cum să cutezi să scrii ceva despre un munte al lui Dumnezeu şi încă: un munte sfânt, de vreme ce nu eşti decât un biet firicel de praf înaintea staturii lui spirituale, de titan al Duhului? A nu scrie nu este nicidecum fără primejdie, căci atunci vor striga pietrele, adică oamenii împietriți la inimă, tulburați și încurcați sufletește, din cinci continente, care, vreme de zeci de ani, l-au cercetat la mănăstirea sa din Anglia, primind lumină, putere, cunoștință şi o nădejde nouă prin rugăciunile şi învățăturile Marelui Bătrân. Aflați în fața acestei dileme, cunoscându-ne şi mărturisindu-ne nevrednicia şi nedestoinicia şi cerând iertare Părintelui Sofronie şi cititorilor noştri, am optat în cele din urmă pentru a aşterne pe hârtie firavele rânduri de față.

***

În luna iulie a acestui an, am avut fericitul prilej de a-l cerceta, la Sfânta Mănăstire Vatopedu din Sfântul Munte Athos, pe Gheronda Iosif, ucenicul şi biograful Cuviosului (Gheron) Iosif Sihastrul. Într-un anumit context al convorbirii, pomenindu-se numele Părinteui Arhimandrit Sofronie, Gheronda Iosif a făcut o mică pauză şi, trecând de la volubilitatea plină de bucurie şi entuziasm duhovnicesc ce îl caracterizează, la un ton de adânc respect, a rostit, cu o voce lină, egală, ferm şi răspicat, cu un simțământ de evlavie nespusă, cuvintele: „Pentru noi (athoniții), este *Sfântul Sofronie*."

Desigur, numeroşi sunt aceia care nu se îndoiesc, iar multora le este vădit faptul că Părintele Arhimandrit a ajuns la o măsură uimitor de înaltă, că a atins starea de fericire şi de sfințenie. Dar o afirmație atât de categorică, auzită de la unul dintre cei mai de seamă părinți athoniți contemporani, care însuşi a fost vreme e 11 ani (1947-1958) ucenicul unui alt mare râvnitor al înumnezeirii prin har, dă acestui fapt conotații şi noime noi, de o însemnătate excepțională, deoarece este unanim recunoscută acrivia, competența, severitatea, îndelunga şi mult socotita cumpănire cu care se pronunță aghioriții în acest sens.

Am putea, în cele ce urmează, să urmăm calea, mai adesea folosită, de a aduce, în sprijinul şi spre întărirea afirmațiilor de mai sus, câteva cazuri şi situații cu totul deosebite, cunoscute de noi de la oameni vrednici de crezare, care au avut fericirea de a-l vedea față către față şi de a vorbi cu Părintele Arhimandrit; din acestea, ar scânteia în chip luminat minunatele harisme ce alcătuiau o parte a bogăției gândite a Cuvioşiei Sale, pe care, cu aspre osteneli, pocăință fierbinte şi rugăciuni de foc, şi-a agonisit-o cu sabia şi cu arcul său într-o viață de aproape un veac, prin cumplite războaie nevăzute cu amoreii gândiți. Nu acesta este însă scopul nostru şi aceasta, cu atât mai mult cu cât ucenici direcți ai Părintelui, care i-au stat în apropiere ani şi zeci de ani şi cunosc cu neasemănare mai mult decât noi despre viața sa de taină, nu au socotit oportun să dezvăluie încă întâmplări de acest gen. Ele, desigur, întăresc evlavia multora, sunt mult gustate şi îndelung savurate de iubitorii de literatură ascetică, dar, totuşi, nu constituie decât partea văzută a „aisbergului" care, în cea mai mare şi mai însemnată dimensiune, rămâne ascuns. Aceasta este însă aceea care ne atrage mai mult, din pricina covârşitoarei ei originalități, frumuseți şi a desăvârşitei pravoslavii. Iar acest mărgăritar de mult preț, căruia nu este nicidecum uşor să i se surprindă strălucirile nenumăratelor sale fațete (paradoxuri şi antinomii adesea cu valoare de

unicate, care dovedesc continuitatea Revelației dumnezeiești în Ortodoxie), este învățătura sa, izvorâtoare din operele Preacuvioșiei Sale.

Părintele Arhimandrit Sofronie este – în acest secol al confuziilor axiologice în atât de multe direcții – unul dintre puținii mari părinți care are învățătura sa proprie și a încredințat-o pe aceasta scrisului. Și nu este vorba de o învățătură oarecare, ci de aceea care i-a fost încredințată prin tainice sfătuiri de către Sfântul Stareț Siluan Athonitul; de aceea pe care, văzându-i dorirea sufletului întoarsă întru totul către cele cerești, însuși degetul Preasfântului Duh Dumnezeu i-a scris-o pe tablele inimii sale curățite prin pâraie de lacrimi, vărsate, mai întâi, pentru păcatul propriu, iar mai apoi, pentru tot Adamul și pentru întreaga lume a lui Dumnezeu.

Această învățătură, Părintele Arhimandrit o ascunde cu multă grijă și neasemuit de delicată smerenie, sub forma a numeroase istorisiri și mărturisiri autobiografice. Dar, dacă le vom privi cu atenția cuvenită, fiecare din acestea în parte și toate în ansamblul lor ne vor apărea ca trăsăturile de penel ale unui minunat pictor duhovnicesc, ce s-a făcut mai presus de sine și de lumea aceasta și care, pornind de la autoportretul său spiritual, a tins apoi să zugrăvească o frescă de dimensiuni cosmice; acest pictor mai are și darul să închipuiască pe Hristos prin credință, experiență și lucrare, în toate inimile care îi îngăduie aceasta.

Atunci când citează din Sfintele Scripturi, Părintele o face ca unul care, prin darul atotștiinței, a fost parcă martor și a văzut cele către care noi nu putem umbla decât prin credință. Din Sfânta Tradiție, în paginile cărții de față nu citează decât de 3-4 ori pe Sfântul Ioan Scărarul și pe Sfântul Isaac Sirul, iar aceasta, nicidecum pentru că nu i-ar cunoaște și nu i-ar iubi pe Sfinții Părinți, ci pentru că gândirea lor a devenit a lui, pentru că și prin Preacuvioșia Sa, Duhul poate vorbi astăzi bisericilor, precum vorbește de mii de ani prin Sfinții Proroci, prin Sfinții Apostoli și prin purtătorii de Dumnezeu Părinți.

Singurul citat mai lung este luat dein Cuvântul către Păstor al Sfântului Ioan Sinaitul, dar este atât de grăitor, că îl vom cita și noi integral: „*Cârmaci duhovnicesc este acela care a primit de la Dumnezeu și prin propriile sale osteneli o astfel de tărie duhovnicească, încât poate să izbăvească sufletul cuprins de orice beznă... Învățător adevărat este acela care, în mod nemijlocit, a primit de la Dumnezeu cartea duhovnicească a înțelepciunii, înscrisă în minte de degetul lui Dumnezeu, adică prin lucrarea iluminării, și nu ne trebuie alte cărți... Este necuviincios pentru învățători să dea sfaturi copiate din operele altora*.” Cunoaștem pe unii capabili să citeze la nesfârșit din opera acestui Sfânt Părinte, de maniera că un casetofon și un papagal ar putea plesni simultan de ciudă auzindu-i, dar tocmai acest citat întotdeauna îl „uită”...

„Nu poate naște fii duhovnicești decât cel ce însuși este născut de Sus”, afirmă Sfântul Simeon Noul Teolog. Unii ca aceștia, din care Dumnezeu a făcut luminători ai lumii, asemenea Lui, sunt capabili – afirmă cei ce au asemenea experiențe – fie și printr-o simplă privire, prin cinci, șase cuvinte pronunțate sau scrise, să dăruiască în câteva clipe cercetări nespus de bogate în har, pe care mulți le-au căutat prin trudnice și neostoite osteneli, ani îndelungați, fără a le afla.

”Cârmaci duhovnicesc” mult ispitit, greu și îndelung încercat, „învățător adevărat” și înțelept de Sfinți și de Dumnezeu, Părintele Arhimandrit Sofronie poate, celor ce îl citesc și îl

recitesc scrierile cu evlavie, cu iubire de osteneală şi de adevăr – potrivit unei exprimări dragi Cuviosului Părinte Paisie Athonitul – să le dăruiască atât cât sunt dispuşi şi hotărâţi să primească: fie o „ciocolată duhovnicească”, fie să îi „aboneze la cofetăria paradisiacă”. Să nu lipsim de acum mai mult de la ospăţul bunătăţilor nestricăcioase, ce ni se oferă cu atâta mărinimie, smerenie şi dragoste părintească.

Editorii

27 iulie 1998
La prăznuirea Sfântului Slăvitului
Mare Mucenic Pantelimon,
Tămăduitorul, doctorul cel fără de arginţi
Şi făcătorul de minuni.